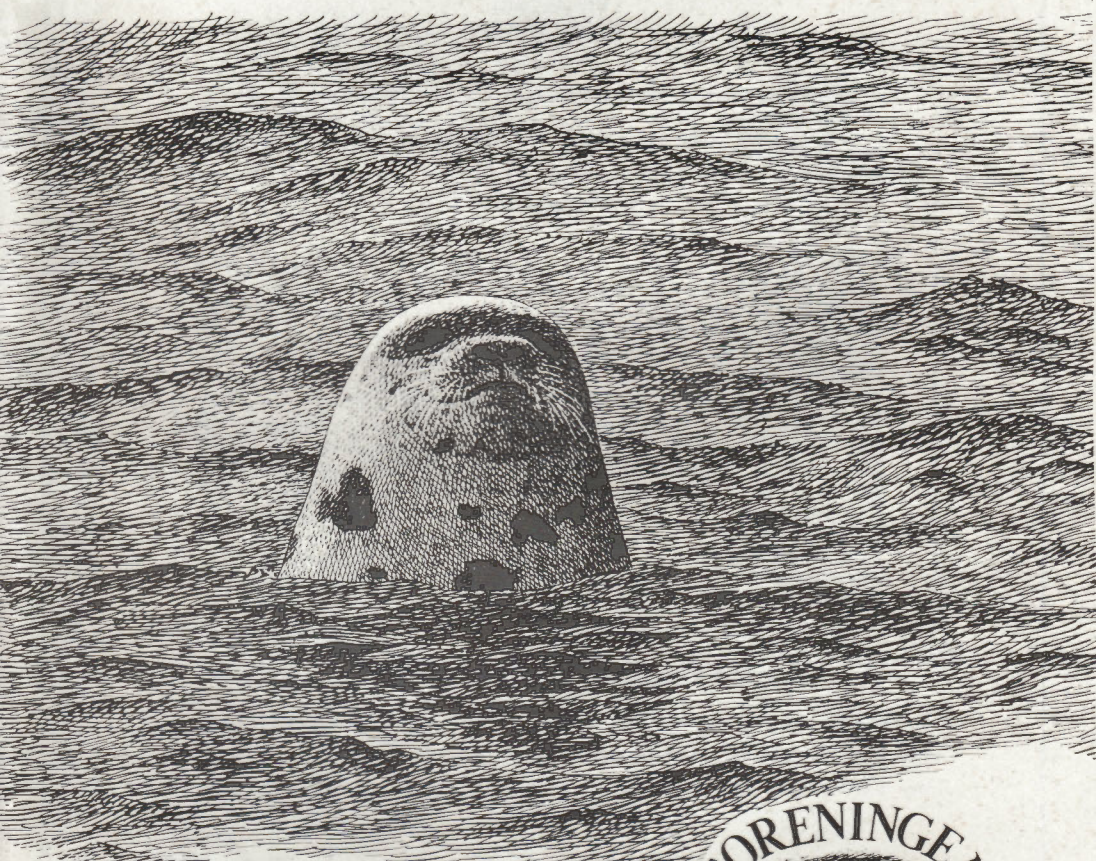

VÅRE ROVDYR

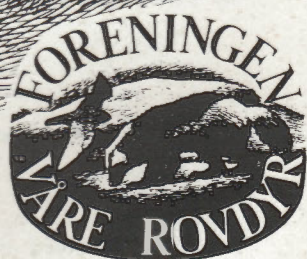
årgang 5

4·91

*Illustration 1971
"Pøsten i havet" - 3-årig grønlandmel*

issn 0801-4728

VÅRE ROVDYR

Postboks 17 - 2420 Trysil

Tidsskriftet VÅRE ROVDYR er medlemsorgan for foreningen
VÅRE ROVDYR, og utkommer fire ganger i året.

ANSVARLIG UTGIVER:
Foreningens styre

REDAKTØR:
Hilde Aaseth

Medlemskontingent 1992 Minimum kr 75,-
Abonnement 1992 Kr 75,-
Postgiro 0806 4429494 Bankgiro 1800.20.97644

INNHOOLD

Leder.....	105
Ulvemassakeren.....	106
Rovdyr/ørn og sauer.....	108
Norsk forvaltning av ishavssel.....	109
Dom i Sør-Odalsaken.....	138
Predator-seminar.....	143
Kongeørn og rev tok friske, velfødde lam.....	146
Nå regulerer vi litt, dere!.....	148
Vedrørende ulven "Ylva".....	150
Dag C. Weberg og Foreningen Våre Rovdyr.....	152
Ny viltlov vil trygge ulven.....	153
Miljøkrænkelser og straff.....	154
Ørnemassakre i Finland.....	168
Fra historien.....	169
Julehilsen.....	174
Styret.....	176

FORENINGEN VÅRE ROVDYR

arbeider for å spre fakta om rovpattedyr og rovfugler,
og for at disse artene skal leve i livskraftige bestander
og forvaltes etter norsk lov og internasjonale avtaler.

Forsidetegning: Viggo Ree

Baksidefoto: Paul Granberg

Trykk:
Gausdal Trykkeri

Utgitt med støtte fra
Verdens Naturfond

WWF

Naturredaksjonen

"Naturredaksjonen" i NRK den 19.11.91. gikk inn i historien som en av de aller beste i denne programserien. Fra naturvernhold er det registrert stor begeistring for sendingen denne tirsdagen. Det var nok en sjokkopplevelse for naturinteresserte mennesker i vårt langstrakte land å registrere hvordan vi fortsatt behandler sårbar natur og truede dyrearter. De internasjonale reaksjonene var betegnende og blir sikkert ikke mindre med årene.

Den grusomme behandlingen av ulven var et meget sterkt innslag. VG fulgte opp 25.11 med en dobbeltside med en totaloversikt over det samme temaet. Begge disse oppslagene var svært viktige å få frem i dagslyset. Både våre ansvarlige myndigheter og store deler av befolkningen har registrert disse innslag, og forhåpentligvis gitt ettertanker over forvaltningen av en utryddelsestruet dyreart vi har et internasjonalt ansvar for å ta vare på.

At de marine økosystemene er i utakt er vel kjent for de fleste, men dette kan tydeligvis ikke gjentas for ofte. Feilslått fiskeripolitikk er den fremste årsaken til sammenbruddene i en lang rekke dyrestander og selene har ofte fått skylden for dårlig fiske. Hva både disse artene og hvalene angår har vi virkelig kommet i søkelyset langt utenfor Europas grenser med stadige feilvurderinger, rovfiske og bommerter av grovkalibret karakter. Dette heftet av Våre Rovdyr gir dere et lite innblikk i norsk forvaltning av ishavsselene.

Naturredaksjonen har virkelig fått en ny giv, ikke minst med fokuseringen på norske forhold. Vi vil derfor oppfordre NRK til også i fremtiden å rette søkelyset på feilgrepene vi gjør på forvaltningsiden av vår fauna.

Vervekampanjen til foreningen har vært positivt mottatt. Mange har virkelig stått på og ligger bra an til bjørneturen. Takk til dere medlemmer for en god innsats så langt.

God Jul og Godt Nyttår!

Morten Bilet

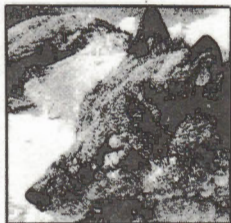
KNIVSTUKKET: Ulv drept i april 1974 ved Kautokeino.
Foto: ROLF SØRUMGÅRD

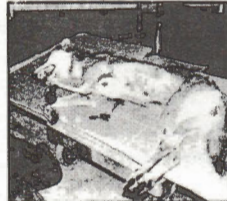
SKUTT: Ulv skutt ved Malmberg i Sverige desember 1977.
Foto: NORRBOTTENS-KURKEN

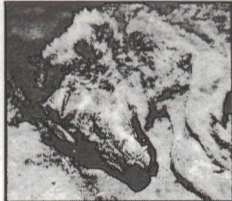
SKUTT: Den første «Vittangivargen» skutt i Sverige i mars 1979.
Foto: HENRIK PÄNÖ

SKUTT: Ny «Pasvikulv» skutt i mars 1982.
Foto: STEINAR WIKAN

SKUTT: Ulevnor til syv valper skutt i Finnskogen juli 1985.
Foto: K.E. DIXNER

SKALPERT: Ulv skutt og mishandlet i Finnskogen desember 1988.
Foto: CHRISTER BERGQVIST

OVERKJØRT: Ulv påkjørt og drept i Finnskogen mars 1988.
Foto: K.E. DIXNER

SKUTT: «Engerdalsulven» skutt i juli 1988.
Foto: JOHAN ØSTBY

SKUTT: Første «Pasvikulv» skutt i januar 1980.
Foto: STEINAR WIKAN

SKUTT: «Vegdræiulven» skutt i januar 1984.
Foto: SIGMUND KYTLAND

SKUTT: «Skånevargen» skutt i september 1984.
Foto: REIDAR HOLMEN

ULVE

Av ESPEN OLSEN

Dette er bildene norske myndigheter ikke lenger vil se. Siden 1974 har nordmenn og svensker halshogget, druknet, skalpert, knivdrept og skutt i alt 18 eksemplarer av den totalfredede ulven.

Som første avis kan VG presentere de samlede bilder av ulveslaktens siden røvdrept ble totalfredet i 1973.

16 er registrert med bilder. Ytterligere to ulver er beviselig drept, men kadavrene er aldri funnet.

Nå er ulven Skandinavias mest truede dyreart og står i fare for å forsvinne helt fra våre skoger.

Maks ti igjen

I dag regner eksperter med at det bare er mellom fem og ti ulver igjen i den skandinaviske stammen som en gang i tiden talte flere tusen dyr.

I et slags siste desperat krampetak for å redde ulven, legger Regjeringen om kort tid fram en røvdremling som etter all sannsynlighet fører til en endring av villloven. Ifølge Bern-konvensjonen, forplikter nemlig norske myndigheter seg til å sikre truede dyrearter og deres levesteder.

Nødverge

Nordmenn og svensker har påberopt seg nødverge gang på gang etter at ulven er blitt avlivet. Denne nødvergeetten vil norske myndigheter nå begrunne betraktelig.

For «synderrekken» er blitt svært lang og ubehagelig for Norge og Sverige som deler ulvestammen som i en stor grad vandrer fram og tilbake over landegrensene. Bare et år etter at totalfredning ble innført i 1973, ble en ulv drept i Norge. Her er den norske og svenske «synderrekken» mot vår felles ulvestamme.

● 23 april 1974 ble en ulv jaget over vidde ved Kautokeino av en reindeer på snescooter. Ulven ble til slutt fanget inn med lasso, og stukket i hjel med

DRUKNET: «Valdrevargen» senket i tjern i juni 1989.
Foto: JAN ALINE

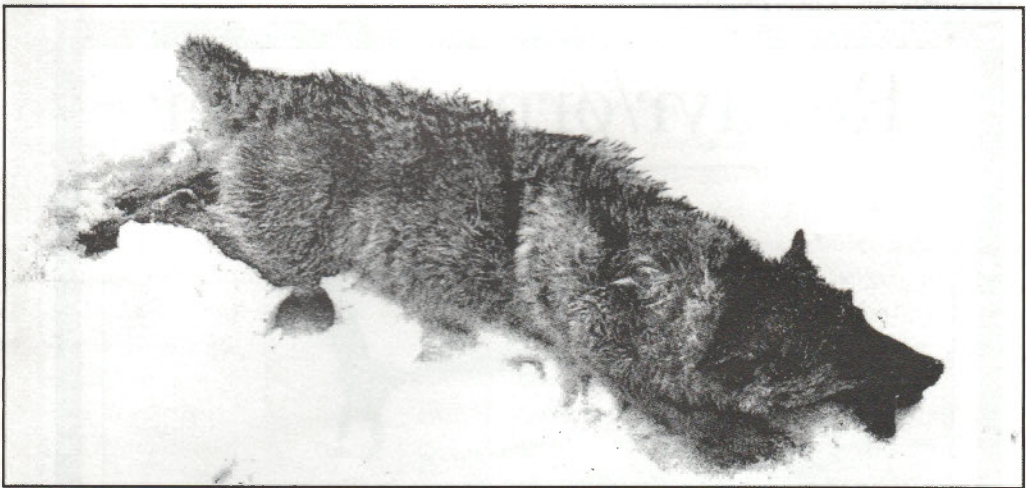
SKUTT: Ulv og hund skutt ved Finnskogen desember 1987.
Foto: ERLING HAARTMANN

HALSHUGGET: Hndolus ulv funnet ved Grue i Hedmark i juni 1990.

OVERKJØRT: Ulv påkjørt ved uhell i Hvittingland juni 1991.
Foto: FINN RIDE LAND

OVERKJØRT: Ulv overkjørt av snøscooter i april 1989 i Långås, Sverige.

Foto: ERIK ISAKSON

ULVSAKRIEN

kniv. Saken ble henlagt av politiet.

● 1. juledag 1977 måtte den såkalte «Malmbergsvargen» bête med livet. Helikopter og snøscootere ble satt inn i jakten på ulven som skulle ha tatt mellom 80 og 100 rein. Jeger Lasse Jamrök var den som til slutt fikk inn dødsuddet fra et helikopter.

● Traas i 1970-årene protester fra svenske miljøvernere, fikk reineltet til å felle et dyr i Nord-Sverige i mars 1979. 14. mars 1979 ble den første «Vittangsvargen» skutt.

● I november 1979 ble det for første gang på 30 år sett ulv i Pasvik. Etter en kort periode ble det raskest funnet 12 døde reinsdyr. 6. januar 1980 ble ulven skutt fra nasjonen. Den påfølgende etterforskningen førte til at saken ble henlagt.

Ulovlig drept

● 14. mai 1981 ble det funnet blodige ulvspor i åsen samt spor etter snøscooter i nasjonalparken Stora Sjöfallet ved norskgrensen. Ekspertene slo fast at et dyr var ulovlig drept. Kadaveret er aldri funnet.

● I desember 1981 drikket det opp en ny ulv i Pasvik. Løpende etter en reinflokk ble den lovlige skutt 6. mars 1982. Nedvergretten ble brukt i samvær med viltovtens bestemølses.

● 11. januar 1984 ble det slutt på det som mange betegner som århundrets ulvejakt. Ve-

gårahels viltneimnd-formann Lars Saga fikk nas på ulven – som betegnede nok fikk navnet «Lars» etter sin banemann.

● Someren 1984 ble en ung- ulv lokalfjends i Skåne med en litt freidig oppreden. Med radiohalsbånd ble «Skånevargen» skutt mens den beskuet noen kyr 12. september 1984. Forholdet ble aldri politiettersøkt.

Jeger dømt

● 29. juli 1985 ble en av Finnsskogens gamle hunder skutt i Vårmland. Arr i livmoren viste at hunulven var mor til minst syv valper. Jegeren fikk en betinget dom som straff.

● Fem måneder senere avdekket man ett av de styggeste overgrepene noensinne, mot en ny ulv ved Finnsskogen. Lille julaften 1985 ble en hann funnet skulpert med avkuttete ører og det ene bakbeinet kappet tvers av. Dyrer var avlivet med hagle. Gjerningsmennene er aldri funnet.

Bilist frikjent

● I samme område ble en ulv drept av bil 21. mars 1986. En svenske ble dømt til fire måneders ubetinget fengsel, men ble senere frikjent etter anke.

● 1. september 1987 ble det igangsatt omfattende etterforskning etter at en ulv ble bevis-

lig avlivet på Nordkinn-halvøya i Finnmark. Kadaveret ble imidlertid aldri funnet, og etterforskningen førte ikke fram.

● 16. juli 1988 måtte den berømte Engerdalsulven bête med livet. Bonden Karl Ove Søndmør ble tiltalt etter drapet på ulven, men ble frikjent i Høyesterett.

● Med snøscooter ble «Långåsvargen» i hjelkjørt 16. april 1989. Tli tross for ulvot duser ble gjerningsmannen aldri pågrepet.

● Våren 1989 ble en ulv norgeskjends. Utlagige ganger viste en svært så PR-kåt ulv seg fram for fotografer, og bilder av den levende ulven prydet blant annet forsideen i VG.

● Døpt av en bonde 8. juni 1989 og senket i et tjern. Bonden ble frifunnet for drapet.

● 12. desember 1989 ble det et trafikk basketak mellom en ulv og en hund i Finnsskogen. Hundeleieren skjøt til slutt ulven, men var også så uheldig at han samtidig skjøt sin egen hund. Episoden ble aldri anmeldt.

Halshugget

● 19. juni i fjor ble det funnet en hodeløs ulv ved Grue i Hedmark. Ulven var flyttet på, og stammen sannsynligvis fra Finnsskogen. Personene bak den makabre gjerningen er aldri blitt tatt.

● 14. juni i sommer ble en ulv påkjørt og drept i Helsingland i Sverige. En taxiåfør meldte seg straka, og slapp tiltale.

ULVE- VENN: Tidligere i høst gikk kong Harald av som president i Verdens Naturfond (WWF). WWF har engasjert seg sterkt i kampen for ulven. Foto: INGAR JOHANSEN

Kjempet for ulven

Av ESPEN OLSEN

Kong Harald er en av de mange som aktivt har arbeidet for å bevare dyret. – Blant dem også den utrykingsstruede skandinaviske ulven. Som konger vokter han seg vel for å uttale seg om politiske spørsmål. Men tidligere i høst gikk Harald av som president i Verdens Naturfond (WWF) etter over 20 år i foreningen. Tronskiftet var årsaken til at han gikk fra vervet.

WWF er en av miljøorganisasjonene som har engasjert seg sterkest i kampen for ulven og mot de mange ulvedrapene de senere årene.

– Det er ikke nok bare å freds en dyret. Vi må og-

nå redde deres livsbetingelser, uttalte daværende kronprins Harald i et lengre intervju med VG i 1978.

WWF og andre miljøvernere venter ikke det store derringingen eller lovrevideringen av viltovtens.

– Vi har ikke store forhåpninger til hverken rovdyrmeldingen eller lovrevideringen, sier Tom Schandy i WWF.

Feltholm Viggo Roe har fulgt den norsk-svenske ulvestammen i lengre tid.

– Denne stammen har vært på randen av utrykkel siden fredningen. Det er en skamlett for Norge som miljønasjon at vi har forvaltet våre ulver på denne måten, mener han.

Slipper for lett

– Dersom vi krever at asiatiske land verner om sine tigere, så må jo vi kunne klare å verne om våre egne rovdyr.

Avtroppede staserektør Jens Stoltenberg i Miljøverndepartementet erkjenner at for mange slipper for lett unna etter at de har drept den totalfredede ulven. Derfor vil Regjeringen for si sannsynligvis værle en sklerping av regelverket etter at de har behandlet den nye rovdyrmeldingen.

I dag oppfattes loven slik at en ulv kan tiden vært de største mistandene av en stor ulvestamme. Ulv både dreper og spiser sau, men i hvor stor grad er høyst diskutabelt. – Jeg er selvsagt for å bevare ulven i vår fauna, men vi må være klar over konsekvensene, sier gårdbruker Karl Ove Søndmør. I

Sauholdere har hele tiden vært de største mistandene av en stor ulvestamme. Ulv både dreper og spiser sau, men i hvor stor grad er høyst diskutabelt. – Jeg er selvsagt for å bevare ulven i vår fauna, men vi må være klar over konsekvensene, sier gårdbruker Karl Ove Søndmør. I

Rovdyr/ørn og sauer

Jeg vil gjerne komme med noen uttalelser angående ovennevnte, og tar utgangspunkt i hva tidligere leder i Troms sau- og gjetavslag Svein Eilertsen uttalte i Harstad Tidende den 27.7. i år.

Jeg er mildest talt forbauset over at en «voksen» person kan komme med noe slikt, jeg siterer: «Jeg ville tatt med meg børsa og skutt ørna selv, uten å spørre om lov. Etterpå ville jeg ha dekket meg bak nødvergeparagrafen». Videre oppfordrer Eilertsen bønder som er plaget av rovdyr, til å ta saken i egne hender. For, som han sier: «Dette må til når viltmyndighetene ikke gjør jobben sin». Og dette uttaler en leder (tidl. riktignok) – som vel skal opptre eksemplarisk?!. Og apropos nødvergeparagrafen; mon tro hvor mange uskyldige rovdyr somi årenes løp har mistet livet i ly av denne?

I den senere tid har man i flere aviser kunnet lese om sau drept av gaupe, ørn, rev etc. Slike tilfeller er man flinke til å blåse opp i media. Men hva med de mange sauene som hvert år omkommer på anenn måte? Påkjørt av bil, drept av hund (der hundeeierne egentlig selv har skylden), skutt av krypskyttere, går seg

fast og sulter ihjel, brekker bein/får infeksjoner og krepper – eller blir ikke hentet ned i tide før kulde/snø setter inn og fryser ihjel m.m. I noen tilfeller er sauen i dårlig form når den blir sluppet ut på beite. Det kan være jurbetennelse, eller at de ikke er blitt behandlet for innvollsorm osv. samt at endel av lammene er altfor små og svake til å klare overgangen til «utelivet». Det er så altfor enkelt og lett å skyldte på rovdyra når man finner omkomne sauer. Og alle vet jo godt at om et rovdyr/fugl eter på en sau, så er det slettes ikke sikkert at rovdyret har drept sauen.

I noen tilfeller har rovdyra skylda, men her gjør man ofte om ei fjør til fem høns! I Norge slippes det hvert år ut 2,2 mill. sauer på beite. Av disse er det ca. 100.000 som ikke kommer tilbake. Kun 5 prosent er tatt av rovdyr. Hva med de andre 95.000? Jeg ville heller påstå at vi har et saueproblem, og ikke et rovdyrproblem.

Kunne det ikke være på sin plass å undersøke om alle sauebønderne «har sitt på det tørre?» Så altfor mange betrakter nemlig sauehold som noe enkelt og lite arbeidsomt, og har sauehold i tillegg til en

annen jobb. Man tror at når våren kommer er det bare å sende dyra i utmarka, så klarer de seg selv. Hvor mange er klar over det faktum at: Det er kun foringen man har ansvarsfritak fra om sommeren - tilsynet av dyrene m å en fortsatt ta seg av. – Det burde bli et krav at tilsynet på beitet ble skjerpet. (Gjeter?) Det ble da ikke bare mere lønnsomt med mindre tap av dyr, men man unngikk først og fremst dyretragediene, både når det gjelder sau og når det gjelder rovdyr.

Til slutt noen ord om ørna. At ei ørn skal ha drept en voksen sau er jo helt urealistisk, hvis sauen ellers var frisk og levedyktig! Man antar (ut fra observasjoner og forsøk) at ei ørn ikke klarer å lette med mer enn noen ganske få kilo i klørne. Og, hvis et lam er så lite og skjørt at ei ørn klarer å drepe det, så burde selvfølgelig ikke dette lammet vært sluppet ut på beite!

Jeg gjentar – la oss konsentrere oss om dødsårsaken også til de 95.000 sauene som ikke er drept av rovdyr – og la oss i framtiden glede oss over både å se sauer på beite, og ville dyr ute i naturen!

Hege Fredriksen
Landbruksskoleelev

NORSK FORVALTNING AV ISHAVSSEL

Klipp fra pressen i perioden januar 1990 - november 1991.

Samlet av Foreningen Våre Rovdyrs representant i Kontaktutvalget for Barentshavsaker.

Innen foreningens arbeidsoppgaver hører også rovdyrarter tilknyttet marine områder, i første rekke isbjørn og sel. Også økosystemer der disse dyreartene er representert blir endel av interessefeltene til foreningen, noe vår representasjon i Kontaktutvalget for Barentshavsaker eksemplifiserer. Det er tidligere publisert svært lite om marine dyrearter i Våre Rovdyr, derfor er det nå på tide å la medlemmene få et lite innblikk i deler av norsk forvaltning av faunaen i havområdene.

På de etterfølgende sidene er det presentert presseklipp i tilknytning til vår forvaltning av de to ishavsselartene grønlandssel og klappmyss. Det er ingen bit av norsk naturforvaltning som er mer grotesk enn vår behandling av livet i havet. I årevis har nordmenn vist omverdenen hvordan grådighet og uvitenhet har fått styre forvaltningen, og art etter art er blitt brakt ned til bestandssammenbrudd eller redusert til et minimum. Vår systematiske rovdrift på dyrene i havet har da også gitt oss et svært uheldig rykte internasjonalt. Norsk selfangst er en av de faktorene som fortsatt gir Norge et elendig image i utlandet, og som mange mener vanskeliggjør våre forhandlinger i andre sammenhenger. Når man beveger seg inn i denne materien oppdager man raskt hvor tvilsom og lyssky deler av denne forvaltningen er. I disse presseklippene kan dere lese om ulovligheter, korrupsjon og fangst i sterkt reduserte bestander - alt med statlige subsidier i millionklassene.

Fiskeridepartementet har hovedansvaret for forvaltningen av sel. Et kjent knep for å vri seg unna i kinkige situasjoner er å tie saker ihjel. Undertegnede har eksempelvis sendt skriftlige henvendelser med purringer til departementet som det har tatt nesten et år å få svar på - og da først etter å ha brakt statsministerens kontor inn i bildet! I tilknytning til oppslaget i Verdens Gang 27.8.1991 var foreningen med på å sende et brev til Fiskeriministeren, der vi ba om at det nå ble nedsatt en offentlig granskningskommisjon for å få klarhet i tallene for norsk selfangst på 1980-tallet. Fiskeriministeren har ikke uventet unnlatt å svare. Å fortie saker er et kjent varemerke for all forvaltning der sannheten og grumset skal holdes skjult under teppet.

Noen av oppslagene er sakset fra britisk presse, og er følgelig kun på engelsk. Det er derfor enkelte som ikke får særlig utbytte av disse reportasjene, men de er såvidt viktige brikker i puslespillet at de bør med i en slik oversikt.

Viggo Ree

ROUSHDIE OF THE NORTH

Norwegians can be fierce in defence of their 'right' to do whatever they want to things that swim in the sea. So when naturalist Odd Lindberg exposed illegal activities on the ice — and in the process gave Norwegian sealers a fairly bad international image — the upwelling of domestic opinion was almost religious in its fury, resulting in death threats, vilification, a ban on a film and a man in hiding.

Stephen Mills reports on a nation with a complex.

RUSHDIE OF THE NORTH

In February 1989, the film *Seal Mourning*, a grisly condemnation of Norwegian seal hunting, was televised in Britain, Sweden and Denmark. Harrowing extracts were shown all round the world, and Norwegian embassies were reinforced against a storm of angry protests. In Norway, the fisheries minister Bjarne Mørk Eidem was hurriedly recalled from the USA for a crisis meeting. In Britain, conservationists threatened a boycott of all Norwegian goods, while in Sweden, meat imports worth £1 million were cancelled and the Swedish king, Carl Gustav, appalled diplomats when he told the then Norwegian prime minister, Mrs Gro Harlem Brundtland, that if she couldn't govern the sealers she wasn't fit to govern the Norwegian people either.

For the 4,000 viewers who jammed the Channel 4 switchboard after the broadcast in the *Fragile Earth* series on 9 February, the issue was the rabid barbarity of men who could slam pick-axes through the skulls of baby seals. Cruelty, however, was not primarily what the film was about. Its main aim was to uncover the systematic disregard by Norwegian sealers of their own nation's legislation. It showed explicit evidence of seals being clubbed with the pointed end of the 'hakapik' without first being stunned with the blunt end as the law requires. It showed seals being clubbed and shot in the water—strictly forbidden, because they are rarely killed cleanly and their bodies often sink—and mothers being killed defending their young. Worst of all, and most contentious, it showed whitecoats being winched aboard ship and flayed while apparently still alive.

"Programmes like this can turn you evangelical," commented the normally hard-headed tv critic of the *Independent*, adding that *Seal Mourning* was "cogetly argued, well researched and admirably restrained in tone." A spokesman for the Norwegian fisheries department, however, dismissed the film as "tendentious" and "hysterical", and it is this stand—Norway against the world—that has serious implications for conservation in the North Atlantic.

It has also had grave repercussions on the life of the man whose research and video footage formed the backbone of the programme. His name is Odd Lindberg. A shy, middle-aged naturalist who had never made a film before, Lindberg has become the Peter 'Spycatcher' Wright of Norway. Faced with death threats, vilified by the media, forced into hiding for some months, and banned from further use of his film material and from publishing his report, no one has faced such hatred in Norway since Quisling cow-towed to Hitler 50 years ago. Norwegians are proud and stubborn. They were furious to see Norway pilloried abroad, and instead of blaming the sealers who have brought disgrace to the country, they turned on the man who blew the whistle. Even after seeing the most damning of Lindberg's pictures, 60 per cent of Norwegians declared that the sealing should continue.

Now, Lindberg has had the courage to publish a book about the sealing scandal. Printed in Swedish, it was launched on 31 October in Stockholm. So far, no Norwegian publisher has dared to take it. The book, sponsored by WWF-Sweden, is a diary of his experiences with the sealers during two hunting seasons on the ice, but it also describes the aftermath of the *Seal Mourning* crisis, when the authorities could not agree over their facts and figures, and the state broadcasting company, NRK, apparently pirated some of his footage. The book adds considerable detail to the accusations made in the film, describing, for example, how live seals were yanked off the ice onto the deck with hooks rammed

Odd Lindberg, Norway

into their mouths, and how, for sport, sealers shot at male hooded seals swimming in the water.

Lindberg made his first trip with the sealers in the spring of 1987, sailing to the harp and hooded seal breeding grounds in the 'West Ice', east of Greenland. In March 1988, he returned there as an official government inspector aboard *Harmoni*, one of six sealing ships sailing out of the Arctic port of Tromsø. On 30 June 1988, he submitted a report, in accordance with fisheries legislation, detailing the illegal activities he had witnessed and, as required, listing dates, times and persons. Naïvely, he assumed the matter would be investigated. Instead, the fisheries department slapped a secrecy order on the report and demanded the surrender of his video film and photographs.

Fearing that he and not the sealers might face prosecution, Lindberg sent a copy of his report to the northern newspaper *Tromsø*. Fisheries spokesmen then launched a vigorous attack on him, claiming he >

Odd's evidence. These pelts—about 2,300 of them, according to Odd Lindberg—represent a day's catch of whitecoats by just one boat in 1987. According to the Norwegian fisheries authorities, the catch for the whole 1987 season by all the boats in the West Ice was zero. Odd maintains that large numbers of whitecoats have been killed over the past years, and that their pelts have been stamped as lamb skins and other such leathers to evade the EEC ban on their import. As a result of his revelations, he has become the most hated man in Norway and has been forced into hiding.

Book

Information about the biology of harp and hooded seals can be found in *Harp & Hooded*, by David M Lavigne and Kit M Kovacs (University of Waterloo Press, 1988), price £17 (available from the Natural History Book Service, 2 Wills Road, Totnes, Devon, TQ9 5XN).

Photographs by Odd F Lindberg, Norway

was not properly qualified to be a seal inspector (no qualifications are actually called for), that he had got the job under false pretences (he offered himself without salary) and that there was no corroborating evidence that Norwegian sealers ever infringed the regulations. This position was sustained until the broadcast of *Seal Mourning*, when the authorities had to modify their statements. On 13 February, they admitted that a veterinary committee of the department of agriculture had already examined all 17 inspector's reports filed since 1982 and that these did, after all, note certain "minor" illegalities. On 19 February, a ban on killing baby seals in the coming season was announced.

But in Norwegian eyes, Lindberg was far from vindicated, and he remains the person Norwegians love to hate. Since February a seven-man commission of inquiry has been sifting evidence on the seal hunt, travelling throughout Norway to interview sealers, scientists, traders and observers. On the face of it, the commission looks a heavy-weight body, including as it does four full professors, with one from Stockholm and one from Copenhagen, and rumour has it that sealers have already confessed to being drunk on the ice and that scientists have backed up Lindberg's observations of illegal killing methods. From the start, however, Lindberg challenged the committee's composition in the belief that at least one member publicly sided with the sealers. Before testifying to the commission, which he did on 20 November 1989, Lindberg ensured that the originals of all his photographic evidence were safely out of Norway and made arrangements to move his family to Sweden if necessary. So far, the press has been excluded from the commission's meetings and none of its findings have yet been published.

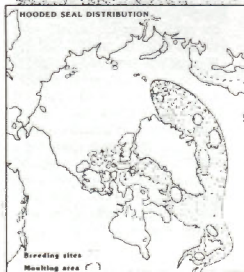
Lindberg fears a whitewash. This may be unfair to the commission, but his distrust of the authorities is not without foundation. In particular, BBC Wildlife has a copy of a letter written to the fisheries department on 21 October 1988 by another sealing inspector, Eva Munk-Madsen, who went to the ice in 1987. She states that, due to the pressure of work, sealers routinely flay animals that are still alive and that they simply have to become hardened to the job. She also reveals that inspectors frequently receive half a 'lot', the financial bonus shared by sealers for a good catch. From this it emerges that, at the very time that the department was rubbishing Lindberg's report as completely unsubstantiated, it had in its possession detailed support for his accusations.

In fact, the whole sealing business in Norway looks like a corrupt and unpleasant affair. There is, for instance, a curious disparity in the catch figures. For its first 14 days of life, a baby harp seal has a pure pearly white pelt. This skin, known as a 'whitecoat', is the most valuable seal commodity and its import was banned by the Common Market in 1982. According to fisheries department statistics, only 597 whitecoats have been killed since then, mainly for 'scientific purposes'. Questioned in the film, a spokesman for Chr. Rieber, the Tromsø-based fur and leather company that has a monopoly on Norway's seal-skin business, claimed that their quota for whitecoats was zero. The film, however, showed a large consignment of whitecoats in their premises. Lindberg's book contains a photograph of "two thousand" newly skinned whitecoat pelts on the deck of *Harmoni*, and Lindberg himself claims to have secret official statistics showing the actual kill of whitecoats to have been 12,511.

Scrutiny of the published fisheries figures shows that an additional 11,792 "young harp seals" have, in fact, been slaughtered, but that these have been classed as *lurv* and *svart unge*. *Lurv* is the moulting stage the harp seal pup enters after 14 days, when it begins to shed its whitecoat. *Svart unge* is the term used for the resulting, immature pelt, which is greyish with black spots, and which persists for the first year. In both stages, the fur is currently considered worthless—only the fat and leather are used. If, as Lindberg claims, many thousands of whitecoats have been falsely classed as *lurv* and *svart unge*, then the difference between their real value and their 'written-down' value is enormous. Who is pocketing the money?

The classification of skins does not seem to be taken seriously by the ministry. The film appeared to prove that skins were being deliberately stamped as lamb skins and other leathers to evade the EEC ban. Queried on this, fisheries spokesman Jon Lauritsen said: "That's the EEC's problem. Norway has no export ban!"

Lindberg's book gives a graphic impression of a sealing industry pervaded by fraud and cynicism. For example, Norway has been criticised for killing animals for their fur only and wasting the seal meat. Lindberg says it is not wasted. He says that the 15 sealers on board *Harmoni* took quotas of meat, packed and frozen in barrels, to sell ashore on the black market, giving each man an unofficial tax-free bonus of £2,000-£3,000. Taking all six ships together, that would amount to a quarter of a million pounds of black-market money a year. It will be interesting to see if the tax authorities are

inclined to investigate the claims, and whether the health ministry will be concerned that none of the meat was passed as fit for human consumption.

Lindberg also devotes an entire chapter to the *Veslekari* scandal. The *Veslekari*, one of the *Harmon's* sister ships from Tromsø, was reckoned to have been in poor condition before she got stuck in the ice in 1988 and sank. Now an \$850,000 pay-out has been suspended by the insurance company, Storebrand, on the suspicion that the ship may have been deliberately scuppered. Lindberg's photographs, apparently showing that the vessel was not properly sealed and that doors and windows were left open after the accident, are being called as evidence.

Modern sealing has brought Norway into disrepute. It seems to be corrupt and it is certainly expensive, each ship getting an annual subsidy of more than \$150,000. So why does the Norwegian government persist in supporting the sealers? The answer is that it is terrified by the decline in fish catches round the Norwegian coast. When herring were decimated in the 1960s, desperate fishermen turned to hoovering up sandeels, sprats and capelin, and now Norway's internationally permitted cod quota has been almost halved. Whole communities are packing up and leaving northern Norway, which faces a major economic crisis. The population of Finnmark, an area the size of Denmark, has dropped from 130,000 to 70,000 in a few years, and the government is making a scapegoat of the seals. This was confirmed by minister of state at the fisheries department, Asbjørn Rasch, when he spoke to foreign correspondents on 13 February 1989. "The seal hunt itself," he admitted, "no longer has any intrinsic economic significance, but people in Finnmark and Nord Troms remember the seal invasions down the coasts and have a clear understanding that the seal population must be limited."

In the winter of 1986/87 tens of thousands of harp seals left their Arctic waters and began feeding off the west Norwegian coast. At the time, Torger Ørntland, head of the sea mammal section of the Institute of Marine Research at Bergen and whose word is law at the fisheries department, suggested that the 'invaders' were an overspill from an increasing population in the West Ice, and that numbers there may have reached a million individuals. It is now recognised that harp seals are declining in the West Ice and that the total population there is unlikely to exceed 130,000, but the myth of a population explosion leading to a plague of greedy seals has persisted in fisheries circles.

Since 1986, about 100,000 harp seals have been drowned in fishing nets off Norway — many of them very young and virtually all starving. Statistically, such numbers cannot have come from the West Ice. They have to have come from the East Ice — the White Sea — and they are harbingers not of an 'irresponsible' seal increase, but of an ecological disaster. According to Russian researchers, the White Sea population of harp seals has halved since 1985, with estimates of breeding females down from 140,000 to 71,000. Young animals have suffered particularly badly. In March 1988, counts on the moulting grounds revealed that the age group from one to three years, which should comprise about 30 per cent in a healthy population, made up only 1.9 per cent. On the breeding ice, where females should begin breeding at the age of four or five, the youngest were seven years old and even they made up a mere 1.5 per cent.

A shortage of food would hit the younger and less experienced seals hardest. Capelin should be the preferred food of harp seals in the area, but an examination in 1987 by Lars Angantyr from the Bergen Institute of Marine Research of the stomach contents of 59 harp seals in the Barents Sea found they had eaten no capelin at all.

Ornithologists blame the capelin collapse for the near disappearance of guillemots from their once great colonies on Bear Island, south of Spitzbergen — plummeting from 250,000 to 30,000 in a single year (1986-87) — and from the North Cape island of Hjelmsøya, where they are down by 98 per cent. Gannets, too, have gone from Syltefjord, and elsewhere a dearth of sandeels and sprats has caused the repeated total breeding failure of half a million puffins on Røst, south of the Lofoten Islands, and the massive decline of all seabirds breeding on the Shetlands.

It is not the seals that have eaten the fish. It is the Norwegians, the Russians and the rest of us that have maintained oversized fishing fleets. What we may now be seeing is the unravelling of a whole marine ecosystem in the north-east Atlantic. Yet the Norwegian government continues to set ridiculous quotas for seal killing.

In 1989, after they banned the slaughter of pups, they reduced their quota for hooded seals from 23,100 to 19,500. And because they weren't allowing females with young to be killed either, the quotas meant full-grown males. To sustain a harvest of that many males could require, says Karl Ugland of the University of Oslo, a population of at least half a million. According to the International Council for the Exploration of the Seas, no one knows how many hooded seals there are in the West Ice but the number is unlikely to exceed 150,000. In the event, the sealers went to the ice in March 1989 and managed to kill precisely 181 (34 of them pups!). The West Ice quota for harp seals was set at 9,500, and they killed 4,429.

Norwegian sealing is probably dying its own slow death — with or without Odd Lindberg's courageous opposition — unless, that is, the government decides on a massive injection of cash. In this context, the persistence of poor fisheries management is extremely worrying. A secret government consultative paper, produced by fisheries economists in Tromsø in June 1989, reviews the advantages of crushing sea mammal populations in north Norwegian waters and the Barents Sea. It shows, for instance, how fisheries jobs in Finnmark could be substantially increased if five sixths of the region's minke whales were to be wiped out. While the rest of the world is increasingly concerned about the balance of life in the oceans, the Norwegian government, it seems, is bent on exploitation. If this is how Norway intends to conduct its marine policies it must expect far more sustained and damaging protests than it has faced over *Seal Mourning*. □

In black and white. Odd's photographs and film provided explicit evidence that sealers were breaking Norwegian law — that baby seals were being clubbed with the pointed end of the 'pick' before first being stunned with the blunt end, that females were being killed defending their young and that some seals were being winched aboard ship and flayed while apparently still alive. Odd also maintains that the sealers were selling the meat on the black market, and so pocketing large tax-free sums. The real issue, though, is the government's support of an apparently corrupt industry, and the underpinning belief that, if numbers of marine mammals such as seals and whales can be reduced dramatically, Norway's ailing fishing industry might revive.

Hardt ut mot selfangst

Norsk selfangst er fullstendig korrupt, med skatteundragelser og ulovlig fangst, hevder Stephen Mills i magasinet BBC Wildlife. De fleste argumentene har han hentet fra Odd Lindbergs bok.

SIDE 11

Selfangstinspektør Odd Lindberg blir omtalt som «Nordens Rushdie» i magasinet BBC Wildlife.

(Foto: Rolf Chr. Ulrichsen)

Aftenposten Lørdag 6. januar 1990 Morgenutgave.

- Norsk selfangst korrupt

KJELL DRAGNES

London.

Norsk selfangst er igjen nok korrupt, med skatteundragelser og ulovlig fangst av kvitunger. Den norske regjering er mer opptatt av utplyndring enn å bevare balansen i havet. Dette hevder den britiske forfatter og filmmaker Stephen Mills, som også kaller tidligere selfangstinspektør Odd Lindberg for «Nordens Rushdie».

Kraftsalven fra Stephen Mills, som har laget naturfilmer for BBC, kommer i magasinet BBC Wildlife, men har ennå ikke vakt samme oppstyr som Lindbergs selfangstfilm gjorde da den ble vist i britisk fjernsyn, i februar ifjor. Mills henter sine opplysninger i første rekke fra Lindbergs bok som utkom i Sverige i oktober, men trekker også sine egne slutninger på grunnlag av andre opplysninger.

«Hele den norske selfangsten virker som en korrupt og ubehagelig affære. Det er for eksempel en underlig forskjell i fangstallene», skriver Mills, og gjentar Lindbergs påstand om at flere tu-

sen kvitunger, det vil si nyfødte selunger med hvit pels, er blitt klassifisert som lurv eller svartunge – der pelsen regnes som verdiløs. Hvem er det som stikker pengene i lommen? spør han.

Svart salg

Norske myndigheter fortsetter å subsidiere selfangsten samtidig som selfangsten selv tjener store summer ved å unnlate å oppgi salg av selkjøtt. Ifølge boken tok de 15 fangstmennene ombord på skuten «Harmoni» av Tromsø kvoter av selkjøtt som ble solgt svart, slik at hver mann tjente mellom 20 000 og 30 000 kroner, skattefritt. Hvis man tar alle de seks skutene som driver fangst, kan det bety at selkjøtt for over 2,5 millioner kroner selges svart, skriver Mills.

«Det vil bli interessant å se om skattemyndighetene vil undersøke disse påstandene, og om helsemyndighetene er bekymret over at ikke noe av dette kjøttet ble ansett brukbart til menneskeføde.»

Han spører ikke på adjektiver og andre beskrivende ord om Norge, nordmenn generelt og norske myndigheter spesielt. Lindberg ble tvunget til å flytte til Sverige etter dotterdrustrer, noe i likehet

med hva den britiske, indiskfødte forfatter Salman Rushdie har opplevd. En nasjon med et kompleks som har gjort Odd Lindberg til den mest hatete mannen siden Quisling, er Mills' kommentar.

Moderne selfangst har bragt Norge i vanry, den virker korrupt og er i det minste kostbar. Årsaken til at norske myndigheter opprettholder fangsten, er problemene for fiskeriene i Finnmark, noe som igjen skyldes utbytting og vanakjøtsel av fiskeressursene, skriver Mills, som avviser påstanden om at selinvasjonene i nord skyldes for store selbestander.

— Latterlige selkvoter

«Det er ikke selene som har spilt opp fisken. Det er nordmennene, russere og vi andre som har opprettholdt for store fiskeflåter. Det vil nå kan se, er at hele det marine øko-systemet i det nordlige Atlanterhav går i oppløsning. Likevel fortsetter den norske regjering å sette latterlige kvoter for drap på sel,» heter det i artikkelen.

Den norske selfangsten kan do sin egen langsomme død, fortsetter Mills. Men i denne forbindelse er fortsatt

dårlig fiskeriadministrasjon ytterst bekymringsfullt. I en hemmelig konsultuttalelse fra fiskerikønomer i Tromsø i juni ifjor vises det for eksempel til hvordan antallet arbeidsplasser i fiskeindustrien i Finnmark vil kunne økes betydelig hvis 3/6 av hvalbestanden blir utryddet.

«Mens resten av verden i økende grad er bekymret over livets balanse i havene, virker det som om den norske regjering er innstilt på utbytting. Hvis det er slik Norge akter å føre sin politikk hva havet angår, må det kunne vente langt mer vedvarende og ødeleggende protester enn dem de ato overfor etter «Seal Mourning» (selfangstfilmen),» skriver Mills.

— Mills blokkert

— Om Vårherre hadde steg ned og gitt norske fiskerimyndigheter medhold, ville det ikke gjort inntrykk på skribenter som Stephen Mills, sier informasjonleder Jon Lauritzen i Fiskeridepartementet.

— Mills er blokkert for å ta imot saklige argumenter. Man blir rett og slett ikke trodd når man kommer med

saklige argumenter, og det er ubehagelig. Dersom Mills' påstand om svart salg av selkjøtt er korrekt, er det en ulovlig handling. Norges Råfisklag har monopol på salg av selkjøtt. Blir det solgt fra skutesiden, må skattemyndighetene kobles inn, sier Lauritzen. Han mener Mills' artikkel ikke har noe med kunnskap om sel å gjøre.

— Det dreier seg om en person som har lest Odd Lindbergs bok og sett hans film, og som ikke har interesse av de faktiske forhold. Det må jo nevnes at det er en kommisjon under ledelse av en høyesterettsadvokat i arbeide for å undersøke de påstander Lindberg kommer med, opplyser han.

Ukjent for skattedirektøren

At norske selfangere i større omfang skal drive svart salg av selkjøtt, er helt ukjent for skattedirektør Willy Ovesen. Selv tviler han på påstanden. Med så gjennomskjulte forhold som det er i distriktet, tror han ikke en større skatteundragelse blant selfangere ville passere upåaktet. Ovesen understreker imidlertid at han enersvett vil å opp spørsmålet med fylkesskattesjefen i Troms.

The crime of being right

On 5 September, the Norwegian Royal Commission into seal hunting, which was set up following the international outcry aroused by Odd Lindberg's film *Seal Mourning* (see BBC Wildlife, January 1990), finally published its findings. Norway's annual springtime butchery of harp and hooded seals as they nurse their newborn young on the east of Greenland emerges from the report as a disgraceful shambles — its regulations flouted by the sealers and inexpertly policed by a corrupt inspectorate.

It was admitted that, in contravention of Norwegian law, hunting did begin before the opening of the season, harp and hooded seal pups were killed while being defended by their mothers, seals were wounded on the ice and not correctly despatched with the hakapik (see photograph) as required; it was proved that adult seals were shot in the water where they are often merely injured and not recovered, that live adults were sometimes winched aboard ship by their flippers, that living pups were hooked up on deck by their mouths at the end of long sticks and not killed cleanly with the hakapik, that blood-letting was done on board and not, as it should be, on the ice, and that animals were improperly flayed, leading to suspicions that they may have been skinned alive.

The report also shows that several sealing inspectors accepted money to participate in the killing, that they shared in the profits of the voyage and received rewards of tons of seal meat 'under the table'.

In fact, nearly every one of the accusations that Lindberg originally levelled, both in his film and in his book *På Salfångst i Vesterisen*, have been corroborated in the report by testimony from other inspectors, from a well known research scientist present on the ice and — in many instances — even by the sealers and skippers themselves.

Yet, despite these findings, and despite the similarity between Lindberg's recommendations and the commission's own detailed proposals for promoting proper training for sealers and more humane methods of killing — proposals which imply a profound need for improvement in the industry — the tone and rhetoric of the report seek ruthlessly to undermine Lindberg's credibility.

The commission's remit was to examine Norwegian sealing between 1982 and 1988. In the event, a quarter of its 145 pages are devoted to a peevish examination of Lindberg. He was appointed to serve as a government inspector aboard the ship *Harmoni* in 1988, having accompanied the vessel as an observer in 1987. The

Odd F. Lindberg

How not to kill a pup: hit it with the pointed end; do it in front of the mother. Such photographic evidence was not considered proof.

commission criticises him as having been "unqualified" — even though no qualifications were required of inspectors; it includes, without comment, letters from the crew of *Harmoni* which claim that he was "mentally unbalanced" and refer to his report as a "33-page novel," and it asserts that "there was good reason to treat with great caution" Lindberg's evidence.

On the other hand, the commission assigns the full weight of absolute truth to a diary, supposed to have been kept by a member of *Harmoni*'s crew and which surfaced months after the voyage, conveniently refuting many of Lindberg's statements. So, too, when the sealers in their evidence fail to "recall" certain damning incidents, their amnesia is invariably taken at face value.

In every case where Lindberg's observations are proven in substance, the report diminishes their significance. For example, Lindberg charged that sealers frequently did not bother to use the blunt end of the hakapik to stun seal pups, as they should do, before piercing their brains with the spike (this inflicts much greater pain and is prone to error). Øystein Wiig, a biologist with the Norwegian Polar Research Institute, agreed that this breach of the law occurred "fairly often." Another inspector, Eva Munk Madsen, also reported regular misuse of the hakapik. The *Harmoni* sealers, however, "firmly denied" the accusation, and the commission concluded that, while sloppy killing of pups did happen, there was no reason to suppose the *Harmoni* crew were ever guilty of such carelessness.

In another instance, Lindberg claimed that the 'hook' (designed for dragging dead pups over the ice) was often used to yank living pups aboard ship. Again, Wiig observed this to be

true in 5-10 per cent of cases. But the commission decided that such incidents must surely be just "accidents." Similarly, the illegal use of an axe instead of a hakapik is dismissed as "not a serious infringement," the exceeding of the quota for female hooded seals as a "relatively modest excess," and the habit of bleeding the animals on deck rather than on the ice is described merely as "unfortunate."

Lindberg queried the manner in which bleeding was carried out, claiming that the sealers were slitting the bodies from top to bottom rather than just to the breast bone. The commission agrees but adds that "no great significance need be attached to this question" even though it must be well aware that this could imply that seals were being flayed at the same time as they were bled — in other words that they might be being piled on board semi-conscious, waiting sometimes for hours for the final cut, rather than being put out of their misery on the ice.

It is clear that Lindberg made a bad impression on the seven members of the commission. They found his language over "colourful" and his descriptions exaggerated. He messed about with the dates on which he would meet them, unwisely insisting that they came to him. He rambled on for two days to their evident boredom, and he exhibited himself as something of a tiresome eccentric. But they were unprofessional to allow personal antipathy to blind them to the degree to which his observations were supported, often unconsciously, by the other witnesses. Nor do they appear to have recognised the closeness with which, in essentials, their conclusions tally with his. The business stinks. He said so. They admit the need to reduce the smell.

The commission criticised Lindberg for not allowing it to view all the film

he gathered during his two trips to the ice, and felt free to interpret editing as faking. He explains, however, that an injunction was placed on *Seal Mourning* (shown last year on C4) preventing it from being broadcast or sold during the 18 months (since February 1989) that the commission sat, and he did not want this to happen to the rest of his material in which lay his chance to prove his case further to the world.

It is also worth noting that two commission members could be said to have a vested interest in the continuation of the slaughter of sea mammals. Professor Arnolud Blix of Tromsø University has been outspoken in his opposition to Greenpeace and other conservation bodies, and derives much of his research funds from the Norwegian government's Fisheries Research Council, which is committed to culling marine predators. Egil Ole Øen, a veterinarian, has developed a new model of explosive harpoon used for killing minke whales and has applied for a US patent for it. Lindberg objected to the appointment of both men to the commission, on the grounds that they might be prejudiced. The dismissal of his complaint, he says, influenced his disinclination to co-operate.

It is clearly laid down that a sealing inspector must write an account, open to the public, stating his true opinion of the conduct of the hunt and naming individual sealers who contravene the rules. This is what Lindberg did. A week before the commission published its findings, Lindberg was fined £42,000 for labelling the *Harmoni* sealers named in his report and shown in his film.

It is particularly disturbing that Norwegian newspapers, if they have mentioned the story at all, have glossed over Lindberg's personal discomfiture and pretended that the Norwegian seal hunt has been given a clean bill of health. According to Gunne Hammerstrøm, the Oslo-based author of a book on freedom of speech and the law, no such witch-hunt against an individual has occurred in Norway since an outspoken opponent of the kangaroo trials of alleged Nazi collaborators after World War Two was similarly persecuted.

The shoddy nature of this report — and the recent embarrassing fiascos in which inaccurate research has been used to justify a commitment to slaughtering seals and whales — is making Norway look like a chest-thumping backwater — out of touch with modern progress both in moral and scientific fields. This is not a judgement of Norwegians but of those who strut about representing them on the world stage.

STEPHEN MILLS AND
PATRICIA PHILLIPS

Fire får fange sel i år

(NTB): Fire fangstfartøyer skal delta i årets selfangst. To skal dra til Østisen allerede til helgen, mens de to som skal drive fangst i Vestisen, ikke seiler ut før 10.april. Selfangerne får i år en statsstøtte på 9 millioner kroner.

De to som skal til Østisen er «Melshorn» fra Ålesund og «Harmoni» fra Tromsø. Til Vestisen drar «Polarfangst» fra Tromsø og «Polarstar» fra Ålesund. Utreisene skjer fra Tromsø.

I Østisen kan det i sovjetisk økonomisk sone fanges 9.500 grønlandssel. Fangsten kan ta til 23. mars og skal være avsluttet innen 20. april. Sovjetiske myndigheter kan forlange fangst-tiden dersom dette er nødvendig på grunn av vær- og isforhold.

I Vestisen har de norske fangerne en kvote på 5 400 grønlandssel og 1 000 klappmyss. Men fangst av setunger er ikke tillatt, og dermed vil det neppe være mulig å ta mer enn 200-300 klappmyss, det samme som i fjor.

Fangstfolkene må i år ha

gjennomgått et kurs i fangst- og avlivingsmetoder og bruk av livingsredskaper. Skytterne må avlegge skyteprøve. Kursene holdes i Tromsø før utreise.

Rieber & Co i Tromsø er det eneste mottaksanlegg for selskinn her i landet. Omsetningen av skinn går meget tregt, og firmaet har skinn for flere millioner kroner på lager. Skinnene kan oppbevares i 6-7 år nedsenket i saltvannsbad uten at kvaliteten går ned.

Firmaet får i år en beredskapsstøtte fra staten på 3,9 millioner kroner for å holde mottaket av skinn i gang.

TIL ØSTISEN: «Melshorn» er en av skutenene som skal til Østisen. Her fra fangsten for to år siden.

(NTB-foto)

Fornøyde selfangere tilbake i Tromsø etter en måneds fangst i Østisen, Christian Garshol (t.v.), Knut Krogsæter og Håvard Botn. Mange tromsøværinger benyttet anledningen til å kjøpe ferskt selkjøtt i går. (Foto: Bjørn Langsem)

Av PER LARS TONSTAD

Ryktet spredte seg fort på vårens vakreste Tromsø-dag.

Søndagsmiddagen ble reddet for mange, det er høytid med selbiff i steikepanna.

Med sneipen på fangstfolks vis skjelt i munnen gikk handelen livlig over rekka på «Melshorn». Godord fra lokalbefolkningen varmet, de er ikke bortskjemt med omtanke og forståelse, selfangere.

Her var ingen lindbergere som dramatisk kunne berette om hakapiken som borer seg ned i den uskyldige selungens hjerne, eller om sel som levende flås av menn med lyst i blikket.

Håper på ungefangst

- Fangsten gikk uten problemer. Det er mye sel i Østisen.

- Men det er bittert å se at russerne som ligger bare et par mil unna tar selunger, mens vi bare får skyte voksne dyr. Det er nok ungefangsten som kan berge næringens framtid, mener sunnmøringene Knut Krogsæter og Christian Garshol på «Melshorn».

De fleste skinnene fra de 4750 dyrene på Ålesund-skuta går rett på fyllinga. Skrottene blir dyrefor.

NB!

LES SISTE 3
LINJENE
EN GÅNG TIL

- styret.

ALLE VILLE HA SELBIFF

**Første selskute
til Tromsø i går**

TROMSØ (Dagbladet): Utskjelt av mange, men kjempepopulære i Tromsø: Selfangere. Grytidlig i går la «Melshorn» til kai i ishavsbyen etter en måneds fangst i Østisen.

Dagbladet

Mandag 22. april 1991

Krise for Østisen-selen

Russiske selforskere roper et varsko. Bestanden av sel i Kvitesjøen er mer enn halvert. Og det er katastrofalt lite ungdyr i Østisen-bestanden.

OLE MATHISMOEN

Dette fremkommer i russiske forskningsrapporter som er unndratt offentlighet både i Norge og Sovjet-Unionen. Normalt skal Østisen-bestanden telle mellom 1,5 og 2 millioner dyr. Ifølge russerne finnes nå kun 3-400 000 dyr. Antall hunner er 70 000 lavere enn tellingen i 1985 og 87 hvor 140 000 ble registrert.

Normalt skal 30 prosent være i aldersgruppen 1-3 år. De siste års tellinger har vist mellom 0,5 og 2 prosent. Fornyelsen er altså minimal.

Unndratt offentlighet

Departementsråd Gunnar Kjønnøy i fiskeridepartementet presiserer at dokumentene er unndratt offentlighet etter ønske fra Sovjet-Unionen. Han sier norske myndigheter er klar over situasjonen, men at man forholder seg til de anbefalinger forskere og sel-administratorer kommer med overfor den norsk-sovjetiske fiskerikommisjon som hvert år fastsetter fangstkvotene.

Bedre i Vestisen

Norske havforskere har nylig avsluttet et telleprogram i Vestisen. Materialet er ikke ferdigbehandlet, men foreløbige konklusjoner tyder på at det er godt med sel. Også endel unger ble tatt. Men det er i den russisk-kontrollerte Østisen at Norge fanger mest sel. Og der har altså bestanden store problemer.

Rapporter fra Det Polare Institutt for Fiske og Havforskning (PINRO) i Murmansk viser altså at bestanden er mer enn halvert de siste årene. Norge har i flere år ikke festet tillitt til disse tellingene, men professor Lars Walløe ved Universitetet i Oslo sier man nå har full tillit etterat russernes metoder ble kjent.

Havforskerne er svært usikre på årsaken til nedgangen i Østisen. Flere har hevdet at loddekrisen i Barentshavet er en sannsynlig forklaring. Andre trekker frem den sterke miljøforurensningen i Kvitesjøen. De fleste har imidlertid tilbakelyst at fangsten har skyl-

Svak tilvekst

Det russiske forsknings-teamet er spesielt bekymret for de unge dyrene. Når selen på vårparten legger seg i store kolonier på isen, skal normalt 30 prosent være i aldersgruppen 1-4 år. De senere årstallinger har kun observert mellom 0,5 og to prosent i denne gruppen.

De russiske forskerne registrerer også stadige avvik i Grønlandsselens vandringsmønster og oppførsel. Demener det store antall dyr som på slutten av 1980-tallet gikk i norske fiskegarn har hatt en meget negativ innvirkning på populasjonen. I en rapport forut for 1989-sesongen skrev de: «På bakgrunn av det store omfang dyr som omkommer og den negativevirkning dette har på populasjonen, anser vi det som formålstjenlig å avregne de dyr som omkommer ved norskekysten i den norske fangstkvote av sel i Barentshavet».

Denne anbefaling ble ikke tatt med når kommisjonen fastsatte kvotene, og heller ikke fulgt da norske myndigheter takket ja til å fange inntil 9500 av totalkvoten på 40 000 Grønlandssel. Disse kvotetallene er forøvrig betydelig lavere enn de forutgående år.

Flere årsaker

Det er svært vanskelig å finne en entydig årsak til at Norge fortsatt driver selfagst. Henvendelser til forskningsmiljøene og fiskeridepartementet gir delvis ulikt svar. Kun 40 mann sysselsettes noen få uker.

Fiskeridepartementet vil heller ikke kalle det distriktspolitikk. Seksjonsleder i ressurs- og utredningsavdelingen, Astrid Holtan, og departementsråd Gunnar Kjønnøy sier hovedgrunnen er å opprettholde balanse i økosystemet – altså hindre at selbestanden blir for stor og tar for mye av næringsgrunnlaget for fisken. Dessuten mener de det er viktig å bevare kunn-

skapen om selfangst og ha en beredskap ved at det fortsatt finnes selfangstskip, i påvente av større fangstkvoter og bedre marked for salg av selprodukter. Andre har påpekt at fangsten skjer av forsknings-hensyn.

Professor Lars Walløe ved Universitetet i Oslo er leder for det norske sjøpattedyrprogrammet. Han er usikker på hvor viktig fangst for å opprettholde den økologiske balansen i havet er. Kunnskapen om dette er liten, og forskning pågår.

Kostbar fangst

Selfangsten er også en svært kostbar affære for den norske staten. Ifjor ble fangstverdien på det skutene kom til land meddrøyt én million kroner. Samtidig fikk fangstfolkene 8,6 millioner kroner i statsstøtte. Staten spytter også inn drøyt tre millioner kroner til Bergens-selskapet G.C.Rieber c.o. for at de skal opprettholde sin mottaksentral i Tromsø. Årets fangstverdi er beregnet å bli omtrent som ifjor, og Staten vil i år bidra med totalt 12,9 millioner kroner.

Fredag 3. mai 1991

Aftenposten

Morgenutgave.

Kostbar selfangst for Norge

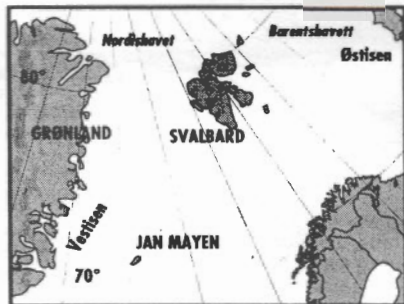
De 40 norske selfangerne fanger sel verd ca. en million kroner i år. Men for å holde næringen i gang, må statskassen bidra med 12,9 millioner kroner i subsidier. Samtidig roper sovjetiske forskere varsko: Selbestanden i Østisen er i alvorlig krise.

Side 3

SELSLAKT PÅ STATENS REGNING

DOKUMENT
SONDAG

● SIDE 22-25

Kart: HANS-PETTER JENSEN

150 000 skinn på lager

På lager i Bergen og Tromsø ligger et lite berg med 150 000 selskinn som det er nesten umulig å få solgt. Siden EF-boikotten av ungeskinn i 1983, har bunnen falt fullstendig ut av markedet.

Storkonsernet G.C. Rieber har i en årrekke vært enemottaker av selskinn fra den norske fangsten. Men i dag er det en gang så dyrebare produktet lite verdt. Selfangerne får i dag betalt 55 kroner for et skinn av et voksent dyr.

— Før drev vi fangst for skinnets del. Nå er spekk og kjøtt blitt de mest verdifulle bestanddelene på dyret, forteller styreformann i G.C. Rieber, Christian Rieber. Han anslår at en total gjennomsnittsverdi for hver sel som råvare ligger på rundt 100 kroner.

Det lille som selges av selskinn i dag, går i hovedsak til produksjon av suvenirer og tøfler.

Sel utgjør i dag en mikroskopisk del av G.C. Riebers virksomhet. Firmaet er involvert i en rekke andre tiltak, blant annet skohandel, eiendomsutvikling, rederidrift, kjøtt- og fryserivirksomhet. Konsernet har en omsetning på flere hundre millioner kroner årlig.

Likevel har aktiviteten knyttet til sel kostet mye ubehag.

— Jeg kunne komme i Guinness rekordbok som den mann som har motatt mest fets i verden, slår Rieber lakonisk fast.

— For oss er det ikke bare en økonomisk vurdering som ligger bak at vi fortsatt er involvert i selnæringen. Siden vi har vært dypt inne i virksomheten i mange år, føler vi et ansvar for å opprettholde fangsten, sier Rieber.

Konsernet mottok i år 3,9 millioner kroner i statsstøtte for å drive motaksanlegg for sel i Tromsø.

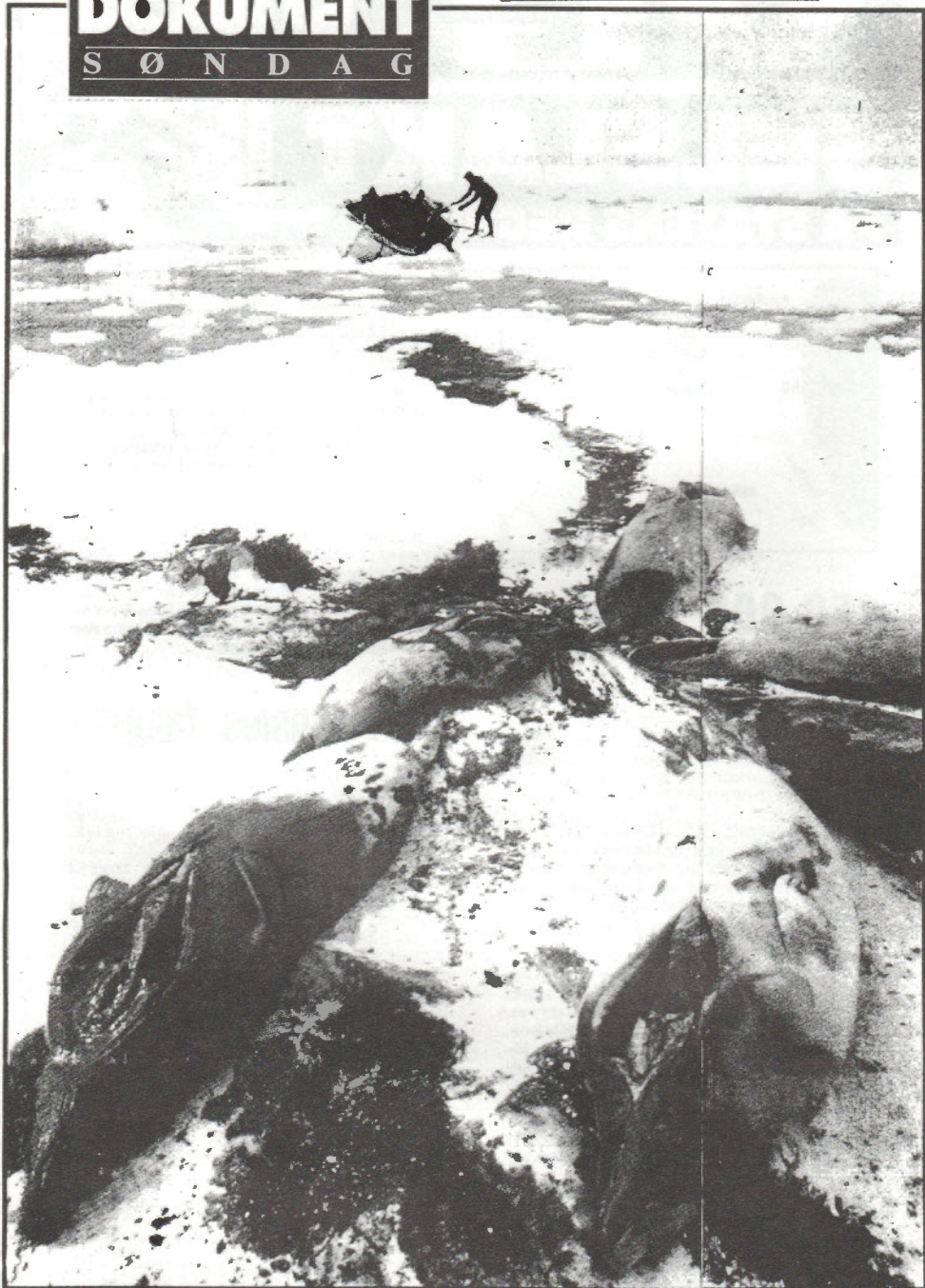
— Mottaket er sentralt for drift av hele flåten. Utstyret må holdes ved like, også med tanke på invasjonssel, sier skinnforhandleren.

«Meningsløs fangst»

SELFANGSTEN er meningsløs. Bestanden av sel reduseres stadig, og selfangsten er ikke nødvendig, hverken økonomisk eller økologisk, konstaterer kampanjeleder for havøkologi i Greenpeace Norge, Ingrid Berthiniussen.

Miljøvernorganisasjonen mener at enhver beskatning av selen vil true bestandens overlevelsessevne. Blant annet viser Greenpeace til at forskerne ikke med sikkerhet vet hvor store kull av selunger som fødes, om bestandene er stabile eller hvor mye sel det finnes i Ishavet.

— Vi vil ikke ha fangst i det hele tatt. Dersom det åpnes for økt jakt, frykter vi at det kan skape nye markeder for selprodukter. Det vil i sin tur føre til enda større fangst, tror kampanjelederen.

STATEN BETALER: Hvert år betaler Staten fangstfolk ni millioner kroner for å fange sel ingen vil ha. Så mens skinnlagrene fylles og statskronene ruller, venter departementet på bedre tider.

FLAK TIL FLAK: Selfangst i drivisen: Annenskytter Reidar Erntsen hopper fra flak til flak for å aktivise sel.

BLOD- RANDET

STATEN BETALER

Av **JOHANNES W. LØVHAUG** og **GUNNAR ALTMANN** (foto)

DEN norske selfangsten er blitt et statussubsidert blodbad – betalt med skattekroner. Ni millioner har Staten betalt for at fire fartøy skulle slakte rundt 15 000 sel i år. Jakten i isødet har en kommersiell verdi praktisk talt lik null.

I Bergen og Tromsø har firmaet G.C. Rieber et lager av 150 000 sel-skinns som de ikke får solgt. Alle er enige om at dagens situasjon ikke er holdbar.

De ni millionene ble fordelt på fangstskutene «Polarfangst», «Polarstar», «Hermes» og «Malbörn». Det selfangerne tjener i tillegg, utgjør bare drøyt 200 000 kroner. Regnskapet for M/S «Polarfangst» viser at statsstøtten er på nesten 2,7 millioner kroner til denne skuta alene. Salg av skinn og spekk utgjør 131 000 kroner. Hver enkelt av mannskapet fikk en lott på 70 300 kroner for 44 dager på tokt.

På toppen av det hele kommer en beredkapsstøtte på 3,9 millioner kroner til kjempekonsernet G.C. Riebers mot-taksanlegg på Storsteinnes i Tromsø.

Totalforbud

De siste to årene har fangst av seltinger vært totalforbudt. For sikkerhets skyld ble fangsten i år lagt så sent at selten var begynt med hårsklif-

te. Dette medførte at kvaliteten på skinnene ofte var så dårlig at de måtte videreføres til lær. Bare en tredjedel av rundt 3000 skinn fra «Polarstar» var av en slik standard at det ble gitt betaling for dem. På grunn av lav pris og dårlig omsetning blir skinnene heller ikke så bra behandlet som tidligere. Årlig må store mengder regelrett kasseres, et problem som stadig er økende.

Skjær i sjøen

Effektiv handelsboikott, internasjonale hetskampanjer og naturvernorganisasjoners iherdige kamp har drept selfangsten. Det amerikanske markedet har vært lukket for selprodukter siden begynnelsen av 70-tallet.

Følelsesladde kampanjer, blant annet med den fallerte sex-bom-

ben Brigitte Bardot i spissen, satte sitt tydelige preg på den europeiske debatten. Da EF i 1983 vedtok importforbud av ungeskinn, ble det virkelig alvorlig – Verden av skinn falt med 90 prosent. Avsetningsmulighetene skrumpet inn.

I 1989 blusset bråket opp etter en rapport og film fra den omstridte selinspektøren Odd F. Lindberg. Etter å ha vært med fangstskuta «Harmoni» på 88-sesongen som inspektør, kom Lindberg tilbake med de mest groteske historier fra ishavet. Drivende fulle fangstfolk skulle ha gått løs med hakapik på sel som lå i vannet. Dyr skulle ha blitt levende flådd og brutalt sparket i hjel. Lindberg mente å ha avdekket en lang rekke uhyrlige brudd på fangstforskriften.

EKSKLUSIVE BILDER
Bla om!

FBI Først skal selens skytes, så skal man bruke hakapiken mot dyrets hjerne. Human slakte metode, mener forskere.

**BLOD-
BADET
STATEN
BETALER**

Regjeringen Brundtland fikk panikk da Lindbergs fjernsynsbilder ble vist for rundt 200 millioner TV-titlere på CNNs «International Hour» og flere andre kanaler. Reaksjonene var kraftige, til tider nærmest hysteriske. Selv svenskekonen Carl Gustaf var på banen, slik i strid med all majestetisk skikk og bruk, og forlangte stans i selfangsten.

Det ble umiddelbart nedlagt forbud mot ungfangst. Stempelet som kviltinge-mordere ble for tungt å bære for norske myndigheter.

En offentlig oppnevnt selfangst-kommisjon la i fjor fram en rapport der Lindbergs påstander grundig ble gjennomgått. De fleste anklagene ble avvist.

I dag lever selmøringen sin respirator-tilværelse i håpet om at det en gang skal bli åpning for lønnsom fangst.

— Målet er kommersiell fangst i fremtiden. Vi har grunn til å tro at den internasjonale situasjonen for selfangsten vil bedre seg. Hitil har det vært fy-fy med selprodukter. Nå er det fy-fy med kunstige produkter. Varer laget av naturlige råstoffer er på vei inn. Dette åpner nye muligheter for selfangsten, hevder statssekretær i Fiskeridepartementet, Per Alf Andersen.

Usaklig argumentasjon

— Hvor lenge skal vi holde på med selfangst slik den drives i dag?

— Jeg vil ikke prøve å tidfeste noe. Vi har et enormt problem i forhold til markedet. Selfangst er i høy grad et spørsmål om opinion. I Norge opplever vi en mer positiv holdning til selfangsten, og jeg forventer at det samme skjer i utlandet, poengterer Andersen.

Statssekretæren legger ikke skjul på at han har lite til overs for internasjonale klimargumentasjon, basert på sterkt emosjonelt engasjement.

— Man skal likevel ikke kímse av folks følelser. Her som ellers må vi ta hensyn til opinionens, konkluderer han. Det er åpenbart at myndighetene frykter handelsmessige konsekvenser som følge av fokusering på selfangsten.

— Prinsipielt har vi selvråderett. Likevel må vi ta hensyn til markedet og det internasjonale klimaet. Hvis selfangst for eks-

empel fører til at USA boikotter all import av norske fiskeprodukter, må vi ta det til etterretning, sier Andersen. Han peker på flere andre grunner til at selfangsten fortsatt opprettholdes.

— Dersom selbestanden fritt fikk utvikle seg, kan det føre til uheldige bestandsmessige konsekvenser, blant annet sykdom og undersyring. Dessuten ser vi selbestanden i forhold til andre dyrearter i havet. Sel er en storpisar av fisk. Av hensyn til den økologiske balansen er det viktig å beskytte selen, sier Andersen, og hevder at de 15 000 dyrene som ble fanget denne sesongen, ville fortært fisk for en verdi av minst 10 millioner kroner årlig.

Skal telles

— Selfangsten er en del av kystkulturen. Vi må vedlikeholde kunnskap om fangst for å kunne utvikle næringen i fremtiden. Jeg synes det er rimelig å betale ni millioner kroner i året for å ta vare på denne tradisjonen. Forskerne er ikke sikre på hvor store selbestandene er, eller hvilken betydning dagens fangst har for antallet sel. Det skal i år igangsettes tellinger for å få bedre oversikt. På bakgrunn av de nye undersøkelsene skal myndighetene vurdere selfangstens videre skjebne.

Jeg utelukker ikke at det blir ungfangst til neste år, sier Andersen.

«Selfangsten er en del av kystkulturen. Vi må vedlikeholde kunnskap om fangst for å kunne utvikle næringen i fremtiden. Jeg synes det er rimelig å betale ni millioner kroner i året for å ta vare på denne tradisjonen.»

Statssekretær
Per Alf Andersen

Forskningsjef Øyvind Ulltang ved Havforskningsinstituttet i Bergen mener en beskatning på 15 000 voksne sel illavarer en likevektsfangst både i Vest- og Østisen.

— Med ungfangst kunne trolig kvotene vært doblet, på grunn av den store dødeligheten blant ungfjel. Den nye tellingen som pågår, vil antakelig føre til at vi kan anbefale enda større fangst, sier Ulltang.

Stor selinvasjon

Stor selfangst vil klart gi mer fisk i havet. Men på kort sikt er ikke selfangsten nødvendig for å sikre fiskeriene gode levevilkår, framholder forskningsjefen.

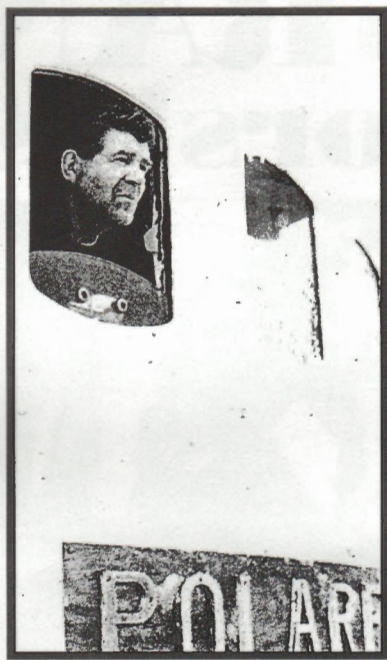
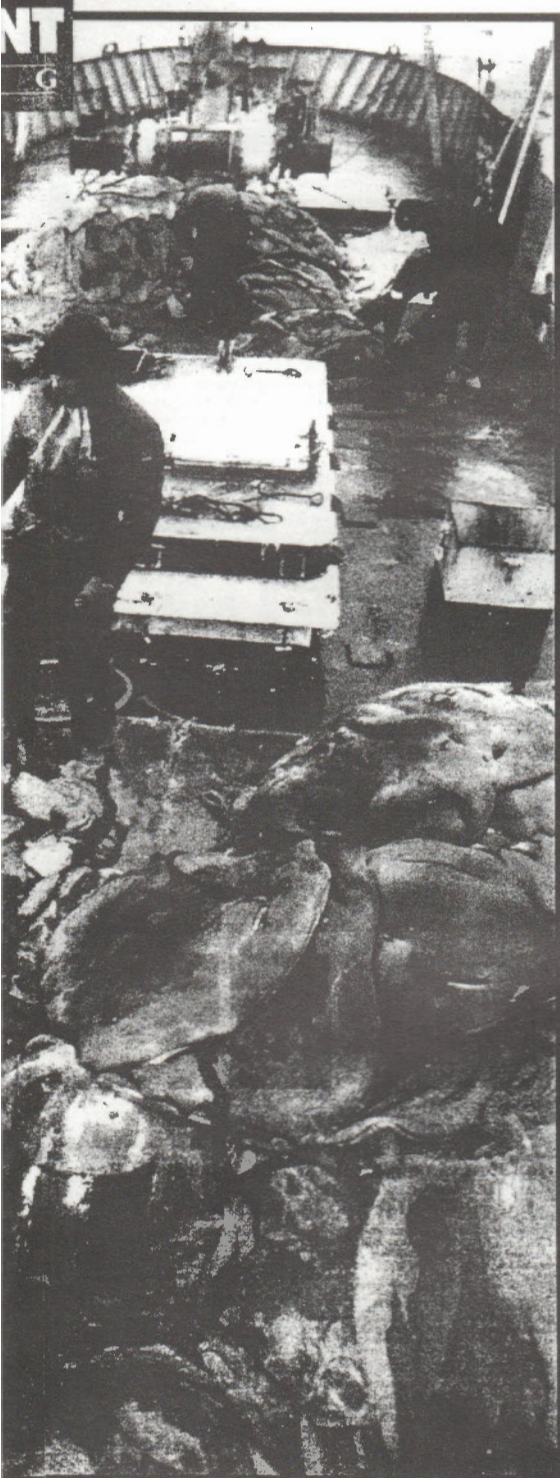
Fiskeriene langs i Nord-Norge har i en årrekke krevd at det gjøres innhogg i selbestanden. Siden slutten av 70-tallet og fram til 1989 har det stadig vært store selinvasjoner langs norskekysten. Fiskeriene ser på selen som en farlig konkurrent i matfattet.

Dessuten har invasjonen ført til adcelleggelse av fiskekvoter og store lidelser for de dyrene som er blitt sittende fast i garn. I 1987 ble ikke mindre enn 58 000 sel drept etter å ha rotet seg inn redskapene.

**BLODTAP-
PINN:** Etter at den er skutt og slått med hakapik, blir grønlandselen blodtappet på isen.

FLANG: Selen fylls på dekk. Maskinist Trond Fagerheim (midten) og fangstmann Tore Johnny Olsen skjærer skinnnet av dyrene.

SJEFEN: Ishavsskipper Paul Stark førte sin egen skute, «Polarfangst», på jakt i Vestisen.

SKIPPEN:

«Selfangsten må fortsette»

BLOD-BADET STATEN BETALER

Dersom det ikke er meningen at vi skal drive lønnsom fangst i fremtiden, kan vi like gjerne gi opp. Ishavsskipper Paul Stark har drevet selfangst siden 1950, og er i dag sin egen skute, M/S «Polarfangst». Han er ikke i tvil om konsekvensene hvis det blir slutt på fangst av sel.

— Vi vil få det mangdobbelte igjen i problemer som følge av store selinvasjoner, konkluderer Stark.

Det 140 fot store fartøyet M/S «Polarfangst» dro fra Tromsø 14. april i år med kurs for drivisen nord for Jan Mayen, den såkalte Vestisen. Sammen med M/S «Polarstar» hadde skippet en kvote på 5400 grønlandssel og 1000 klappmyssa. I Østisen, drivisen ved munningen av Kvitesejoen, jaktet M/S «Harmoni» og M/S «Mels-horn» 9500 grønlandssel.

— Hadde det ikke vært for internasjonale boikotter, kunne vi ha vært en lønnsom næring. Forutsetningen er at det på ny blir lov med ungefangst, konstaterer Stark, og mener dagens fangst av utelukkende voksne dyr er noe meningsløs.

— Vi må imidlertid opprettholde kunnskapen om fangsten dersom vi vil utvikle næringen senere, sier ishavsskipperen.

Fire dager stampet «Polarfangst» seg gjennom den grove sjøen i vind opp til orkan styrke, før skuta nådde lakanten. Om bord var et mannskap på 14, en inspektør, en forsker, et filmteam og den mangeårige friansfotografen Gunnar Altmann, som har tatt bildene VG i dag eksklusivt kan presentere.

De første to ukene ble det stort sett bare bedrevet plukkfangst — jakt fra selve skuta på enkeltdyr i isen. Da ansamlingene tok seg opp, dro skytterne og spreterne ut blant isflakene med fangstbåtene. De to pevrermennene lå enten om bord i båten, eller gikk i land på isen for å komme på så nært hold av dyrene som mulig.

Lake bak kom spretterne, og sikret avlivning med hakapik og blodtapping.

99 Hadde det ikke vært for internasjonale boikotter, kunne vi ha vært en lønnsom næring. 99

Strengt regler

Selfangsten er underlagt et strengt reglement for å unngå at selen gjennomgår unødige lidelser. Voksen sel skal alltid skytes med rifte først. Så snart som mulig skal fangstfolkene slå hakapiken i hodet på dyret, først med hammerenden for å knuse skall-taket. Den spisse enden av redskapet slås inn i hjernen på selen etter dette. For å garantere at dyret er død, blir det sprettet og blodtappet. Hovedpulsårene ut til forbena, de såkalte framsveivene, kutter, før selen «jølles» om bord i fangstskuta med slusj for å fiks.

Fagfolk karakteriserer dette som en sikrere avlivningsmåte enn den som foregår på slakterier.

GRANSKTER norsk selfangst

Av ESPEN OLSEN

Nesten en tredel av den samlede norske selfangsten i år kan være fanget ulovlig inne på dansk område. På Statens regning skal de to norske fartøyene M/S «Polarfangst» og M/S «Polarstar» ha forsynt seg av grønlandsk sel. Vestskene har startet full granskning.

På det grønlandske hjemmekontor i Danmark undersøker konsulent Einar Lønche om en stor del av fangsten er skjedd innenfor det grønlandske flakerterritorium på 200 sjømil på Vestisen. Danske og grønlandske myndigheter ser meget alvorlig på saken.

Ikke tillatelse

Norge har verken tillatelse til fangst eller vitenskapelig arbeid på sel i dansk sone ved Grønland i år. I dag møter Fiskeridepartementets statssekretær Per Alf Andersen på det nordiske fiskeriministermøtet på Grønland. Der vil ventelig hele saken bli tatt opp med full tyngde.

Undersønelsen er satt i gang etter rapporten fra selfangstinspektør Mette Valheim om bord på M/S «Polarfangst». I rapporten gjengir hun nøyaktige posisjoner for hvor skipet har vært dag for dag i perioden 18. april til 25. mai i år. Hun nevner ikke i rapporten at fartøyet befant seg innenfor dansk sone.

Fra Kystvakten opplyses det til VG at det ved sunn fem tilfeller kan sies med sikkerhet at båten har vært inne på norsk område. I resten av perioden skal den ha den befunnet seg i dansk farvann. I inspektørrapporten fremgår det at det aller meste av fangsten foregikk i dansk område.

— Ifølge de posisjonene vi har fått oppgitt, har «Polarfangst» vært så nær som 20 nautiske mil til Grønlands østkyst. Bare ved fem av de over 60 posisjonene vi har fått oppgitt, var fartøyet innenfor norsk sone, sier kommandørkaptein Kåre Fuglestad ved Kystvaktsskvadronen Nord-Norge på Sortland.

«Slaktet sel i dansk område»

DANSK: Dette viser posisjonene til «Polarfangst» under årets selfangst. Bare ved de fem markerte posisjonene var fartøyet med sikkerhet i norsk sone. KART: NAR GAASØ

Fulgt hverandre

Årsaken til at også «Polarstar» misjones for å ha slaktet dansk sel, er at disse to båtene fulgte hverandre under årets selfangst. I rapporten til «Polarstar» er det imidlertid ikke angitt posisjoner dag for dag. Selfangstinspektør Mette Valheim sier til VG at hun var klar over at «Polarfangst» befant seg innenfor 200-milsgrensen.

Posisjonene som er gjengitt i rapporten, blir trukket i tvil av kaptein Paul Stark om bord på «Polarfangst».

— Jeg har aldri opplevd noen form for kontroll i dette området. Vi følger isen, og da kan vi bevege oss vestover mot Grønland. Verken vi eller andre har oversikt over sonene, men jeg vil ikke være med på at vi har vært så nær Grønland som Kystvakta hevder. Da må det være feil i rapporten, sier Stark.

Forholdet mellom Grønland og Norge har i lengre tid vært anspennt nettopp på grunn av usikkerhet om grensdragningen i det isfylte farvannet mellom Grønland og Jan Mayen. Der som det viser seg at de norske fangstfartøyene har vært inne på dansk område for å slakte sel, vil det føre til en ytterligere økt spenning i forholdet til vårt naboland. De fire fartøyene som deltok på årets selfangst, fikk fanget i alt 15.000 sel.

ULOVLIG: Denne slaktingen kan ha foregått ulovlig innenfor dansk sone. Bildet er tatt under «Polarfangst»-tokt på Vestisen i våres. Til venstre faksimile av gårdsdagens DOKUMENT SØNDAG. Foto: GUNNAR ALTMANN

SKIPPER Paul Stark på «Polarfangst» risikerer tiltale sammen med sin kollega Johan Holstad etter at de skal ha fanget sel innenfor Grønlands sone. Foto: GUNNAR ALTMANN

Skipperne kan bli

TILTALT

Stoltenberg beklager ulovlig selfangst

Av ESPEN OLSEN

Langt inne i den grønlandske sonen ble den russiske fangstbåten «Varzuga» invidert på høflighetsvisitt til norske «Polarstar». Dermed er en tredje nasjon – Sovjetunionen – involvert i det som omtales som årets selskandale.

Nå blir det vurdert å reise tiltale mot skipperne Paul Stark og Johan Holstad for ulovlig å ha slaktet sel i den grønlandske sonen. I går måtte utenriksminister Thorvald Stoltenberg krysse til korset og beklage den ulovlige fangsten overfor sin danske kollega Uffe Ellemann-Jensen. Danmark og Grønland ser meget alvorlig på hendelsen, som de mener kan skade Grønlands renommé i utlandet.

Vurderer forfølgelse

Fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet anser forholdet som såpass alvorlig at det kan være aktuelt å reise tiltale mot de to seiskuteskipperne for brudd på reguleringsloven.
— Jeg har bedt om å få alle fakta på bordet. Derksom de

farefulle antagelsene stemmer, vil vi i samråd med departementet vurdere en sivilrettslig forfølgelse, sier avdelingssjef Arne Wåge i Fiskeridirektoratet.
For de oppgitte posisjonene til «Polarfangst» og «Polarstar» viser at de i nesten hele fangstperioden har befunnet seg vest for midtlinjen mellom Grønland og Jan Mayen – altså langt inne i Grønlands-sonen. Dermed har bevegelsen til de to fartøyene utviklet seg til en ytterst pinlig affære for Norge som fiskeri- og selfangstnasjon.

Uheldig sak

I går ble den danske utenriksminister Uffe Ellemann-Jensen orientert om forholdet, som igjen tok opp forholdet med sin kollega Thorvald Stoltenberg. Saken er uheldig for UD fordi fangstfartøyene ble sendt ut med millioner i norsk statstøtte, og derfor har en slags offentlig veisignerte til å drive fangsten.

I en knapp pressemelding fra UD sies det at norske myndigheter beklager episoden meget sterkt. Det presiseres at fartøyene er blitt instruert om å holde seg utenfor disse områdene.
TH VG sier skipper Paul Stark om bord på «Polarfangst»:
— En tiltale tar jeg med stor ro. Vi selte hele tiden i god tro innså for det vi mener er bevidnanssett norsk område. Om vi har gjort noe galt, så har ikke vi vært oppmerksomme på det, sier han.
I tillegg til at «Polarfangst»

og «Polarstar» skal ha fanget sel i grønlandsk sone, kan VG i dag avsløre at ytterligere ett fartøy befant seg i det samme området under årets selfangst.

«Høflighetsvisitt»

Ifølge rapporten til selinspektør Jon M. Arne om «Polarstar» fikk nemlig skipet en «høflighetsvisitt» fra det sovjetiske skipet «Varzuga» 29. mai i år. Kystvakten opplyser til VG at posisjonen for den dagen besøkt fant sted, er langt inne i Grønlands-sonen.

De drev da fangst i det samme området som oss, skriver Arne om i rapporten. «Varzuga» har tillatt seg fra norske myndigheter til å fange sel i norsk område i Vestisen. Ifølge konsulent Einar Lemcke i det grønlandske hjemmekontor i København har heller ikke sovjetrussene tillatt seg til å drive fangst i grønlandsk sone.

Årsaken til at fangstfartøyene skal ha beveget seg inn i Grønlands-sonen, er at den norske Jan Mayen-sonen så å si skal ha vært fri for i år.

UTENRIKS-MINISTER Thorvald Stoltenberg måtte beklage overfor

sin danske kollega i går. Foto: ENGAR JOHANSEN

— KAN SKADE NORSKE INTERESSER

Utenriksminister Thorvald Stoltenberg forsøkte i går å få ryddet opp i sel-affæren overfor sin danske kollega, Uffe Ellemann-Jensen.

— Selv om jeg ikke vil bruke uttrykket pinlig, mener jeg det er uheldig og galt at vi ikke har holdt oss til grensen og de felles interesser man

har av å holde avtaler og regelverk, sier han.
Ellemann-Jensen satte ifølge utenriksministeren pris på regelgjørelsen.

— Dette kan da også være til skade for norske interesser, sier han for å uttrykke alvorlet i saken.

Beklager den ulovlige selfangsten

Aftenposten

Utenriksminister Thorvald Stoltenberg beklaget igår overfor Danmarks utenriksminister Uffe Ellemann-Jensen den ulovlige selfangsten to norske ishavsskuter har drevet i Grønlands økonomiske sone.

ROLF L. LARSEN

— Norske fiskerimyndigheter har konstatert at norsk selfangst har funnet sted i uomsridte grønlandske havområder vest og nord for Jan Mayen. Norske myndigheter beklager dette meget sterkt. De norske fartøylene har vært instruert om å holde seg utenfor disse områdene, heter det i en pressemelding fra Utenriksdepartementet.

— Skipperen ombord i enhver fangstskute har en klar forpliktelse til å holde seg orientert om sonene de driver fangst i, sier spesialrådgiver Egil Kvammen i Fiskeridepartementet til Aftenposten.

— Vi har ikke vært klar over at det fantes en 200 nautisk

mil økonomisk sone på Grønland. Det har aldri norske fiskerimyndigheter informert oss om, hevder ishavsskipper Paul Stark.

Ishavsskipperen behøver ikke vente på dekkdagbok og fangstdagbok fra ishavsskuten «Polarfangst» før han bekrefter at han og mannskapet har drevet selfangst innenfor 200 nautiske mil fra Grønland.

— Ishavsskuten er tilbake i slutten av måneden fra Barentshavet, men jeg kan med sikkerhet allerede nå si at vi har vært innenfor 200 nautiske mil. «Polarfangst» har topp moderne satellittnavigasjonsutstyr ombord, så vi visste nøyaktig hvor vi var. Men jeg har gått ut fra at vi har hevdvunne rettigheter i dette området, og har aldri hørt at vi skal forholde oss til at Grønland har en økonomisk sone på 200 nautiske mil, eller at vi ikke skal bevege oss over midtlinjen mellom Jan Mayen og Grønland, sier Paul Stark.

Det er danske aviser som nå skriver at statsstøttede norske selfangstskuter har drept 5000 sel på grønlandsk område.

— Hadde vi visst at det ikke var tillatt å drive selfangst innenfor 200 nautisk mils sone, hadde vi aldri gjort det. Vi selfangere er også normalt lovydige mennesker, selv om vi driver med fangst.

POLITIKK

Selstrid

På ny er Norge kommet i et uheldig internasjonalt lys på grunn av fangst.

Og igjen er det strid om selfangsten som så mange ganger før har utløst sterke reaksjoner og skadet Norges omdømme. Ikke minst mot denne bakgrunn er den ulovlige fangst som to norske skuter har drevet i Grønlands økonomiske 200 mils sone, ytterst beklagelig. Det holder ikke som fangstfolkene påstår at de var i god tro.

Saken er kjedelig, og den kommer på et tidspunkt da Norge slett ikke trenger nye riper i lakken. Vi har ikke råd til å bli distraheret av en strid om selfangst i en tid da landet står foran den avgjørende runde om en best mulig EØS-avtale. Det er et tankekors at det blant kystens folk åpenbart er noen som har vanskeligheter med å innse hva som kan stå på spill.

Utenriksminister Thorvald Stoltenberg har vært prisverdig rask ute for å bøte på skadene. Overfor sin danske kollega har han sterkt beklaget hva som er skjedd i «de ubestridte grønlandske havområdene vest for Jan Mayen». Men selv om utenriksministeren forhåpentlig klarer å ta brodden av kritikken, betyr det ikke at saken er ute av verden.

Vi krever at andre lands fiskere og fangstfolk selvsagt skal følge internasjonale avtaler i våre nærrområder. Det sier seg selv at vi må akseptere at andre land reagerer på ulovlig norsk fangst. Alle fakta om hva som er foregått i isen ved Grønland, må på bordet, og alt må gjøres for å hindre nye overtramp. Det er i første rekke sterkt internasjonalt press og boikott som har ført til at norsk selfangst idag har en svært beskjeden økonomisk betydning. Er det noe vi bør unngå, så er det en ny storm omkring et så følelsesladet spørsmål. Skulle det skje, vil det i første rekke ramme fangstnæringen selv. Skal selfangsten opprettholdes, må den foregå i ordnede former.

Fiskarlaget vil ha granskning

Norges Fiskarlag krever full politietterforskning og reagerer sterkt på fiskeriminister Oddrun Pettersens antydninger om straffetiltak mot to norske skip som skal ha drevet ulovlig selfangst ved Grønland.

OLE MARTIN BJØRKLID

Norges Fiskarlag mener saken må politietterforskes før myndighetene iverksetter sanksjoner mot de to selfangstskutene som skal ha fanget sel ulovlig innenfor Grønlands økonomiske sone.

Alvorlig sak

Fiskeriministeren ser svært alvorlig på det som er skjedd og sier hun ikke utelukker at dette får betydning for neste års konsesjonstildeling.

— Det som har foregått, kan vi overhodet ikke akseptere, sier Pettersen.

Fiskeridepartementet vil i løpet av kort tid avgjøre hvorvidt straffetiltak skal settes iverk. I år mottar de norske selfangerne ca. fem millioner kroner i offentlig støtte. Faller hjelpen vekk, kan det bety slutten for norsk selfangst.

Formann i Norges Fiskarlag, Einar Hepsø, sier til Aftenposten at dersom myndighetene mener det har skjedd noe ulovlig, må saken først politianmeldes og derefter etterforskes.

— Skulle fiskerimyndighetene prøve å straffe rederne uten at saken har vært for domstolen, minner dette om en form for standrett, sier Hepsø.

Han sier fiskarlaget selvfølgelig er imot lovbrudd, men mener dette først må bevises.

Fiskeridirektoratet har ved gjennomgang av fangstdagbø-

ker fra 1989 og 1990 allerede fastslått at norske selfangere har drevet ulovlig fangst i grønlandsk/dansk sone også i denne perioden.

— Vi vet at det har foregått lovbrudd, men i mindre omfang enn det som skjedde i år. Granskningsrapporten vil gi oss et endelig svar på det, sier Oddrun Pettersen.

Spesialrådgiver Egil Kvamme i Fiskeridirektoratet er forbauset over påstandene fra ishavsskipper Paul Stark på skuta «Polarfangst». Han uttalte til Aftenposten igår at han trodde skutene hadde hevdvunne rettigheter i området de har operert i.

— Selfangerne er orientert om hvilke regler som gjelder. Det ble de senest informert om på kurs i vinter. Derfor er det umulig å påstå at man er ukjent med dette, sier Stark.

Sist grønlandske myndigheter ga norske selfangere tillatelse å drive fangst i området var i 1988. Året etter fikk norske myndigheter avslag og i år ble det ikke søkt om tillatelse.

Det var de to skutene «Polarfangst» fra Tromsø og «Polarstar» fra Ålesund som i vinter drev selfangst innenfor grønlandsk/dansk økonomisk sone uten tillatelse.

Igår mottok Utenriksdepartementet den formelle protesten fra Danmark mot den norske selfangsten, men allerede mandag beklaget norske myndigheter det som har foregått.

Se også leder, side 2

Ville tillatt norsk selfangst

De norske selfangstskutene «Polarfangst» og «Polarstar» ville fått tillatelse til å drive fangst i grønlandsk/dansk område, dersom de hadde søkt om det.

OLE MARTIN BJØRKLID

Det sier Grønlands fiskeriminister, Kaj Egede. Han har hatt uformelle samtaler med statssekretær Per Alf Andersen under det pågående nordiske fiskeriministertøtet på Grønland.

— Hverken ressursmessig eller forvaltningsmessig var det noe som talte mot norsk selfangst i området. Det som er uheldig er at de norske fartøyene fanget sel uten tillatelse. Derfor ser grønlandske myndigheter alvorlig på saken, sier Egede til NTB.

Statssekretær Per Alf Andersen sier norske fiskerimyndigheter ville søkt om tillatelse dersom de to fartøyene, som var i Vestisen, hadde bedt om det. Han fastholder at skipperne hadde fått instruksjoner om å varsle norske myndigheter dersom det var nødvendig å gå inn i grønlandsk/dansk sone å fange sel.

Skyter feil

Ishavskipper Karl Kristoffer Angelsen fra Vestvågøy i Lofoten, mener fiskeriminister Oddrun Pettersen skyter feil når hun vurderer å trekke tilbake den økonomiske støt-

ten til de to båtene som skal ha drevet ulovlig selfangst. Han støtter Norges Fiskerilags krav om politietterforskning før straffetiltak iverksettes.

Angelsen, som selv har drevet selfangst i nærmere 20 år, mener eventuelle straffetiltak fra myndighetene er urimelig. Han sier han allerede i 1989 orienterte tidligere fiskeriminister Bjarne Mørk Eldem om at store deler av fangsten ville skje i ulovlig område.

— Dersom departementet mener fangsten har foregått i ulovlig farvann, er det merkelig at de ikke har reagert tidligere. De får tross alt tilsendt inspektørens rapporter, hvor skutenes posisjoner er oppgitt, sier Karl Kristoffer Angelsen.

Spesialrådgiver Egil Kvammen i Fiskeridepartementet sier brevet fra Angelsen bare

bekrefter at selfangerne faktisk var klar over at det er ulovlig å drive fangst innenfor Grønlands økonomiske sone. Også departementsråd Gunnar Kjønnøy mener Fiskeridepartementet ikke var klar over at det faktisk foregikk ulovlig selfangst i 1989. Han sier selfangstinspektørens oppgave er å påse at fangsten foregår etter forskriftene og at det er skippernes ansvar å passe på at fangsten blir drevet lovlig.

Gjennomgang av fangst-dagbøker viser at mellom 600 og 700 dyr er tatt i ulovlig område i 1989 og 1990. Både «Polarfangst» av Tromsø og «Polarstar» av Ålesund skal ha vært med på dette i 1989 og 1990. Videre skal selfangstskutene «Harmoni» ha fanget sel ulovlig ifjor. I 1989 var også «Isbjørn» av Gratangen med på fangsten i Vestisen.

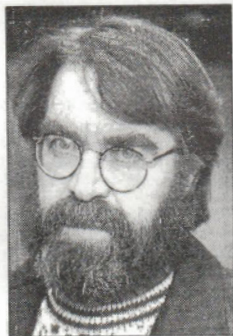
Aftenposten Mandag 19. august 1991

Morgenutgave.

GEIR HASLE

Nye sjokk-bilder fra Lindberg

— Denne gang lar jeg meg ikke stoppe av noen norsk namsrett. Nå skal snart en hel verden få se enda mer grusomme sel-opptak enn det som hittil er vist. Råfilm-materialet er på 40 timer, så det er mer enn nok å ta av.

Tidligere selfangstinspektør Odd Lindberg.

Tidligere selfangstinspektør Odd Lindberg bebuder fortsatt kamp for selsaken og mot norske myndigheter, som han mener seg særdeles slett behandlet av. For tiden jobber han intenst med en film av og om ham selv i England, men han er foreløpig forsiktig med å opplyse om detaljer. For eksempel vil Lindberg ikke ut med hvem som står bak økonomisk eller hvem som har filmrettighetene. Han legger imidlertid ikke skjul på at det er profesjonelle filmfolk som arbeider med det omfattende materialet. I september skal han over for å underskrive kontrakt.

Nytt lys

— For meg blir filmen et siste grundig oppgjør med den norske stat, så å si en høyre-hook med hakaplanken, sier Odd Lindberg til Aftenposten.

Ifølge Lindberg vil filmen kaste et helt nytt lys over sel-rabalderet i 1988-89. Han mener at det hittil ikke-publiserte materialet vil avtegne oppsiktsvekkende og grusomme tilstander fra Vestisen.

— Hvorfor viste du ikke dette til myndighetene den gang debatten kom?

— Jeg var redd for at det kunne lekke ut til mediene. Jeg ville ikke risikere at materialet mitt ble forhåndsdømt.

En dom i Eidsivating lagmannsrett i mal nekter visning av Odd Lindbergs film-materiale i Norge. Nå står imidlertid utenlandske TV-selskaper, ifølge Lindberg, i ke for å få tak i selfangstfilmen som er på trappene. Bare 20 minutter av et råfilm-materiale på 40 timer er tidligere offentliggjort.

— Jeg tror jeg kan si at det folk har fått se tidligere, bare er blåbær i forhold til det som nå kommer. Lindberg ser ikke bort fra at Norge kan bli skadelidende under de pågående EØS-forhandlingene.

— Hvordan ser du på fiskeriministerens forslag om trekke tilbake selfangststønad i denne sammenheng?

— Kun som spill for galleriet. Selfangsten vil fortsette, tro meg. Næringen trengs blant annet for å regulere selinvasjonen i nord, sier Lindberg.

70 000 kr.

Aftenposten får opplyst at også Fiskeridepartementet arbeider med å få frem dokumentasjon på selfangsten i disse dager. Departementet har betalt fotografen Gunnar Altmann 70 000 kroner for en omfattende jobb på sel-feitet i Vestisen denne sesongen. Spesialrådgiver Egil Kvammen i departementet benekter imidlertid at dette skal ha noe å gjøre med Odd Lindbergs film-prosjekt.

Selfangere med MILLION- KRAV MOT MEDIA- KJENDISER

SAKSØKT: Egil Sundar

SAKSØKT: Herbjørn Sørebo

■ ■ NRK, Aftenposten og avisen Tromsø saksøkes av norske selfangere for i alt 5,6 millioner kroner. Utsagn som kom frem i artikler og innslag i medie- ne fra sommeren 1988 kreves kjent dø- de og maktesløse.

Verst går det utover daværende Dags- revy-sjef Herbjørn Sørebo og daværen- de sjefredaktør i Aftenposten, Egil Sun- dar. De saksøkes for 50 000 kroner til hver av de i alt 18 selfangerne. ● SIDE 4

... og nå trues deres levebrød

■ ■ Selfangernes slurvete omgang med sjøgrensen ved Grønland, omtalt i VG sist søndag, kan stoppe hele næringen. Fiskeri- minister Oddrunn Pettersen vurderer å trekke tilbake deler eller hele statsstøtten på fem millioner kroner til de to fartøylene som ulovlig fanget sel i grønlandssonen i år (bildet).

Foto: OUPINAR ATIMANEN

Selfangere VIL FLÅ MEDIELEI

Av ESPEN OLSEN

Norske selfangere vil flå NRK, norske aviser, redaktører og pressekjendiser for i alt 5,6 millioner kroner. Blant de saksøkte er NRK-kjendisene Herbjørn Sørøbe, Egil Sundar og reporter Tore Tollersrud.

18 Selfangere fra M/S «Harmoni» har fått blod på tann etter seieren over den omstridte selfangstinspektøren Odd F. Lindberg. Nå står norske medier for tur.

NRK, Aftenposten og avisen Tromsø er de saksøkte mediene. 5,6 millioner krever selfangerne i erstatning fra de tre mediene. Samtidig krever de utslag som er kommet fram i innslag og artikler fra sommeren '88 kjent døde og maktesløse.

Selfangstdebatten startet med beskyldninger om dyremishandling, men utviklet seg til en gedigen mishandling av selfangere, sier selfangernes advokat, Per Danielsen.

«Journalister truet hele eksistensgrunnlaget»

Hele eksistensgrunnlaget ble truet fordi enkelte journalister ikke undersøkte noe som helst da Odd F. Lindberg i sin tid fremsatte sine uhyrlige og falske påstander, fortsetter Danielsen.

Vorst går det ut over NRK og Aftenposten, om selfangerne får medhold i retten.

Daværende Dagerevy-sjef Herbjørn Sørøbe og reporter Tore Tollersrud saksøkes for 50 000 kroner hver til de i alt 18 selfangerne.

Totalkrav mot NRK på 2,3 millioner kroner

I tillegg kreves det 500 000 kroner fra NRK som institusjon, slik at den samlede sum beløper seg til 2,3 millioner kroner.

Det identiske kravet er reist mot nåværende NRK-sjef og daværende sjefredaktør Egil Sundar i Aftenposten.

Sammen med journalist Cato Gullmøldt er Sundar saksøkt for å ha brakt reportasjer om angivelig dyremishandling og flåing av levende sel.

Første rettsmøte for Aftenposten er allerede berammet til 30. september i Oslo byrett.

Krever erstatning fra lokalavis

I tillegg er lokalavisen Tromsø saksøkt. Selfangerne krever også

Krever millioner av NRK-kjendiser

SAKSØKT: Herbjørn Sørøbe (til venstre) og Egil Sundar sammen med andre pressefolk, NRK og aviser er saksøkt for til sammen 5,6 millioner kroner.

Foto: JANNIE MOLLER-HANSEN og DAG BEVERFJORD

her en sum på 500 000 kroner samt en erstatning på 30 000 kroner hver fra redaktør Pål Stensaas. Stensaas er i dag redaktør for aftenutgaven til Aftenposten.

I august 1990 ble selfangstinspektør Lindberg i Sarpsborg byrett dømt på samtlige punkter da selfangerne anla sak mot ham.

Den dommen er selvfølgelig et godt bevismoment for oss, sier advokat Danielsen.

Advokatene Steingrim Wolland, Anneus Schjødt og Erik Kelsrud representerer henholdsvis Tromsø, Aftenposten og NRK.

Spekulativt, synes Tromsøs advokat

— Jeg synes dette er veldig spekulativt. I tillegg til at selfangerne lynte penger ut av Lindberg, skal de nå ha penger fra alle som har omtalt saken.

På det tidspunktet var det jo en voldsom interesse for selsaken — både nasjonalt og internasjonalt.

De som til slutt kom seirende ut av saken var jo nettopp selfangerne, mens Lindberg ble skandalisert og utvilsomt injurert, sier advokat Steingrim Wolland.

Ekspert på pressejus

Han har i en årrekke vært jurist for Norsk Redaktørforening, og er ekspert på pressejuridiske saker.

Wolland mener at søksmålene er i tråd med en trend hvor folk ser mediemønstre som en mulighet til å skaffe seg noen skattefrie kroner.

Sakene mot Aftenposten og NRK skal behandles i Oslo byrett, mens saken mot avisen Tromsø skal opp i byretten i Tromsø.

SELSTRID: Norske selfangere krever millionbeløp av NRK og aviser etter artikler for tre år siden. Men jakten til blant annet «Polarfangst ved Grønland i vår kan komme til å koste dyrt i tapte støvelstokkved. Fløkerriemstøveren vurderer å trekke tilbake hele eller deler av støvelen.

Foto: GUNNAR ALTMANN

Selfangsten KAN BLI STOPPET

AV ESPEN OLSEN

Norske selfangeres slurvete omgang med sjørensene ved Grønland kan sette en stopp for hele næringen. Fiskeriminister Oddrunn Pettersen vil kreve deler av eller hele statsstøtten på fem millioner tilbake for de to fartøyene som ulovlig fanget sel i Grønlands-sonen i år.

Utspillet fra fiskeriministeren kan bety dødsstøtet for en næring som har at en kuvøsetilværelse de siste sesongene.

Oddrunn krever millioner

— Vi vurderer å trekke tilbake hele eller deler av den støtten som er gitt til selfangerne. Hva som vil skje til neste år, vurderer vi selvsagt også, sier Pettersen.

Hun mener også at dette kan få konsekvenser for neste års konsesjon og støtte.

Innbitt minister

Dermed er det ikke den innbitt motstanden i all verdens miljøorganisasjoner som kan stanse verdens eneste selfangstnasjon, men derimot en innbitt fiskeriminister og næringens egne representanter, som ikke klarer å holde seg innenfor landets sjøgrenser som stopper seljakten.

Selfangsten har gitt Norge som miljønasjon et frysete rykte over hele verden. Siden EF innførte borkott av ungeskinn i 1983, falt bunnen ut av næringen.

Ni millioner kroner ble selfangsten subsidiert med i år. Inntekten for selvkott på 15 000 dyr er kalkulert til beløpet 250 000 kroner. Nå vurderer altså departementet å trekke tilbake statsstøtten for de to norske fartøyene «Polarstar» og «Polarfangat», som fanget sel i Grønlands-sonen.

Maks fem millioner

— Flisuddet på de to fartøyene var på maksimalt fem millioner. Hvordan dette beløpet skal trekkes tilbake, er et spørsmål som vi ennå ikke har tatt stilling til, sier underdirektor Astrid Holtan i Fiske-riepartementet.

Bersom millionbeløpet kreves tilbakebetalt, vil det føre til akutte økonomiske problemer for de involverte. «Polarfangst» er eid av skipper Paul Stark, mens «Polarstar» er eid

av Møre-rederiet Martin Karl- sen A/S.

Fra for er det ytterst få som vil delta i en næring som det er svært lite penger å gjøre på.

— Dette betyr over og ut for oss, sier en oppgitt Elise Karlsen i Martin Karl- sen A/S. Ut- over det ville hun ikke kom- mentere saken.

— Det som kan skje, er at de to rederiene faller ut. Det vil jo få kraftige konsekvenser for næringen, sier underdirektor Astrid Holtan.

De to andre fangstfartøyene — M S «Harmoni» og M S «Melshorn» — fanget sel på Østisen og er ikke involvert i grenseovertrødelserne.

Ikke informert

Fiskeridirektor Viggo Jan Olsen var i går kveld ikke informert om det kompromiss- løse utspillet til statsråden.

— Dersom de siste dagers kalamiteter skal føre til en stans i selfangsten, vil det være beklagelig. Men en slik beslutning er ministerens egen.

Men med med tanke på sel- invasjonen på Finnmarks- kysten på Østisen er det jo nødvendig med en viss beskatning, sier fiskeridirektoren.

Allerede i 1988 varset den omstridte selinspektoren Odd R. Lindberg norske myndighe- ter om at «M S Harmoni- drev selfangst innenfor Grøn- lands-sonen ved Vestisen.

Holte spesialrådgiver Egil Kvammen i Fiskeridepartem- entet hadde Norge da ad- gang til å fange sel i grøn- landsk dansk sone.

Som en skjebnens ironi er det nettopp læmet for dette varselet som kan bety det en- delige dødsstøtet for den om- stridte næringen.

Sel-statistikkenene LYVER

SLAKTET: Størrelsen på fangeten av dette forsvarsløse dyret har norske myndigheter bevisst eller ubevisst holdt tilbake. Fangeten kan være mange ganger større enn tidligere antatt.

Foto: SCAN-FOTO

Av ESPEN OLSEN

Offisiell norsk statistikk over slakten av nyfødte selunger lyver! Tusener av blodige, slaktede kvitunger er aldri registrert av norske myndigheter. Representanter fra miljøbevegelsen, fangstnæringen og forskere mener norske myndigheter ikke har fortalt sannheten om norsk selfangst.

VG kan i dag avsløre at norske fiskerimyndigheter – bevisst eller ubevisst – har unnlat å føre tusener av selunger (med betegnelsen kvitunger) inn i statistikken.

Fangsten av selunger de siste fem årene for fangstforbudet i 1989 er mange ganger større enn det som tidligere har vært opplyst.

Ifølge statistikken til Fiske-ridirektoratet slaktet sel-fangstnasjonen Norge bare 537 kvitunger i hele perioden fra 1983 til 1988.

Dette samsvarer ikke med inspektørreporter VG har fra sesongen i 1987. 3000 kvitunger ble slaktet bare denne ene sesongen. Ifølge en rapport signert inspektør Eva Munk-Madsen. Det samlede tallet er langt høyere, mener velinformerte kilder.

Fiskeridirektoratets offisielle tall sier at ingen kvitunger ble slaktet i 1987.

— Ikke forklaring

ingen – hverken i Fiskeridirektoratet eller Fiskeridirek-

toratet – kan gi en skikkelig forklaring på hvorfor et så stort kvantum selunger har «forsvunnet» og falt ut fra den offisielle statistikken. Dette til tross for at begge etater sitter inne med de samme opplysningene som VG har.

De siste års fiskeriminister – Bjarne Mark Eidem, Svein Munkedjord og Oddrunn Pettersen – er også flere ganger blitt gjort oppmerksom på at de offisielle tallene er fell, får VG opplyst.

Likevel har de tilsynelatende ikke gjort noe for å granske hvor stor fangst Norge egentlig har hatt. På en pressekonferanse i 1990 ble daværende fiskeriminister, Svein Munkedjord, spurt om de offisielle tallene stemte med de reelle tallene. Han avviste spørsmålet ved å svare at departementet ikke kjente til problemstillingen.

Med sine kulroserte, store øyne og krittvitte vakre pels har kvitungen blitt brukt som et hjerteknusende symbol i den massive internasjonale kampen mot norsk selfangst. I 1983 innførte EP et forbud mot import av skinn fra kvitunger. Etter det gigantiske stormlepet mot norske fiskerimyndigheter i slutten av 80-årene, innførte Norge forbud mot fangst av kvitunger i 1989.

Kraftig kritikk

Knappt et eneste tema i moderne tid har vært så internasjonalt politisk betent som den norske slaktingen av kvitunger. Utenriksminister Thorvald Stoltenberg fikk kraftig kritikk da han sendte regjeringsadvokat Bjørn Haug inn i Dagsrevyens lokaler for å forhindre et innlegg om kvitunger fangst for det ble sendt av det amerikanske TV-selskapet CNN.

Men for å demme opp for den enorme internasjonale kritikken har norske myndigheter alltid stått på at fangsten av kvitunger etter EF-landenes importforbud har vært meget beskjeden. Nå kan det bevises at det er en løff. Dette stiller uventelig våre fiskeriminister de siste år i et noe underlig lys.

Ifølge inspektørreporten ble det i 1987 drept fanga av kvitunger, hvilket altså ikke fremgår av selfangststatistikken for samme år. Men jeg kan ikke gi svaret på hvorfor så mange dyr har falt ut av statistikken, sier juridisk konsulent Hild Ynnesdal i Fiskeridirektoratet.

Fiskeridirektoratet har overoplyst med kontrollen av norsk selfangst. Men de siste årene har direktoratets konsulentkontor i Tromsø unnlat å sende ut en såkalt vraker som klassifiserer selkinnene etter type og kvalitet ned skapene har kommet i havn. Det har blitt overlatt til pelsgigantene G.C. Rieber i Bergen altså til næringen selv, ifølge Fiskeridirektoratets distriktsjef, Arne Tøulher.

Dermed har ikke norske myndigheter hatt en skikkelig kontroll med hvor mye sel som

HADDE TILGANG: Fiskeriminister Bjarne Mark Eidem hadde tilgang på informasjon om at selfangsttallene var for lave. Ingenting ble gjort.

HADDE TILGANG: Fiskeriminister Svein Munkedjord hadde tilgang på informasjon om at selfangsttallene var for lave. Ingenting ble gjort.

HADDE TILGANG: Fiskeriminister Oddrunn Pettersen hadde tilgang på informasjon om at selfangsttallene var for lave. Ingenting ble gjort.

egentlig er blitt slaktet av norske fartøyer.

Kontorjef Sigmund Engesaeter i Fiskeridirektoratet sier da også at de bygger sine tall fra Rieber.

I forskningsmiljøet blir det betraktet som ulovlig at norske myndigheter opererer med så lave kvitungestall.

– Jeg har aldri forstått hvorfor de offisielle tallene har vært så lave. Jeg så ved selvsyn at det ble slaktet helt nyfødte kvitunger i stort antall i 1987. Blant fangstfolkene har det heller aldri vært en hemmelighet at fangsten på kvitunger har vært mye større enn det offisielle tallet på 537 i disse fem årene, sier forsker Øystein Wiig ved Norsk Polarinstitutt.

Han var med «Harmoni» på Vestisen i 1987.

Kvitunger ble ikke sortert

Da selfangstfartøyene la til kai i Tromsø med 87-fangsten på i alt 8000 sel om bord, ble de ikke sortert på samme måte som tidligere. Mannskapene fra G.C. Rieber ville forenkle det hele, og skilte ikke ut skinn fra kvitungene.

Derfor kunne ikke pelsgigantene Rieber gi en skikkelig tilbakemelding på om det virkelig var så mange som 3000 kvitunger blant selene.

«Forenkling»

– Det ble en slik betydelig mengde skinn at vi måtte forsøke å forenkle det hele på praktiske grunner. Blant disse kan det bli forekommet kvitunger, men aldri i størrelsesordenen 3000. Men usnøvt var det jo ikke noe ulovlig i dette. På dette tidspunktet var det jo fullt tillatt med fangst av kvitunger, sier styreformann Christian Rieber.

Men var det ikke en fordel for dere å skille ut skinnene som ble rammet av EF-forbudet?

På dette tidspunktet var markedet for sel ramlet sammen likevel, så det spilte ingen rolle, sier Rieber.

Han mener at forskjellige oppfatninger om definisjo-

nen av kvitunger kan være årsaken til de totalt forskjellige tallene.

Hva som er en kvitunge, om de hvite hårene er felt og en hel røkke tekniske ting, sier Rieber.

Ifølge forskere og oppslagsverk er unger av grønlandsel kvitunger til de er 10 til 12 dager gamle. Da skifter de pels og får betegnelsen «lurv», og pelverket blir da nærmest ubrukelig. Ifølge inspektørreporter skjedde imidlertid den største fangsten av unger midt i og like etter perioden da grønlandselen vanligvis føder.

På én dag i 1987 ble det slaktet 1306 kvitunger.

Mange av dem var helt gamle i pelsen, altså helt nyfødte unger, sier forsker Øystein Wiig, som var med «Harmoni» på tukt i Vestisen i 1987. Han får også støtte av selfangst Bjarne Kvernmo også han var om bord på «Harmoni».

– Visst pøker fanget vi kvitunger. Jeg vet hva en kvitunge er. Hvor de ble av om bord på «Harmoni», svarer 1300 kvitunger, sier Kvernmo.

BEKREFFER: Sel-fangst

Bjarne Kvernmo var om bord på «Harmoni» og husker godt at det ble fanget 1300 kvitunger én dag i 1987.

Foto: TOR BICHARDSEN

– Få frem FAKTA

Av ESPEN OLSEN

Norges fem største dyrevernerorganisasjoner og Greenpeace krever nå at Regjeringen nedsetter en granskningskommisjon for å få klarhet i hvor stor norsk selfangst egentlig har vært.

VG

Tirsdag 27. august 1991

KVITUNGE: Dette er dyret som norske myndigheter har underslått størrelsen av fangsten på.

Foto: ØYSTEIN WIIG

I går avslørte VG at tusener av nyfødte selunger er utelatt og

Miljøorga- nisasjoner krever full granskning

**VG-OPP-
SLAG:** Norske miljøorga-
nisasjoner er opp-
rørte etter
gårdsdagens
VG-avslø-
ringer (fak-
simile).

Sel-statistikkene
LYVER

glemt i Norges offentlige statistikker.

Etter VG-avsløringene i går, fikk fiskeriminister Oddrunn Pettersen raskt et brev fra seks av Norges mektigste miljø- og dyrevernerorganisasjoner.

World Wildlife Fund Norge (Verdens Naturfond), Norsk Zoologisk Forening, dyrevernerorganisasjonen NOAH, Foreningen Våre Rovdyr og Dyrenes Beskyttelse gikk umiddelbart sammen om et felles opprop, som krever at en granskningskommisjon nedsettes for å få full klarhet i hvor stort omfang den blodige slakten av kvitunger egentlig har vært

Granskning

SV bebuder allerede nå sin fulle støtte til nedsettelse av en

offentlig granskningskommi-
sjon.

World Wildlife Fund – hvor daværende kronprins Harald var president inntil han overtok tronen – akter å informere sin internasjonale Arktis-gruppe om det norske «rotet».

Midt oppi en hektisk valgkamp er fiskeriminister Oddrunn Pettersen knapp med kommentarer.

– Nå har jeg ennå ikke sett brevene fra organisasjonene, men jeg er jo enig i at det er viktig at vi presenterer riktige fangst-tall. Om dette krever en granskningskommisjon, vil jeg ikke ta stilling til ennå, sier statsråden.

BOMBEN

Av ESPEN OLSEN

Gyldendal Norsk Forlag A/S akter å lansere en bok som setter norske fiskerimyndigheter i et lite flatterende lys. I boken «Barentshavet» — som er skrevet av den velrenommerede svenske journalisten Bo Landin

og biolog Henrik Ekman — gjengis det deler av de samme påstandene som tidligere selfangstinspektør Odd Lindberg har kommet med.

Da Lindberg kom med sin bok, var det ingen norske forlag som turde å gi den ut. Lindberg måtte til Sverige for å få gitt ut «På selfangst i Vesterisen».

Et av momentene i boken er at

samtlig EF-land, med unntak av Portugal, ulovlig har importert selkinn fra kvitungen i stor stil fra Norge.

Journalist Bo Landin har tidligere samarbeidet med Lindberg. Dette samarbeidet er nå brutt, for og fremst av økonomiske årsaker. Men Gyldendal våger nå å gi ut denne boken i Norge.

Frykter ingenting

— Jeg frykter ingenting. Dersom det er noen som frykter noe, så må

det jo være utgiverne, sier Bo Landin til VG. Allerede nå raser norske advokater med saksene.

— Utgivelsen er ytterst interessant, sier advokat Per Danielsen. Han representerer norske selfangere.

I boka sies det at det norske Fiskeridepartementet på forskjellige måter har forsøkt å vilde allmenheten i selfangstspørsmålet. Myndighetenes representanter har ikke holdt seg for gode til å lyve, skriver Bo Landin. Et sentralt element i boka er den norske fangsten av nyfødte kvitunger. EF innførte importforbud for kvitun-

UNDER PRESS: — Når isen trekker vestover mot Grønland, må vi følge etter. Det er på isen selen er. Slik gjorde vi det i år, som vi alltid har gjort. Vi har ikke krenket sønnegrenser med overlegg, sier Paul Stark, skipper og eier av fangstskuta «Polarfangst» fra Tromsø.

BITTER på Oddrunn.

Av BENGTT NIELSEN

TROMSØ (VG) — Det er forferdelig å bli forhandsdømt med fiskeriminister Oddrunn Pettersen som en slags «overdommer», sier selfangstskipper Paul Stark i Tromsø. Han legger ikke skjul på at å bli fratatt statsstøtten som straff, kan være ensbetydende med konkurs.

Stark, som er skipper og eier av fangstskuta «Polarfangst», roinger kraftig på fiskeriminister Pettersens kvalitative utspill i går.

Hun varsllet at hun vil vurdere å trekke tilbake årets statsstøtte til de to fangstskutene «Polarfangst» fra Tromsø og «Polarstar» fra Møre.

Dette kan bli Fiskeridepartementets straff etter at de to skutene i år høyst sannsynlig fanget sel ulovlig inne i Grønlands fiskerisone. De oppgitte posisjonene fra de to skutene har avdekket at store deler av fangsten fant sted på den gale siden av midtlinjen mellom Grønland og Jan Mayen.

— Ikke kjettringstreker

— Men vi har ikke forsøkt oss på kjettringstreker. Hvis vi var ute etter bevisst å fangste ulovlig inne i Grønlands sone, ville vi ha forsøkt å skjule eller endre posisjonene våre. Men her har vi oppgitt de rette posisjonene, også i fangstloggen, boken som sendes til Fiskeridirektoratet. Vi har ikke forsøkt å skjule noe som helst. Vi har handlet i god tro.

Først i ettertid innser jeg

at vi kan ha vært inne i grønlandsk sone. Som skipper om bord er jeg selvsagt forpliktet til å holde meg orientert om sonegrensene og bestemmelserne som gjelder. Det har jeg ikke gjort i dette tilfellet, og det beklager jeg, sier Paul Stark.

Fangst siden 1950

Jeg har drevet selfangst siden 1950. Hele tiden har vi vært i Jan Mayen-området. Vi har alltid måttet følge isen. Det er på isen vi finner selen. Når isen trekker vestover mot Grønland, må vi bare følge etter for å kunne drive fangst. Det har vi alltid gjort.

Vi er under press på fangstfeltet. Straks vi går ut på fangst, får vi den faste statsstøtten. Da kan vi ikke bare komme tomhendt tilbake uten sel. Da ville vi blitt beskyldt for juks, sier Stark.

— Dersom dette får konsekvenser for oss, må vi vel bare akseptere det. Vi er jo bare vanlige fiskere og fangstfolk alle sammen. Men det er urimelig å bli forhandsdømt. At fiskeriminister Oddrunn Pettersen kan opptre som en slags «overdommer», forstår jeg ikke, sier han.

KUTT UT: — Hvis statsstøtten gjør selfangerne til banditter, kan det bare være i selvfangeren Guttorm Jakobsen (80) i Tromsø.

Av ESPEN OLSEN

— Regjeringen har funnet en nydelig anledning for å avvike selfangsten, sier Bjarne Kvernmo, for-

REAGERER: Formannen i Norsk Selfangstlag, Bjarne Kvernmo, mener at Regjeringen brukte situasjonen til å avvike selfangsten.

«Betyr dø

mann i Norsk Selfangstlag.

En svært så knapp fiskeriminister Oddrunn Pettersen gjentok i går overfor VG at hele eller deler av den fem millioner kroner store statsstøtten til fartøyene «Polarstar» og «Polarfangst» vil bli inndradd.

— Men hvor mye er foreløpig ikke avklart, sier han. Spørsmålet nå er om konse-

M SELFANGST

geskinn i 1983. Norsk fanget på kvitunger ble totalforbudt i 1988, etter et massivt internasjonalt press. Norske myndigheter har hele tiden hevdet at Norge har drevet en svært begrenset fanget på selvinger.

Gule tall

Fiskeridirektoratet opererer med en statistikk på 537 kvitunger fanget i tidsrommet 1983-88. I boken skrives det at siden EF innførte sitt importforbud, har Norge fanget minst 25 000

kvitunger, ifølge offisielle statistikker.

Selfanger Bjørne Kvernmo har vært i næringen siden 1973, og delatt i selfangst hvert år unntatt 1985. Også han mener at direktoratets tall er gule.

I 1987 ble det ifølge direktoratet ikke fanget kvitunger. Jeg mener at vi fanget og merket rundt 1000 kvitunger bare det ene året, sier han. Skinnene fra kvitungene blir, ifølge Landin, funnet igjen i EFs handelsstatistikk Eurostat.

«Det viser seg at samtlige EF-land, bortsett fra Portugal, har handlet med forbudte selkinn etter 1983», skriver han og fortsetter:

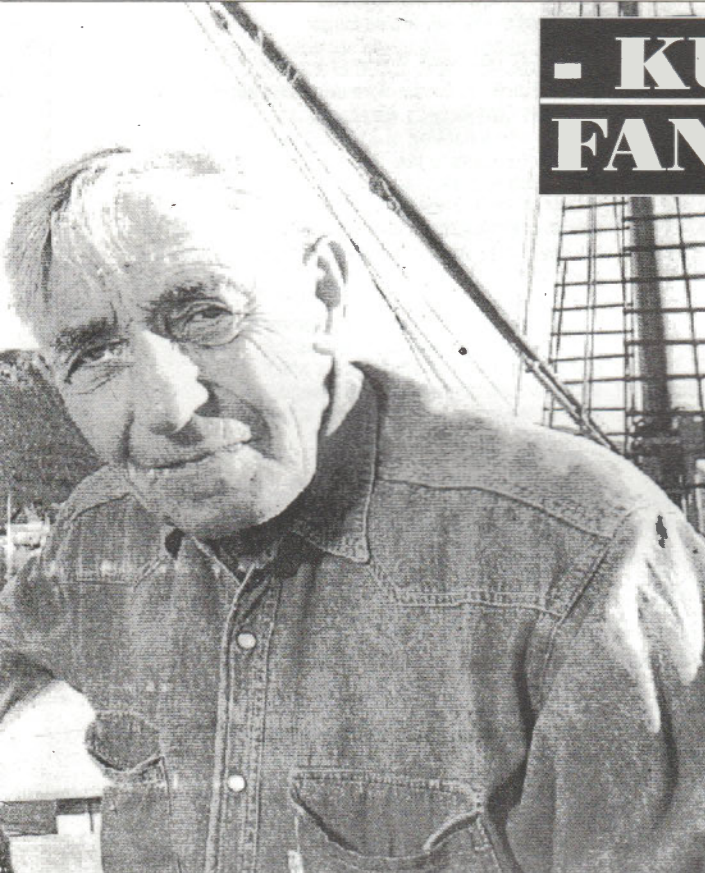
«Av statistikken fremgår det at disse skinnene for en stor del kommer fra Norge. Men i materialet finner vi også den slående opplysningen som gjelder Luxembourg til en av Europas ledende selkinnnasjoner. Likeledes «eksporterer» Nederland selkinn, i likhet med Hellas. Etter importforbudet kommer skinnene til Italia fra Kamerun i Vest-Afrika!»

Bo Landin sier til VG at de høye kvitungetallene er formidlet av Norges ambassade i Stockholm.

«For meg er det umulig i dag å si hva som gikk ut. Vi formidlet det vi fikk fra U.D, sier Norges tidligere handelsråd i Sverige, Bjørn Bjørnsen.

Styreformann Christian Rieber i G. Rieber & Co. A/S, Norges eneste eksportør av selkinn, er sparsommelig med kommentarer.

«Det er mulig vi solgte ut skinn vi hadde på lager. Men dette vil jeg ikke kommentere, sier han.

- KUTT I SELFANGSTEN

sier ishavs-veteranen

AV BENGT NIELSEN og TERJE MORTENSEN (foto)

TROMSØ (VG) - Kutt ut selfangsten. La dere ikke hetse mer. Ta heller imot arbeidsledighetsstrygd, sier den legendariske selfangeren Guttorm Jakobsen (80) i Tromsø til sine kolleger på selfangstskutene i dag.

Eak rådet ligger opplagret biterhet fra et langt liv som fangstmann på isen.

Statsstøtte må til dersom selfangst-tradisjonen skal holdes i live. Men hvis statstøtte også betyr at selfangere kan henges ut som banditter til stattdiget, kan det bare være, sier Guttorm Jakobsen.

Han er lei av hetset mot selfangsten. Med ironi og forbitrelse snakker han om Greenpeace og politikere som er i ferd med å gi næringen nådestøt.

Jakobsen tilhører en familie som har fostret fem-seks selfangstskippere og skuterredere. I 1927 var han ute på sin første tur på fellet, som messegut. Den gang selfangst var drømmejobben og fangstflåten var en stolthet for nasjonen.

I dag får hele flåten plass ved en kai. «Næringene» produserer mer trykksvarte i aviser, rapporter og Greenpeace-brosjyrer enn selkjøtt og skinn. Guttorm Jakobsen slipper og reder. På det meste hadde han tre skuter i drift. I

1981 fanget han sin siste sel, og gikk i land - 70 år gammel.

«Vi selfangere er gjentatte ganger blitt uthegnet som banditter. Greenpeace og andre har smakket om en brutal og forferdelig slakt av sel.

Med hånden på hjertet kan jeg for min del bekjenne at jeg har vært en god «kjeltring» hver eneste dag siden jeg fylte 16, sier han.

Med slitte, senete hender ruller den gamle fangstmannen en røyk, sittende på en benk på kaja ved Polarmuseet i Tromsø. Den gamle selfangstskuta til hans søskenbarn, Halfdan Jakobsen, ligger ved kai. Den eies av en stiftelse, og fungerer i realiteten som et klenning, et minne fra selfangsttiden.

Snart står hele næringen på museum. «Bare fire selfangstskuter er operative i dag. Selfangerne er en utdøende rase, konstaterer Guttorm Jakobsen.

Kunnskapsen om selfangst vil også de ut. «Så går det noen år. Seilen invaderer på ny finnmarskkyaten. Da roper de på selfangere igjen, men da kan det være for sent. Da kan alle skutene være borte.

— I god tro

«De to skutene som nå blir anklaget for å ha fanget sel ulovlig inne i Grønlands sone, bør ikke straffes. De handlet i god tro. Det har alltid vært slik at man under fangeten må følge etter isen. For det er på isen selen er, sier tidligere selfanger Guttorm Jakobsen.

Å bør dagens selfangere selv bare legge årene på hylla og kutte ut, sier den gamle

den for selnæringen)

kvensene blir ytterligere forsterket etter at Fiskeridepartementet i går avslortet at mellom 800 og 700 sel ble tatt ulovlig i dansk grønlandsk sone også i 1989 og 1990. Da var i tillegg et tredje fartøy «Harmoni» med sikkerhet involvert. «Harmoni» er eid av reder Sigfred Fjensehoi i Tromsø.

Uansett hva utfallet blir, er selfangere overbevist om at uspillet til Pettersen betyr den sikre dod for næringen.

— Å radere ut en næring grunnet juks og fiksfakseri er et svik mot hele denne landsdelen. Norske myndigheter innfører en form for standstøt ved å krevne inn statsstøtten på denne måten uten skikkelig å granske hva som egentlig har skjedd, sier Bjørne Kvernmo.

— Det finnes bare fire fartøyer som er i stand til å drive selfangst. Forsvinner to av dem, vil næringen dø ut, mener han.

Han mener at norske selfangere aldri er blitt informert av norske myndigheter om at det fra 1989 ikke var lovlig å fange sel på grønlandsk område. Dette er sterkt i strid med det norske myndigheter har sagt tidligere.

Statsråd Pettersen forsiker imidlertid at det ikke er hennes mening å stanse norsk selfangst.

— Men i dette tilfellet er det

næringens egen skyld, sier hun. Fiskeriminister (får full støtte fra leder Jens Marcussen (Frp) i Stortingets fiskerikomitee.

— Så lenge de ikke kan holde seg innenfor landets grenser, må næringen ta konsekvensene av det. Dersom det er umulig for næringen å leve uten offentlig tilskudd, så bør man vente til hetset mot sel avtar og til markedet tar seg opp igjen, sier Marcussen.

Norwegian sealers club themselves in the foot

Norway's seal hunters have once again plunged their nation into an international scandal, which this time could cost them the state subsidies on which they depend.

During the 1991 seal hunt in the West Ice, between Svalbard and Greenland, two Norwegian sealing vessels committed a grave invasion of Greenland's 200-mile nautical economic zone. Analysis of the compass positions logged by Mette Valheim, a government inspector on board one of the ships, *Polarfangst*, revealed that between 18 April and 25 May, only five out of sixty positions had been within Norwegian waters and that the ship had hunted within 20 nautical miles of Greenland's eastern coast. In fact, almost all the seals killed by *Polarfangst* and her sister ship *Polarstar* – 5,000 out of 5,200 animals – were taken illegally.

On 12 August, Norway's foreign minister, Thorvald Stoltenberg, was obliged to issue a public apology to Denmark, the administrator of the Greenland zone, "deeply regretting" that illegal sealing had taken place, and the Greenland authorities responded by pointing out that such activities risked bringing Greenland into disrepute with the rest of the world. On 14 August, the Norwegian fisheries minister Oddrunn Pettersen announced an internal inquiry into the incident and that, depending on the outcome, she might withdraw all current and future state subsidies from the two ships.

Among other issues, the inquiry will investigate previous illegal incursions into Greenland waters that have shown up in inspectors' reports for the 1989 season. It will also weigh the statement by Paul Stark, *Polarfangst*'s captain, that he did not know that Greenland waters were out of bounds, against that of fisheries spokesman Egil Kyammen, that all ships were routinely briefed on such matters.

Cancellation of the subsidies could mean the end of Norwegian sealing. In 1991 there were four ships left in the business, *Polarfangst* and *Polarstar* in the 'West Ice' and *Melshorn* and *Harmoni* in the 'East Ice',

or Barents Sea. Between them, they shared 9 million kroner (approximately £1 million) of State support, with a further 3.9 million kroner going to G C Rieber, the Tromsø- and Bergen-based company that handles the skins. The total value of the 1991 catch of 15,000 seals was only 250,000 kroner.

Since the 1983 European Community ban on seal products, and with a US moratorium that goes back to the early 1970s, the value of sealskins has plummeted, and they are no longer properly treated even by the sealers themselves. This year, 2,000 of the 3,000 skins taken by *Polarstar* were discarded as worthless, and Rieber's warehouse is stacked with a backlog of 150,000 pelts that no one wants to buy. The meat is used to feed caged mink.

Until recently, such facts, implicitly critical of sealing, have been ignored in Norway. On 11 August, however, a major indictment of sealing practices, entitled 'The bloodbath that the State pays for', appeared in *VG (Verdens Gang)*, Norway's leading tabloid newspaper. This was the first in a series of detailed articles which systematically dismembered Norwegian sealing, leaving readers outraged at the spendthrift and pointless nature of the hunt.

One embarrassing statistical detail re-emerged during the course of the *VG* investigation, concerning the slaughter of whitecoats – baby harp seals under the age of two weeks. Norway's official statistics show that only 537 whitecoats have been taken by Norwegian sealers since the EC ban in 1983. But two men, Bjarne Kvernmo, a sealer on board *Harmoni* in 1987, and Øystein Wiig, a scientist with the same ship, told *VG* that *Harmoni* had killed 1,300 whitecoats in a single day that year.

This was one of the very assertions made by the seal inspector, Odd Lindberg, when he criticised Norwegian sealing in his film *Seal Mourning* (see *BBC WILDLIFE*, January 1990) and which brought him such vilification. Lindberg claimed that 25,000 whitecoats were killed between the years 1983 and 1988. So why the discrepancy? Could it have anything to do with the authorities wishing to conceal the true number of whitecoats killed? Why would they have wanted to do that – except for the fact that whitecoats were more valuable than the skins of older baby harp seals and much easier to acquire? *BBC WILDLIFE* is taking up this interesting question with the Norwegian fisheries minister.

STEPHEN MILLS

Oddrun krever 500.000 tilbakebetalt

Fiskeriminister Oddrun Pettersen krever nå Tromsø-reder Paul Stark for en halv million kroner, halvparten av det han fikk i statsstøtte for fangst i Vestisen i år. Stark sier til «Tromsø» at han og Fiskebåtrederens Forbund har bedt om et møte med fiskeriministeren. Om det ikke fører frem, er både bruksvaktbåten «Polargirl» og hjemmet på Dramsveien i faresonen.

Av Per Ellassen

Det var etter fangsten i vår at det oppsto disputt om hva som er grønlandsk sone. Ifølge Stark har norske fangstfolk drevet fangst i Vestisen i årevis, men aldri fått andre posisjoner enn 20-graden å holde seg til. Når ekspedisjonssjef Karstein Klepvik nå sier til Radio Nettverk at det ble holdt kurs for fangstfolkene før de dro vestover, og klart trukket opp en grense for hvor fangsten skulle foregå, så er Paul Stark sterkt uenig i dette.

Ukjent

På dette kurset ble det stilt spørsmål om lovligheten av å fange i grønlandsk sone, fordi vi vet

at det ikke er lov. Men ingen av de papirene vi fikk med oss fra departementet viste hva som var Grønlandsk sone. Det er riktignok dukket opp noen kart i ettertid, men dette var som sagt helt ukjent for oss. Vi har som nevnt 20-graden og fiskerisonen rundt Jan Mayen å holde oss til, men dette er ting som til og med er såpass uavklart at det skal opp i domstolen i Haag.

Alvorlig

Paul Stark er temmelig fortvilt over det etterspillet som kom etter fangsten. En fotograf, hyret av departementet selv, satte igang spredning av informasjon og bilder etter at «Polarfangst» hadde

klappet til kai i Norge. I tillegg gikk fiskeriminister Oddrun Pettersen ut og proklamerte at dette måtte få konsekvenser. Nå er konsekvensene servert, og de blir alvorlige for Paul Stark.

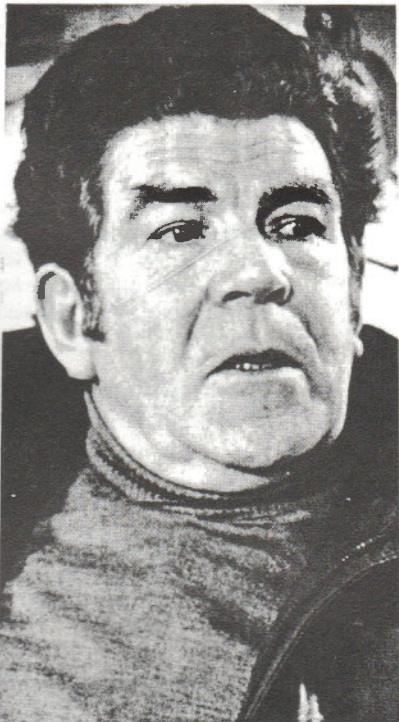
Paradoks

Hvis det nå er slik at jeg må betale tilbake en halv million kroner av den støtten fartøyet fikk, så er det kroken på døra for meg. Det paradoksale i saken er at grønlanderne i ettertid sa at de kun hadde trengt et lite hint om saken, så hadde den vært i orden. De mener at det fanges for lite sel i området, og at man for tiden gjør for lite av selfangsten. Jeg har forøvrig Fiskebåtrederens Forbund og Nord-Norges Rederiforening med meg i dette synet, og håpet er nå at vi på et møte i departementet kan moderere dette utspillet, sier Stark.

Under hammeren

Fangstskuta «Polarfangst» gikk under hammeren tidligere i sommer, og Stark står dermed en smule ribbet tilbake. Han har fremdeles bruksvaktfartøyet «Polargirl» registrert som et eget aksjeselskap, men frykter både for båten og huset om fiskeriministrene gjør alvor av sine trusler.

HAR IKKE: Ishavsskipper Paul Stark har etter konkurransen av «Polarfangst» ikke en halv million kroner å betale tilbake til fiskeriminister Oddrun Pettersen.

Tromsø

Tirsdag 12. november 1991

SUNNMØRSPOSTEN • Onsdag 13. november 1991

Krev «Polarstar» for 300.000 kr

Reiarlaget Martin Karlsen i Brandal som eig «Polarstar» vil få krav om tilbakebetaling av halve statsstøtta etter ulovleg selfangst i grønlandsk sone i år. For «Polarstar» utgjør halve statsstøtta 300.000 kroner.

– Dersom vi vert pålagde å betale tilbake dette beløpet, kan det bety at vi ikkje vert i stand til utruste skuta til selfangst neste år. Noko konsekvensar utover dette, vil det ikkje få, seier dispo-

nent Else Karlsen i reiarlaget Martin Karlsen A/S til Sunnmørsposten.

Radio Nettverk melder at også Tromsø-skuta «Polarfangst» får krav om tilbakebetaling av statsstøtte på grunn av ulovleg fangst i grønlandsk sone. For dette reiarlaget utgjør kravet ein halv million kroner.

Desse to skutene var dei einaste som deltok i årets selfangst.

– Reguleringsforskriftene gjev ikkje norske skuter løyve til å fange sel i grønlandsk sone.

DOM I SØR-ODALSSAKEN

RAGNAR ØDEGAARD

Rettsaken mot 37-åringen fra Galterud i Sør-Odal, Jonny Granli, i den såkalte Sør-Odalssaken ble ført for åpne dører i Vinger og Odal herredsrett i Kongsvinger den 22. og 23. august i år. Aktor i saken var politimester Anders Nerli i Kongsvinger, og som forsvarer for tiltalte møtte høyesterettsadvokat Tor Erling Staff. Det ble ført 10 vitner, 4 sakkyndige vitner og 2 sakkyndige oppnevnt av retten. Dom i saken ble avsagt 9. september 1991.

Når det gjelder bakgrunnen for saken og omstendighetene rundt opprullingen henvises til artikkel i Våre Rovdyr nr. 4 1990.

TILTALLEN

Granli var tiltalt for en lang rekke brudd på blant annet viltloven og dyrevernloven. Tiltalebeslutningen som er utarbeidet av aktor i saken er svært omfattende og detaljrik. Nedenfor følger et sammendrag av de forholdene Jonny Granli ble tiltalt for. Tiltalen omfatter:

1. Brudd på viltlovens § 3 om at alt vilt, herunder dets egg, reir og bo er fredet med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Det er forbudt å fange, jage, drepe eller skade fredet vilt. Grunnlaget for tiltalen er at Granli i tidsrommet august 1983 til november 1990 skal ha fanget og/eller drept følgende fredede fugler, i noen tilfeller også tatt egg:

- 6 knoppsvaner	- 1 hubro
- 3 grågås	- 3 perleugle
- 46 kanadagås	- 1 spurveugle
- 4 stokkandunger	- 2 tornskate
- 4 jaktfalkunger	- 1 svartspett
- 79 hønsehauk	- 4 flaggspett
- 24 spurvehauk	- 1 sidensvans
- 1 kongeørn	- 1 sivspurv
- 1 fjellvåkunge	

Listen omfatter et svært stort antall hønsehauker og spurvehauker. Det er verdt å merke seg at Granli ble tiltalt for å ha fanget disse, ikke drepe dem. Alle haukene, samt kongeørna og hubroen, er ifølge tiltalen fanget på tiltaltes eiendom i Sør-Odal. Flere av kanadagjessene ble innfanget ved Østensjøvannet i Oslo. De 4 jaktfalkungene ble tatt fra to forskjellige reir i Trøndelag.

2. Brudd på viltlovens § 3 og § 16 om at det er viltnemnda som skal gi fellingsstillatelse på hjortevilt og bever. Grunnlaget for tiltalen er at Granli i perioden juni 1983 til august 1990 skal ha felt tilsammen 12 elger og 1 råbukk på eller ved eiendommen sin uten tillatelse fra viltnemnda i kommunen. Med unntak av 2 elgokser som ble skutt i januar, ble alle dyrene skutt i perioden april til august.

3. Brudd på straffelovens § 393 for rettsstridig å ha brukt eller forføyet over løssøregjenstand som tilhører en annen slik at den berettigede derved påføres tap eller uleilighet. 13. november oppbevarte tiltalte i 5 forskjellige frysebokser på sin eiendom blant annet 8 hønehauker, 7 spurvehauker, 1 tårnfalk, 2 haukugler, 2 perleugler, 3 spurveugler, 1 polarsnipe, 1 hvitryggspett, 1 grønnspekk, 1 svartspett, 6 flaggspetter og ca. 50 småfugler slik at Viltfondet som rette eier/rettighetshaver for ulovlig felt vilt ble påført tap eller uleilighet.

4. Brudd på dyrevernløvens § 2 om at "det skal farast vel med dyr og takast omsyn til instinkt og naturleg trong hjå dyret så det ikkje kjem i fare for å lie i utrengsmål". Grunnlaget for tiltalen er at:

- 13. november 1990 holdt tiltalte i fangenskap på sin eiendom 1 spurvehauk og 1 spurveugle slik at de kom i fare for å lide i utrengsmål,
- i flere år, og senest 13. november 1990, ble benyttet levende duer som åte i kråkefeller og slagnett,
- tiltalte fanget 1 grevling ved hjelp av snare ved sin eiendom 15. juli 1989.

5. Brudd på dyrevernløvens § 8 om at det er forbudt å nytte levende dyr til agn eller åte eller til fôr for andre dyr. Tiltalen gjelder bruk av levende duer til dette formålet.

6. Brudd på viltlovens § 24 og forskrift om bruk av fangstredskaper fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning om at det ikke er tillatt å bruke levende dyr som lokkemiddel i fangstredskaper. Tiltalen gjelder bruk av levende duer som lokkedyr.

7. Brudd på viltlovens § 24 og forskrift om bruk av fangstredskaper om at fangstbur kun lovlig kan benyttes til fangst av ravn, skjære, kråke og måke. Tiltaltes fangst av blant annet hønehauk rammes av denne bestemmelsen.

8. Brudd på viltlovens § 24 om at snare kun er tillatt brukt på rype. Grunnlaget for tiltalen er at Granli 15. juli 1989 fanget 1 grevling ved hjelp av snare på sin eiendom.

9. Brudd på våpenlovens § 8 om at den som vil eie eller inneha skytevåpen skal ha tillatelse fra politimesteren. Den 13. november 1990 hadde tiltalte på sin eiendom en Mauser rifle, kaliber 7,62, uten å ha politimesterens tillatelse.

10. Brudd på lov om skytevåpen og ammunisjon § 8 om at den som vil foreta en vesentlig endring av et skytevåpens karakter eller beskaffenhet må ha tillatelse fra politimesteren. Grunnlaget for tiltalen på dette punktet er at tiltalte skal ha kappet løpet på Mauser-riflen ned til 36 cm lengde uten tillatelse fra politimesteren.

Ved tilleggstiltalebeslutning av 26. juni 1991 tok politimesteren videre ut tiltale mot Granli for forseelse mot:

- viltlovens § 3 ved at tiltalte den 10. april 1990 drev spilljakt på orrfugl på ei myr ved Galterud og skjøt og drepte 1 orrfugl.
- viltlovens § 9 og forskrifter av 1. mars 1989 om alminnelige jakttider og jaktmåter fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning for å ha jaktet orrfugl utenfor det tidsrommet det var tillatt å drive jakt på orrfugl.
- viltlovens § 25 om at bruk av gift eller kjemikalier til avlaving er forbudt. Grunnlaget for tiltalen på dette punktet er at Granli den 22. desember 1990 skal ha lagt ut ca. 40 stk. hønsekyllinger forgiftet med alfakloralose i den hensikt å drepe rev. Han lyktes ikke med dette da ingen rev tok til seg av det forgiftede åtet.

PÅSTAND

Under hovedforhandlingene 22. og 23. desember 1991 erkjente tiltalte seg straffeskyldig m.h.p. felling av 6 elger og 1 rådyr, for brudd på våpenloven og lov om skytevåpen og ammunisjon og for å ha jaktet orrfugl utenom det tidsrommet det er tillatt å drive jakt på orrfugl. Forøvrig erkjente han seg ikke skyldig.

Aktor la ned påstand om at tiltalte dømmes i overensstemmelse med tiltalebeslutningene til en straff av fengsel i 1 år og 2 måneder. Til fradrag i straffen går 16 dager for utholdt varetekt. Videre ble det fra aktor lagt ned påstand om at et nærmere angitt beslaglagt vilt inndras til fordel for Viltfondet, at beslaglagt fangstutstyr, våpen, våpendeler og ammunisjon inndras til fordel for Statskassen og at tiltalte fradømmes retten til å drive jakt og fangst for alltid.

Forsvarer la ned påstand om at tiltalte frifinnes for tiltalen med unntak av de tiltalepunktene han selv har erkjent seg straffeskyldig i (se foran), og at fradømmelsen av jaktretten tidsbegrenses.

HVA RETTEN FINNER BEVIST

Under hovedforhandlingen erkjente tiltalte de rent faktiske forholdene som er beskrevet i tiltalebeslutningene. Hans forklaring ble bestyrket av det han har nedtegnet i de dokumenterte dagbøkene og notisbøkene og av forklaringene til de to lensmannsbetjentene som ble framført som vitner.

Retten fant at tiltaltes handlinger oppfyller det objektive gjerningsinnhold i samtlige tiltaleposter han er tiltalt for.

Retten fant bevist at tiltalte for alle tiltalepunktene vedkommende har opptrådt forsettlig. Han har vært fullt klar over hva han gjorde. Forsettet omfattet bl.a. at han var klar over at han rettsstridig oppbevarte fugler for en annen slik at de ble unndratt Viltfondet som rette eier, at han ved å bruke levende duer som lokkemat og å holde 1 spurvehauk og 1 spurveugle i et nettingbur forsto at fuglene kom i fare for å lide og at alfakloralose var å betrakte som gift.

Retten finner også at de subjektive krav for fellelse etter dette er oppfylt for samtlige tiltaleposters vedkommende.

Forsvareren anførte at tiltaltes fangst av hønsehauk og spurvehauk i årene 1983 til 1990 må være straffri fordi han har vært i en nødtilstand. Etter forsvarerens oppfatning må fangsten betraktes som et forsøk på å beskytte tiltaltes besetning av oppdrettsfugl, vesentlig høner, vaktler, duer, ender og gjess. Tiltalte har ikke visst andre måter å verge fuglene sine på enn å fange haukene og frakte dem bort. Dette at de samme hønsehaukene stadig kom igjen i kråkefellene viser etter forsvarerens oppfatning at tiltalte ikke kan klandres for å ha verget seg på den måten han gjorde. Selv om oppdrettsfuglene ikke hadde noen stor økonomisk interesse for tiltalte, ble det hevdet at de var hans altopplukende interesse. Angrep på tamfuglene var således å betrakte som en trussel mot livsgrunnlaget til tiltalte. Tiltalte er uføretrygdet på psykisk grunnlag.

Retten fant at det ikke forelå en slik nødsituasjon for tiltalte som kan betinge straffrihet. Det påpekes at tiltalte nok har hatt reell interesse av å beskytte sine oppdrettsfugler mot haukeangrep, men retten finner godtgjort at hans haukefangst i betydelig grad også har vært motivert ut fra et ønske om å studere rovfuglene på nært hold. Retten påpeker videre at to kråkefeller med levende åte og et slagnett med levende åte samt flere mistnett og feller synes å være langt i overkant av hva som måtte være nødvendig for å beskytte en såvidt beskjeden besetning som tiltalte hadde (ca. 50 fugl). Retten understreket også at tiltalte ikke hadde benyttet muligheten til å søke Fylkesmannen eller Direktoratet for naturforvaltning om å felle eller flytte skadegjørende rovfugl. Etter rettens oppfatning måtte det også framstå som meget nærliggende for tiltalte at gode innhegninger for oppdrettsfuglene kunne gjøre dem mindre sårbare for angrep fra rovfugl.

Forsvareren viste til at en stor andel av overtredelsene når det gjaldt fangsten av rovfugler og andre arter må betraktes som foreldet i og med at foreldelsesfristen ved brudd på viltloven er to år. For retten framsto overtredelsene imidlertid som en kontinuerlig straffbar virksomhet. Ved fortsatte overtredelser begynner foreldelsesfristen først å løpe fra det tidspunkt den straffbare virksomheten opphører.

Retten var mer i tvil angående den ulovlige elgjakten fordi elgfellingene framsto mer som en "innhøsting" av kjøtt når sjansen bød seg. Et opphold i virksomheten i perioden 1985-1989 gjør at retten ikke fant det naturlig å se det hele som en fortsatt virksomhet. 6 elgfellingene ble med dette ansett som straffri.

Retten fant at tiltalte etter ovenstående blir å felle for samtlige forhold i tiltalebeslutningen med unntak av elgfellingene i tidsrommet 1983 til 1985 og for forsøket med å avlive rev ved hjelp av forgiftede kyllinger.

STRAFFEUTMÅLING

Retten påpeker at tiltalte over en 8 års periode har foretatt en serie overtredelser av viltlovens bestemmelser om forbud mot fangst av fredet vilt. Særlig alvorlig er etter rettens mening den ulovlige elgjakten og fangsten av spesielt truede fuglearter som

jaktfalk og kongeørn samt at fangst også har foregått til tider da viltet kan ha vært med kalv eller unger.

Under rettsaken kom det ikke fram opplysninger som gir grunnlag for å hevde at tiltalte har drevet med salg av fuglene han har fanget. Retten viser til at det synes å være hans lidenskapelige interesse av å studere rovfugler som har drevet ham. I denne sammenhengen påpekes at selv om tiltalte har dårlig råd, brukte han i sin tid en etterbetaling i uføretrygden på kr. 30000.- til å kjøpe nett og utstyr til den store innhegningen hvor jaktfalkene oppholdt seg. Retten legger videre til grunn at tiltalte når det gjelder spurvehaukene og hønschaukene for det alt overveiende ikke har tatt livet av dem, men satt dem ut i naturen igjen enten med en gang eller i løpet av noen dager eller uker.

På tross av disse forholdene finner retten at en allikevel står tilbake med omfattende brudd mot landets viltfauna som samfunnet av generalpreventive grunner må reagere strengt mot. I skjerpene retning blir det påpekt at tiltalte har latt sin 12 år gamle sønn skyte orrfugl under spill. Sjerpende er også hans overtredelse av dyrevermloven og våpenloven. Retten bemerker i denne sammenhengen at lovgiverens holdning til dyreverm er avhengig av hvilke interesser som er involvert. Er den økonomiske interessen sterk nok, som f.eks. ved burhønsdrift, har hensynet til dyrenes ve og vel måttet vike.

I formildende retning anføres at tiltalte er tidligere straffet, at antall rovfugler han har fratatt faunaen er begrenset, at tiltalte har enomsorg for sin datter på 14 år, at mediadekningen av saken har vært en betydelig belastning og at tiltaltes psykiske helse ikke er sterk.

DOMSSLUTNING

Tiltalte ble dømt i henhold til tiltalebeslutningen til en straff av fengsel i 5 måneder hvorav 21 dager ble gjort ubetinget og resten betinget med en prøvetid på 2 år uten spesielle vilkår. Den ubetingede delen av straffen ble ansett som sonet ved utholdelse av varetekt. Tiltalte ble fradømt retten til å drive jakt for et tidsrom av 5 år. Det framgår også av domsslutningen at et nærmere angitt beslag av vilt inndras til fordel for Viltfondet, og at diverse fangstredskaper, våpen, våpendeler og ammunisjon inndras til fordel for Statskassen.

SLUTTKOMMENTAR

Det er et stort avvik mellom dommen og aktors påstand. Aktoratet har innanket saken for Høyesterett når det gjelder straffutmålingen. Høyesteretts kjæremålsutvalg har akseptert at saken tas opp i Høyesterett.

Predator-seminar

av Paul Granberg.

I dagene 13. til 15. november, holdt Norges Jeger- og Fiskerforbund et seminar under tittelen "predasjonskontroll - et hensiktsmessig viltstelltiltak?". Seminaret var lokalisert til Klekken Hotell ved Hønefoss, og det var ca. 70 deltakere.

Første del av programmet var viet en fagbiologisk gjennomgang av en del av predatorartene, og besto av følgende foredrag:

Dr. phil. Eigill Reimers: Predasjonens rolle i økologien.

Forsker Erik Lindstrøm (Grimsø, Sverige): Smågnagerne og predatorene.

Professor Vidar Marchstrøm (Sverige): Rovfuglene som predatorer.

Dr. Agric. Jørund Rolstad: Mårdyra som predatorer.

Forsker Hanne Christensen: Reven som predator.

Dr. phil. Howard Parker: Kråkefuglene som predatorer.

Dr. phil. Terje Skogland: De store rovdyras rolle som predatorer.

Annen del av programmet var viet spørsmålet om predatorkontrollens plass i moderne viltstell, og rommet innlegg av:

Professor dr. phil. Johan B. Steen

Viltkonsulent Fredrik Aalerud

Forsker Per Wegge

Cand. real. Torstein Storås

Deretter gav kotorsjef Vemund Jahren i Direktoratet for naturforvaltning, en oversikt over forvaltningens syn på rovviltkontroll, før en avsluttende diskusjon.

Motestrømninger er velkjendt. Hva klær angår, gir det neppe varige skader om gamle moter kommer og går. Mere varsom bør man være om man nærmer seg en mulighet for uopprettelige skader på vårt livsmiljø - spesielt i spørsmål om å tilgodese hobbybetont virksomhet.

For de som fulgte med i diskusjonene omkring rovviltbekjempelse i 1950-årene, brakte seminaret lite nytt på banen. At rovdyr og rovfugl lever av andre dyr og fugler visste man vel allerede i steinalderen, og at største dødligheten i våre viltstammer skjer på egg- og ungestadiet, er heller ikke nytt.

Imidlertid fortøner det seg som enkelte har en tendens til å tape av syne at dette er et gjennomgående trekk hos alle arter - kanskje aller mest hos rovdyr og rovfugl!

De fleste forsøk som det ble redegjort for, var av meget kort - for ikke å si for kort - varighet, til å kunne betegnes som vitenskapelig holdbare forsøk. Det ble da også påpekt og begrunnet av en av foredragsholderne.

Det var ingen av foredragsholderne som påpekte de eksepsjonelt lave småviltbestandene vi hadde, da vi i 1950-årene avvirket den mere generelle rovviltbekjempelsen som var drevet med alle mulige midler til alle årstider, gjennom mere enn 100 år! Dette var uten tvil det dyreste og mest langvarige forsøk som noen gang har vært gjennomført i norsk viltstell. At man helt overså det magre resultat av dette, gjorde seminaret nokså historieløst. Det må kunne sies at det var et paradoks når en av "predatorbekjemperne" hevdet at vi aldri har hatt så mye vilt i våre skoger som nå - dette etter at rovdyr og rovfugl, etter deres egne utsagn, har vært sett på som "hellige kuer" de siste 20 - 30 årene.

Når en av foredragsholderne hevdet at det ikke er noen naturlig dyresammensetning i norske skoger, og at "vi" derfor skal bestemme hva "vi" vil ha i skogen, satte han uten tvil dette "vi" på en ganske høy pidestall. La gå med det, men hvem er så "vi", og hvordan ønsker "vi" at dyresammensetningen skal være? En ting er klart - det er ingen bestemt gruppe i det norske samfunn som eier dyrelivet. Og det er slett ikke sikkert at vi bestemmer for en hver pris, at dyrelivet skal være slik sammensatt at det gir jegeren flest mulig sjanser til skudd på sine spesielle favoritt-arter. Viltlovens ord om produktivitet behøver slett ikke å være ensbetydende med det!

Unektelig blir man forundret når en professor bruker hensynet til "de små musebarna" som blir morløse på grunn av predasjon, i sin argumentasjon for giftbruk og rovdyrbekjempelse i yngletiden. Da overser han at det må gå et skarpt skille mellom menneskets handlinger og ville dyrs levesett, i slike spørsmål. Forlanger vi at viltet skal underkastes de samme etiske og moralske normer som mennesket i et kristent samfunn kan pålegge seg selv, blir det uoverskuelige problemer i norsk viltstell. Da er det ikke langt igjen før vi bl.a. må sette alle orrhauer og tiurer i kasjotten (eller kanskje utrydde dem!) på grunn av deres flerkoneri og utsvevende seksualliv. Ja, selv de fornemme rypene skal etter sigende ikke være fri for ett og annet sidesprang, så vi må i det minste ut å formane steggene om å angre sine synder!

Det virket beroligende å høre at Direktoratets representant var prinsippfast, og poengterte at giftbruk ikke ville bli aktuelt - uansett om man kamuflerer giften som "sovemiddel" eller ikke. I sitt foredrag gjorde han klart hva som er Viltlovens formål og hva som er kriteriene for at en viltart kan betraktes som jaktbar. For tiden har vi 54 forskjellige viltarter som er jaktbare i Norge. Han pekte også på at det spesielt hva angår småviltet, er det et avveiningsspørsmål mellom jaktverdi og opplevelsesverdi, og at all jakt (viltstell) må utøves på en slik måte at det har alminnelig aksept. Forøvrig har ikke viltforvaltningen noe i mot at det drives predatorbekjempelse, men det er en privat sak som må drives i jaktrettshaverens egen regi og innenfor de rammer som lover og regler til enhver tid setter.

Det er ikke tvil om at enkelte har funnet tiden inne til framstøt for å blåse nytt liv i rovviltbekjempelsen. Ett mere enn hundreårig praktisk forsøk med snattrende børsепiper, glefsende saksejefter og giftkrampeforvirrede dyrekropper året rundt i norsk natur, belyste ikke spørsmålet nok for de som ser økonomi i utstyrsomsetning og ellers måler naturopplevelsen i antall utskutte patronhylser. Direktoratet er jaktfientlig, og det må bevilge mere penger til forsøk med predatorbekjempelse ble det hevdet!

At vårt dyreliv nå omsider kan få fred et par av årets tolv måneder, og at man må nøye seg med skytevåpen og fangstmetoder som i utgangspunktet ikke skal påføre dyra lidelse, er tydeligvis ikke velsett hos enkelte. I så måte var det prisverdig at Jeger- og Fiskerforbundet tok initiativet til å få demonstrert slike holdninger, og at langt fra alle forskere er overbevist om at predatorbekjempelse i tradisjonell forstand, er veien å gå. Det er nyttig om jakten slik vi kjenner den i dag, skal ha en fremtid.

Saue-prosjektet i Eksingedalen avslører uventa store tap:

Kongeørn og rev tek friske, velfødde lam

Bamsen gøymer gjerne lammeskrotten sin i vatn. Men at også han Mikkel nyttar samme oppbevaringsmetoden, overraskar jamvel forskarane. Saue-

prosjektet i Eksingedalen avslører at kongeørn og rev står for uventa store lammetap på utmarksbeite tidleg i sesongen — ikkje sjukdom eller ulukker.

BODIL BREKKHUS

— Me har funne eit monaleg rovdyr-tap. Det venta me ikkje på førehand, summerer universitetslektor Ivar Mysterud, enno i byrjinga av det storstilla forskingsprosjektet med «dødleikssendar» på lam i nedre delar av Eksingedalen.

Av dei 400 lamma som vart utstyrde med «dødleikssendar»

(radiosendar) før dei vart sleppte på beite i vår, er alt åtte funne att som kadaver. Dei daude lamma, som i tillegg omfattar eit niande lam utan sendar, er fordelte på tre setnader.

Mist 7 av 51 lam

Verst har det gått ut over flokken til bonde Arnold Nordheim på Eidsland. Han sleppte 51 lam på utmarksbeite. Berre i

løpet av 19 dagar miste han heile sju lam. Eit uvanleg stort tap — men dødsårsakene forbausar han kanskje endå meir.

— Eg trudde ein ville finna ein større del av ulukker og sjukdom som dødsårsak, på grunn av det vanskelege terrenget. Me har tidlegare skulda lite på rovdyr — for me har ikkje sett dei har teke noko lam, seier Nordheim til «Hordaland». Men uom-

tvistlege prov etter rovdyrtenner og ombyggelege obduksjon av alle lammekadavra — utført ved Statens Veterinærlaboratorium på Minde — fortel noko anna.

Grådige ørn

Det fyrste lammet vart funne 28. mai. Dødsårsaka er her ei fallulukke, utfør Bjørnordfjellet. Så gjekk det slag i slag fram til 16. juni. Kva gjeld dei andre lamma, er det fastslått at kongeørna har teke livet av to, resten har raudivren på si merittliste — forutan eitt drap som er uopplåra.

Og — det er ikkje puslingar som har hanna i rovdyrklørne. Tvert om, det har vore store, fine lam, utan påviste sjukdomar. Det eine ørnedrapet vog 21 kilo. Spørsmålet forskarane no stiller seg er om ørna også var med i biletet ved det fyrste lammekadaveret som vart funne, lokalisert til berre 70 meter frå eit anna kadaver der rovfuglen visseleg var mordaren. Kan ørna ha jaga det utfør?

Avgrensa område

Alle lammekadavra er funne innanfor eit avgrensa område på om lag 500 x 500 kvadratmeter. Det er eit område med tidleg og godt beite, og som er det fyrste sauene søker mot. Dette kan ha samanhang med dei høge taptala så tideleg i beitesesongen.

— På førehand tenkte me at me ville få eit meir variert bilete av dødsårsakene, at det var andre faktorar enn rovdyr. Giftige plantar, til dømes. Dette vil kanskje gje meir utslag i tida framover, trur Ivar Mysterud, universitetslektor ved Biologisk institutt i Oslo, og hovudleiar for saueforskningsprosjektet i Eksingedalen. Spesielt er han overraska over å finna at reven oppbevarar bytet sitt under vatn. Det er elles kjent framferd berre frå større rovdyr som bjørn og jerv.

Typisk rev, konkluderer universitetslektor Ivar Mysterud, med det ferskaste lammekadaveret framfor seg, der hovudet og halen er «ørkorne» av. Lammet vog 14 kilo då det vart funne, og «dødleikssendaren» det hadde kring halsen viste tydelige merke etter revetenner.

Saueeigar Knut Magne Finne med den einsame sauemora og lammet som fekk rive augo ut og dauda etter ramneåtak. (Foto: Sjur Herre)

Dyretagedie på Graue:

Ramn drap lam

Knut Magne Finne på Graue har igjen fått føla trugsmål frå ramn, som i store flokkar kjem opp til garden hans frå bosplassen på Bjørke. Tysdag ettermiddag fann han eit nydaud lam, med blodet friskt rennande frå uthakka auge — eit tydeleg teikn

på at ramnen har vore på ferde. Ekstra uheldig er det at lammemora, ei «lambalemba» under premiesau, no er utan lam i det heile — etter at reven tok det andre lammet hennar for tre veker sidan!

GJERTRUD HEGG REIME

— Same opplevinga med ramnen hadde me for to år sidan, fortel Knut Magne Finne, reven har me derimot ikkje vore ute for før.

— I fjor passa me difor ekstra godt på sauene, som går på beite eit stykke oppom gardshusa. I år og har me sett om sauene jamt og trutt på beitet, og har vore ekstra påpasslege når me har sett flokkar på opp i 100 ramn kjem opp frå bosplassen på Bjørke.

— Då eg såg ramneflokkken letta tysdag ettermiddag, sprang eg straks til, og fann lammet med ullrestar rundt omkring, noko som skulle tyda på at det hadde vore kamp. Det var nemleg eit stort og friskt lam, ikkje noko lite og sjukt, som gjerne er mest utsett, fortel Finne.

— Eg kjem no til å lata det daude lammet liggja som åte, og så vil eg prøva å skyta ein eller fleire ramnar, og lata dei liggja som skremsel, seier Knut Magne Finne. Eg har høyr at ein daud ramn i området, vil skræ-

ma vekk dei andre.

— Eg lyt nok passa ekstra godt på til og får sauene til fjells. Men sidan eg har beite på Upsete, vert det truleg ikkje råd å senda sauene til fjells før til neste helg, seier Finne.

Gjer noko med kjelda!

— Ramneplaga er vorte stor i dette området, og kan føra til dyretagediar som denne me her høyrer om, seier landbruksjef Olav Møen. Me må freista å få gjort noko med kjelda, som tydeleg er bosplassen på Bjørke.

— Sjølv om påfylling og bosbehandling vert gjort på beste måte på bosplassen, verkar plassen som ein samlingsstad for ramn. Dei grev opp bos som er dekkta til.

200 ramn

— Ramnen er faktisk freda i hekketida, 28. februar til 10. august, seier miljøvernleiar Gunnar Berge. Men det seier seg sjølv at når ramnen går til åtak på husdyr, må ein kunna skyta han. Men ta kontakt med viltneimnda fyrst, oppmodar han.

— Når det gjeld måtar å redusera talet på ramn på bosplassen, er gift heilt uaktuelt, seier Berge. Derimot kan det vera ein tanke å prøva kråkefeller, slik me gjorde i 1989/90.

— Det er heilt klart at det er for mykje ramn i dette området — 200 stykke vart talde då me heldt teljing på bosplassen i vintert, seier Berge.

Ei plage

Erling Bjørke, som driv bosplassen på Bjørke, er samd i at ramnane er ei plage både for dei som arbeider på plassen og nabolaget.

— Fuglane sit faktisk og ventar på at me skal ta kveld klokka 15.30, fortel han — og ein time etterpå har dei avdekkta mykje av boset.

Han veit at ulike forsøk har vore i gang på bosplassen i Rådalen, og ved flyplassane har ein òg ulike rådgjerder. Men lova set klare grenser for kva tiltak som kan setjast i verk, seier Bjørke.

"Nå regulerer vi litt, dere!"

Jeg går endel i skogen med mine to hunder. Jeg vil ikke si at jeg er noe friluftsmenneske, neida, jeg har røykpakka i lomma, og er samtidig av den oppfatning at det går an å nyte natur uten å bli svett. Jeg behøver slett ikke å kjenne at klærne klistrer seg til kroppen for å glede meg over en liten høstbekk, for eksempel, hvor vannet renner rett under isen og lager isroser og underlige klukkelyder, eller glede meg over en soldampende fjellmyr om våren, hvor ørsmå våtmarksplanter jobber seg opp mot sommeren.

Men ulempen med å ha to hunder som turkamerater, er selvsagt at alle skogens dyr holder seg på betryggende avstand. Haren hopper under nærmeste busk, og reven rasker i full fart over isen, og selv om hundene finner liflige spordufter og kanskje til og med spennende ekskrementer her og der, så har vi aldri sett noe dyr. Men én gang kom vi over et ekstra spennende spor...

- Det var på nysnø, tidlig en morgen, og det var gaupespor. Brede lodne kattelabber, men ikke nok med det. Ved siden så vi sirlige spor etter SMA lodne kattelabber. En gaupeunge. Tenk å fått SE noe sånt? En gaupeunge. Jeg har ikke engang sett et BILDE av en gaupeunge, og vi stod der, hundene og jeg, i dyp ærefrykt og stirret på sporet som forsvant inn i skogen. De hadde gått side om side de to kattedyrene, antagelig med ører og nese i skarp beredskap.

Og det var vel igrunnen lurt av dem. For det er lov å jakte på gaupe noen måneder midt på vinteren. Enkelte kommuner har til og med skuddpremie på gaupa. Det skal ikke mer til enn én hysterisk sauebonde, så antar man at bestanden har tatt seg så plutselig opp at nå må mennesket tre støttende til og regulere gaupebestanden. Ulv og bjørn og jerv er jo ille utsatt også, i så måte, men der er det ikke snakk om å regulere bestanden, der vil sauebøndene rett og si ha bestanden fjernet. Og etter at de lumske dyrene er skutt i filler, kan man selvsagt hygge seg med eksotisk bjørnesteik og ikle seg motekreasjoner laget av

gaupepels og føle seg voldsomt menneskelig og suveren. Og sauene, som skal slaktes likevel, får gå i fred i utmarka. Hvorfor kan de ikke isteden PASSE på sauene sine, de bøndene? Det måtte man i gamle dager. Anei, det er ikke gaupe og bjørnen som har all skylda, bonden selv må snart se virkeligheten i øynene og GJETE sauene sine.

Regulere bestanden, ja. Et morsomt uttrykk. Det er en urgammel misforståelse fra Bibelen, dette. Etter syndefallet, altså etter at alt håp var ute for Adam og Eva, så sa Gud at mennesket skulle nyttiggjøre seg dyrene. Det er selvsagt blitt oversatt med "herske" over dyrene, men med nyttiggjøre mener man ull og meieriprodukter, ikke sant? Det Gud glemte, så klart, er jo at mennesket SELV er et dyr, et dyrisk dyr som villig (og med stor glede) påtar seg å regulere bestander i øst og vest, mens menneskebestanden SELV snart når nye høyder. Det er blitt så mange mennesker på jorda at vi skulle vært regulert både en og hver av oss. Det er mange tegn i tiden på DET: Aidsepidemi, flom og naturkatastrofer, sult og tørke. Hadde elgbestanden vært utsatt for alt dette, ville vi for lenge siden slaktet ned hele arten så nær som tre dyr til Københavns Zoologiske have.

Egentlig kan jeg ikke si NOE av det her, har jeg hørt, fordi jeg ikke er vegetarianer. Men nå har jeg sagt det likevel.

*Gått som morgenkåseri på P1 onsdag 27. nov. 91
Gjengitt med tillatelse fra forfatteren.*

Den Svenske Regjering
Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

Oslo 24.09.91

Vedrørende ulven "Ylva".

Som regjeringen kjenner til er det nå igjen kommet en diskusjon omkring ulven "Ylva"'s opptreden i Värmlands län. Tilstedeværelsen og adferden til denne ulven i dette området er vel kjent langt utenfor Sveriges grenser.

Undertegnede norske organisasjoner vil med dette brev få påpeke noen momenter som regjeringen bør tenke igjennom ved en vurdering av situasjonen.

Utenom de få ulvene som lever i flokk i Skandinavia, er "Ylva" den eneste enslige ulven som er kjent pr. i dag. Arten er tross alt sterkt utryddelsestruet i Skandinavia, og et hvert individ kan være avgjørende for den lille norsk/svenske bestandens overlevelse. Til eksempel kan nevnes at det nylig er kjent at en ulvetispe som har holdt til i Sør-Jämtland alene i 5-6 år, har nå møtt en hannulv og trolig ynglet i år.

I tillegg er "Ylva" radio-merket (nylig ommerket) og blir fulgt opp av forskerpersonell og bidrar dermed til viktige data om ulvers adferd.

I og med Sveriges og Norges internasjonale ansvar gjennom Bernkonvensjonen bør regjeringen bestrebe seg på å finne og tenke nøye igjennom flere alternativer på å løse "problemet" "Ylva". Et alternativ som flytting mener vi bør vurderes seriøst. Det kan tross alt dukke opp andre enslige ulver (som eksemplet ovenfor), og som vil bli oppdaget når sporsnøen innfinner seg. En bedre bestandsvurdering av arten i Skandinavia hadde vært

ønskelig før videre tiltak settes i verk.

I Sverige har dere fjernet nødvergeretten på ulv, slik at lovverket står i forhold til Bernkonvensjonens intensjoner. Dette er også et moment det bør tas omtanke til.

- 1 Vi ville være takknemlige for mer inngående informasjon om forvaltningsproblematikken rundt "Ylva" før eventuelle drastiske tiltak avgjøres.
2. Det beste ville være å avvente med "Ylva"'s skjebne til det har kommet sporsnø, slik at forskerne har oversikt over bestands situasjonen på arten.
3. Unikt med "Ylva" er at hun har radiosender, og at den forskning som pågår er viktig for fremtidig forvaltning av den lille felles norsk/svenske ulvestammen.

Vi håper dette er momenter som regjeringen vil vurdere.

Med vennlig hilsen

Foreningen Våre Rovdyr

Morten Bilet

Morten Bilet

Norges Naturvernforbund

Thor Midteng (sign.)

Verdens Naturfond Norge

Stig Hvoslef (sign.)

Norsk Zoologisk Forening

Roar Solheim (sign.)

Dyrebeskyttelsen Norge

Lubo Mauer (sign.)

Kopi: Statens naturvårdsverk.

Miljøverndepartementet, Oslo.

Direktoratet for Naturforvaltning, Trondheim.

Åpent brev til stortingsrepresentant Dag C. Weberg

I NRK, Opplandsradioens distriktssending den 23/10-1991, ble det sendt et innslag hvor De fremmet kritiske påstander mot Direktoratet for naturforvaltning i forbindelse med retts-saken mot en person fra Lesja som hadde drept jerv ulovlig.

Kritikken var i første rekke rettet mot Direktoratets og fylkesmannens behandling av fellingstillatelser for jerv, hvilket jeg regner med at Direktoratet ev. fylkesmannen på en profesjonell måte, selv vil bringe klarhet i. På spørsmål fra programleder om De så dette i lys av den situasjonen vi hadde med ulvesaken i Sør-Aurdal, svarte De følgende:

Sitat:

«Den er vel ikke kanskje helt parallell, men det er klart at hvis denne gikk inn i et forsøksopplegg, så vil jeg si at det i så fall var ganske provoserende overfor dyreholderne. Og jeg har jo også i forbindelse med åpne møter om disse spørsmålene, for eksempel i Trysil, blitt møtt med den samme argumentasjonen fra dyreeiere om at Direktoratet faktisk fra tid til annen har — ja, nærmest tatt inn fra Sverige og skal vi si sluppet på prøve, dyr i Norge, for å registrere deres atferd i norske miljøer. Og — og det er det samme som å be om konflikter.» Sitat slutt.

Dersom Direktoratet «faktisk fra tid til annen» har tatt inn fra Sverige og sluppet løs i Norge, store rovdyr som t.eks. ulv, uten først å ha klarert dette med høyere og sentrale myndigheter i de to land, så er det et klart lovbrudd!

Påstandene De her framførte, er dermed av en slik art at vi ser oss nødt til å forfølge saken videre. Vi må derfor be Dem om senest innen to uker fra dags dato å offentlig legge fram klare bevis for sannheten i de påstander De framførte (ev. trekke Deres uttalelse tilbake).

Dersom så ikke skjer, må vi dessverre anse at stortingsrepresentant Dag C. Weberg fra Oppland Høyre, sprer løgnaktige påstander rettet mot en offentlig etat, men framført på en slik måte at det lett også rammer enkeltpersoner ansatt ved utenforstående forskningsinstitutter.

For styret i Foreningen
Våre Rovdyr
Paul Granberg

Foreningen Våre Rovdyr — mål og midler

I et åpent brev til undertegnede, med kopi til Miljøverndepartementet, Direktoratet for Naturforvaltning, fylkesmennene i Oppland og Hedmark, Høyres stortingsgruppe, samt en lang rekke aviser, anklages jeg for å ha spredd løgnaktige påstander rettet mot offentlig etat. Det hevdes i tillegg at jeg ved min uttalelse har rammet enkeltpersoner ansatt ved utenforstående forskningsinstitutter.

Avsender er styret i «Foreningen Våre Rovdyr». Bakgrunnen for angrepet på meg er en uttalelse gitt i et intervju sendt i NRK, Opplandsradioen. Foreningens vrede skyldes min påstand om at rovdyr som i forsøksøyemed settes ut i områder med beitedyr oppfattes som provoserende og dyriske. Jeg ser ingen grunn til å trekke tilbake verken dette — eller at hvis det gjennom slike tiltak forsøkes bygd opp rovdyrbestand i områder hvor rovdyr ikke har hatt tilhold i nyere tid, er dette å be om konflikter.

Jeg pålegges å legge fram klare bevis for at så har forekommet. Programlederen viste selv til en ulv forsynt med radiosen-der som ble avlivet i Sør-Aurdal. Selv refererte jeg til påstander fremsatt under et møte om rovdyr i Trysil 3/4-1990. Om det har skjedd «utplassering» kan jeg verken bekrefte eller avkreft. Meg bekjent er det ikke gitt formell adgang til slik «import». Derfor forventer jeg heller ikke at det vil komme klagjørende «bekreftelser» om f.eks. medlemmer av «Foreningen Våre Rovdyr» eller representanter for «utenforstående institutter» skulle sitte inne med interessante informasjonen.

Jeg leste imidlertid ikke uten interesse en annonse over to sider i Arbeiderbladet den 30. januar 1990. Den var rykket inn av World Wildlife Fund. Her kunne vi lese om et prisverdig arbeid for å bevare truede rov-fuglarter ved utplassering.

I sitt åpne brev hevder «Foreningen Våre Rovdyr» at jeg har kritisert Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmannens miljøvernnavdeling for måten disse etater praktiserer fellingstillatelse for jerv på. Nå anser jeg begge institusjoner for å være i stand til å eventuelt svare selv, men la meg likevel presisere:

Hva jeg kritiserte var at direktoratet etter mitt syn har vært raske til å trekke tilbake fellingstillatelser fra fylkesmannens miljøvernnavdeling når det var fare for at det kunne være aktuelt å benytte den. Aktuelt er det som bekjent når spesielle skadedyr herjer vilt. Jeg har oppfattet intensjonen bak forvaltningen av f.eks. jervstammen i Snøhetta-området at denne skulle holdes på et stabilt nivå, stort nok til å sikre dens eksistens, men ikke på en måte som får den til å vokse over dette. Dette har Norge forpliktet seg til i henhold til Bernkonvensjonen.

Så blir diskusjonen: Når er stammen stor nok? Overser man at det i dette området også er andre rettighetshavere enn jerven, ber man om konflikt. Dette var mitt poeng, som jeg ikke ser grunn til å gjenta i en fortsatt diskusjon. Fylkesmannen har dessuten overfor meg bekreftet at man i samarbeid med direktoratet har tatt opp nettopp praktiseringen av reglene for anvendelse av fellingstillatelse.

Stortingsrepresentant
Dag C. Weberg,
Høyre, Oppland

HAMAR DAGBLAD/
ØSTLENDINGEN 15.11.91

HAMAR DAGBLAD/
ØSTLENDINGEN 1.11.91

Mål og midler hos Dag C. Weberg

Vi viser til stortingsrepresentant Dag C. Webergs svar av 12/11-91 (gjengitt i dagspressen), på vårt åpne brev til han av 28/10-91, vedrørende hans uttalelser i NRK Opplandsradioen den 23/10-91.

Som politikere flest, forsøker Weberg å omgå det saken gjelder, nemlig at han fremførte klare beskyldninger mot Direktoratet for naturforvaltning om lovbrudd, ved at han hevdet at Direktoratet «faktisk fra tid til annen» har tatt inn store rovdyr fra Sverige og sluppet løs i Norge. Han betegner vårt brev som «vrede» over at han anser dette som provoserende overfor husedyreiere.

For ordens skyld vil vi bemerke at vi aldeles ikke har gitt uttrykk for vrede. Vi skrev vårt brev for å søke klarhet i om direktoratet faktisk begår lovbrudd ved ulovlig import og utsetting av rovdyr, eller om stortingsrepresentant Dag C. Weberg fra Oppland Høyre, begikk en straffbar injurie ved offentlig å fremføre beskyldninger om lovbrudd uten å ha dekning for slike påstander. I sitt svar innrømmer han at han ikke kan bekrefte sannheten i de påstander han framførte, men bekrefter at han hørte ryktene på et møte i Trysil den 3/4-1990, — hvilket vi hadde våre mistanker om.

Dette møtet ble satt i scene av Trysil Vilt- og Miljøforening med tidligere stortingsrepresentant fra Hedmark Arbeiderparti, Ingrid Nylund, i spissen. Møteopplegget var av en slik art at samtlige naturvernorganisasjoner, både i Norge og i Sverige, takket nei til deltakelse (jfr. også lukket møte i Østre Hedmark Vilt- og Miljøforening i 1987, hvor tre rikspolitikere samt daværende direktør Helge Vikan i DN, var til stede og ga sin støtte til utryddelse av en dyreart fra norsk fauna).

Det faller godt inn i bildet, når Weberg i sitt svar til oss gjentar den samme forskruddetolkningen av en annonse fra Verdens Naturfond, som Ingrid Nylund fremmet i Hamar Arbeiderblad den 20/12-1990!

Rykter om utsetting av ulv i grensetraktene mot Sverige, har nå versert i ca. 15 år. Flere journalister, og så vidt en vet også politiet, har stadig forsøkt å komme til bunns i disse rykter, uten noen sinne å ha funnet bevis. Det nye i situasjonen er at en stortingsrepresentant fra hva vi har regnet som et seriøst politisk parti, offentlig retter

disse beskyldningene mot bestemt mål. Når det så viser seg at han kun bygger på løse rykter, reiser det et spørsmål om hvem det egentlig er som ber om konflikter?

Herr Weberg innrømmer Norges forpliktelser til å sikre levedyktige stammer av store rovdyr, men i motsetning til de som arbeider med disse spørsmål på heltid, hevder han at rovdyrstammer stadig vokser ut over dette nivå. Spørsmålet må da bli hvem som er mest kompetent til å bedømme slike spørsmål — er det Dag C. Weberg, er det den enkelte næringsutøver med sine spesielle egeninteresser, eller er det den offentlige fagetat som med sin ekspertise, er pålagt å skjette denne forvaltningsoppgave i henhold til norsk lov og internasjonale konvensjoner?

Et spørsmål om Norge er tjent med en stortingsrepresentant som bygger sin politikk mer på vanlig bygdesladder enn på seriøs forskning og forvaltning, overlater vi til den enkelte velger å ta stilling til ved neste stortingsvalg.

Før styret i
Foreningen Våre Rovdyr
Paul Granberg

HAMAR DAGBLAD/
ØSTLENDINGEN 23-11-91

Ny viltlov vil trygge ulven

Regjeringen varsler nå en innstramning av den såkalte nødvergeparagrafen for å beskytte ulvebestanden. Avtroppende statssekretær Jens Stoltenberg sier til VG at Miljøverndepartementet erkjenner at mange slippert for lett unna etter å ha drept den totalfredede ulven. I forbindelse med behandlingen av rovdyrmeldingen vil det skje en skjerpning av regelverket.

Idag opplattes loven slik at ulv kan skytes i nødverge dersom den er fare for bufe- og lamrein. Dette vil vi stramme inn på og bygge opp truede dyrearter, sier Stoltenberg.

Det er strid om størrelsen på den skandinaviske ulvestammen, men pessimistene tror den er redusert til mellom fem og ti dyr. Regjeringen vil gjennom rovdyrmeldingen som legges fram om kort tid, forsøke å endre viltloven. Spesielt tas det sikte på å begrense bruken av den såkalte nødvergeparagrafen. Siden ulven ble totalfredet i 1973 er ikke mindre enn 18 eksemplarer av arten drept, seks av disse ulvdrapene er skjedd i Hedmark — det siste i juni

ifjor da en hodeløs ulv ble funnet i Grue. Egenderdølen Karl Ove Spøndmør er i høyeste rett frikjet for «ulvdrapet» han begikk i juli 1988. Spøndmør viste til nødvergeparagrafen. — Vi ønsker å redusere konflikten mellom bønder og den truede ulven, sier Stoltenberg og viser til prøveprosjektet i Hedmark med sauegjetere. Et prosjekt som departementet mener har vært svært vellykket.

Miljøkrenkelses og straff

Av riksadvokat Georg Fr. Rieber-Mohn

Foredrag holdt ved konferansen Juristen og miljøet - "Vår felles framtid" i Juristenes Hus, 17. januar 1991.

I INNLEDNING

Dette foredragets tema er ikke lenger "aktuelt". Det stadiet er passert. Emnet er en påtrengende eksistensiell utfordring. Miljøstrafferetten er i rask utvikling, som det meste av miljøretten. Vi aner en eksplosiv utvikling i de nærmeste år. Det kan likevel innledningsvis være grunn til å minne om at jussen som regel befinner seg i bak-kant av utviklingen. Sånn sett er jussen konservativ av vesen. Som jurister befinner vi oss ikke i fronten av den globale kamp for et bedre miljø, selv om også jurister kan spille en betydningsfull rolle innenfor sine fagfelt. I fronten befinner seg bl.a. engasjerte presseorganisasjoner, forskere og politikere. Der bør alle befinne seg, som ønsker å overlevere menneskeverdige livsmuligheter til fremtidige generasjoner.

Mye tyder på at timeglasset er i ferd med å renne ut for jordens naturmiljø. I alle fall bør "føre var"-prinsippet lede til flere dyptgripende endringer i første rekke i de såkalt utviklede land. Ennå er ikke de helt store spørsmålene satt på den politiske dagsorden i vårt hjemlige miljø. Vi diskuterer grenser for CO₂-utslipp, miljøavgifter, miljøpolitiske konsekvenser av EF-medlemskap osv. Viktige spørsmål, bevares, men tør noen politikere eller andre såkalt ansvarlige for alvor å kaste seg ut i det ukjente og kreve en radikal endring i vår livsform og levestandard? Alle vet at den materielle forbrukskultur som gjennomsyrer fortrinnsvis de vestlige samfunn, og har gjort det i årtier, ikke kan bli mønsteret for Kinas, Indias og Afrikas milliarder av mennesker, dersom de fattigste av disse mennesker mot formodning skulle makte å komme over terskelen for den absolutte nød. Med hvilken moralsk autoritet skal de rike land kunne hindre en eventuell streben etter deres egen "dans rundt gullkalven" fra verdens tallrike borgere i u-land? Snuoperasjonen i de rike land må komme raskt om vi skal beholde en rest av troverdighet i miljøspørsmål.

Denne lille visitt til noen store spørsmål i miljødebatten viser at temaet miljøkrenkelses og straff er av begrenset rekkevidde. Jeg vil likevel fastholde og understreke at straff som virkemiddel mot miljøkrenkelses blir stadig viktigere, og at strafferetten representerer et viktig bidrag i bestrebelsene for et bedre miljø i vårt land. I det følgende skal jeg søke å underbygge dette nærmere.

II GENERELT OM MILJØKRENKELSER OG STRAFF

Med begrepet "miljøkriminalitet" tenker jeg i dette foredrag på straffbare handlinger og forsømmelser som bidrar til å bryte ned naturmiljøet rundt oss, derunder redusere bestanden av truede og sårbare arter, i første rekke dyre-, fugle- og fiskearter. Stikkordmessig omfatter begrepet således både forurensningskriminalitet og faunakriminalitet. Det er en lang rekke lover som her kommer inn i bildet. Jeg skal ikke gi noen oppregning av disse, men sentrale er naturligvis forurensningsloven av 13. mars 1981 og viltloven av 29. mai 1981.

Jeg kommer ikke nærmere inn på den del av faunakriminaliteten som rammer sårbare og truede fiskearter. Eksempelvis er av forskjellige årsaker de ville laksestammer en sårbar art, som er undergitt særskilte fredningsbestemmelser. Disse bestemmelser er betydelig skjerpet de senere år. Dette vil det sannsynligvis bli tatt hensyn til ved utformingen av straffetrusselen i den nye lov om lakse- og innenlandsfisket som er under forberedelse i Miljøverndepartementet.

Man kan spørre seg om straff er et hensiktsmessig virkemiddel mot miljøskadelig virksomhet? Bidrar trusselen om straff effektivt til å forhindre slik virksomhet, eller kommer man tilnærmet like langt med alternative reaksjonsmåter? Det er ikke gitt at svaret på et så generelt formet spørsmål blir det samme for alle typer miljøkriminalitet.

1. Forurensningskriminalitet

Det er grunn til å anta at spørsmålet er vanskeligst å besvare for forurensningskriminalitetens vedkommende. På dette området foreligger ofte en rekke sanksjonsmuligheter utenfor det strafferettslige system. Myndighetene har således etter forurensningsloven til rådighet flere virkemidler som f.eks. pålegg om tiltak for å hindre (ytterligere) forurensning (§ 7 fjerde ledd), umiddelbar gjennomføring av tiltakene dersom påleggene ikke etterkommes, i så fall normalt for forurenserens regning (§§ 74 og 76), krav om erstatning (§ 58) og fastsettelse av forurensningsgebyr (§ 73). Forurensningsmyndighetene vil også kunne tilbakekalle eller begrense utslippstillatelser (§ 18). Enkeltvis eller i kombinasjon kan disse virkemidler etter omstendighetene få meget betydelige økonomiske konsekvenser for en bedrift. Det finnes også en uformell "sanksjon" som ikke skal undervurderes. Jeg tenker på den enorme mediainteresse som forurensningssaker gjerne omfattes med, og som i praksis også knyttes til de sivilrettslige sanksjonsmåter som foran er nevnt. Negative presseoppslag har utvilsomt en betydelig preventiv effekt. Den høye oppdagelsesrisiko som foreligger ved visse former for forurensningskriminalitet, eksempelvis utslipp til Akerselva, er også i sammenheng med de hittil nevnte sanksjonsmuligheter en faktor som virker kriminalitetshindrende.

Likevel er jeg overbevist om at muligheten for å bli ilagt straff og eventuelt å måtte inndragning i forurensningssaker gir en ekstra preventiv gevinst som samfunnet ikke bør være foruten. Det er blant annet en viktig sammenheng mellom muligheten for straff og effektiviteten av noen av de sivilrettslige sanksjonsmuligheter som er nevnt foran. Fordi straffetrusselen er reell og virker som et effektivt ris bak

speilet, vil forurensningsmyndighetene uten anmeldelse kunne håndtere andre sanksjoner effektivt. Frykten for straff gir f.eks. punktlig betaling av gebyr. Dessuten er det utvilsomt en sammenheng mellom styrkegraden i negativ mediaomtale og f.eks. SFTs eller Bellonas anmeldelse av en bedrift for straffbart forhold. De fleste virksomheter oppfatter det som sterkt infamerende å bli gjenstand for politietterforskning og bøtelagt i en forurensningssak. Botens størrelse er i denne sammenheng ikke uviktig. At straff kan ha en særskilt preventiv effekt, kan man også en sjelden gang få en mer direkte bekreftelse på. En potetindustribedrift på Østlandet ble i 1987 anmeldt for straffbare utslipp til Mjøsa og ble gjenstand for etterforskning. I 1989 vedtok bedriften et forelegg på bot og inndragning med tilsammen 2,2 millioner kroner. Etter anmeldelsen og mediahetsen som fulgte, satte bedriften i verk tiltak for i alt 12 millioner kroner for å hindre gjentakelser. Daglig leder uttalte følgende til Dagens Næringsliv 3. desember 1990: "Hele hendelsen var en stor belastning, men virket som det berømmelige sparket bak". Og videre: "På åttitallet kom vi på etterskudd, nå er hele bedriften drillet mer inn på miljøvern, og vi forsøker å være i forkant av utviklingen. Da slipper vi forhåpentlig flere slike ubehageligheter".

Dette er megetsigende uttalelser. I første rekke sier de noe om straffens individualpreventive virkninger. Straffen (inkludert politietterforskningen og mediaomtalen) har utvilsomt virket avskrekkende. Men den har tydeligvis også virket holdningsevendende. Uttalelsene forteller oss videre at en belastende straffesak som ender opp med hva vi vanligvis kaller en høy bot på 1-2 millioner kroner, vil kunne avføde miljøforebyggende tiltak for beløp som er mange ganger høyere enn boten.

For di de potensielle miljøforurensere gjennomgående vil være kalkulerende i hele sin virksomhet, er det også grunn til å anta at straffetrusselen vil kunne ha en sterkere allmennpreventiv effekt enn på mange andre tradisjonelle kriminalitetsområder. Her kommer forurensningskriminaliteten på linje med den mer sofistikerte økonomisk kriminalitet.

2. Faunakriminalitet

Hvis vi vender blikket mot det jeg stikkordsmessig har karakterisert som faunakriminalitet, finnes minimalt av alternative sanksjonsmuligheter til straffen i dagens lovgivning. Det finnes ikke noe statlig kontrollverk med maktmidler som kan sammenliknes med SFT. Det nærmeste er det offentlige og halvoffentlige naturoppsynet og muligheten for Direktoratet for Naturforvaltning til f.eks. å frata en preparant den autorisasjon han måtte ha fått. Mye av det viktigste kontrollarbeidet utføres på dette området av private organisasjoner, ikke minst Norsk Ornitologisk Forening og Foreningen Våre Rovdyr.

Jeg vil uten videre slå fast at bekjempelsen av faunakriminaliteten er avhengig av en effektivt virkende straffetrussel og meget strenge reaksjoner. Også her er man hjulpet av en nesten ubegrenset mediainteresse, men problemet er i første rekke at oppdagelsesrisikoen er langt mindre enn for store deler av forurensningskriminaliteten. Det øker behovet for en temmelig hårdhendt strafferettslig behandling av de tilfeller som oppdages, for derved å kompensere for det tap i preventiv virkning som følger av den lave oppdagelsesrisiko.

At lovreglene kan skape visse problemer ved håndhevingen, kommer jeg noe nærmere tilbake til. Det er også påkrevet til enhver tid å arbeide for å øke oppdagelsesrisikoen på dette området. Det er innledet et samarbeid mellom Direktoratet for Naturforvaltning og Justisdepartementet for å samordne oppsynsressursene og derved effektivisere naturoppsynet. Lensmannsetaten vil sannsynligvis bli den sentrale samordningsinstans i de ulike regioner.

III PÅTALEMYNDIGHETENES ROLLE I KAMPEN MOT MILJØKRIMINALITETEN

Jeg finner tiden inne til en kort, men ikke uttømmende oppsummering av den rolle påtalemyndigheten har hatt i bekjempelsen av både forurensningskriminalitet og faunakriminalitet. "Selvros skal man lytte til, for den kommer fra hjertet", uttalte en gang C.J.Hambro. Neppe noen i vårt land har grunnlag for selvros på miljøvernområdet. Til det er situasjonen altfor alvorlig, Heller ikke påtalemyndigheten er tilfreds med det som er oppnådd. Det er ennå langt igjen før vi har en slagkraftig strafferettspleie på dette området. Men vi er på rett vei. Og det kan være hensiktsmessig å se seg litt tilbake før blikket igjen vendes fremover mot slutten av foredraget.

1987 ble det året da miljøkriminaliteten for alvor begynte å komme på dagsordenen i påtalemyndigheten, og da i første rekke i forurensningskriminaliteten, derunder straffbare brudd på produktkontrollen av 11.juni 1976. Riksadvokatembetet avtalte underhånden med SFT om å få tilsendt gjenpart av de anmeldelser som derfra ble sendt til politiet for straffbare brudd på forurensningslovgivningen. Deretter vurderte vi overtredelsens alvor, og etter omstendighetene fulgte vi opp med skriv til den aktuelle statsadvokat med pålegg om å følge saken nøye og bidra til rask og grundig etterforskning og tilstrekkelig streng reaksjon. Denne fremgangsmåte formidlet en klar prioritering av miljøkriminaliteten fra Riksadvokatembetet til underordnet påtalemyndighet.

På dette tidspunkt var ikke denne kriminalitetstype tatt med i Riksadvokatens alminnelige direktiver om høyprioriterte områder, se Riksadvokatens rundskriv Del II nr. 11/1970. Første gang en slik tilføyelse i prioriteringsdirektivene ble varslet, var i mitt foredrag på Norges Juristforbunds kurs på Kongsberg 21.mars 1988. Ved denne anledning redegjorde jeg bl.a. for de fire kriminalitetsgrupper som påtalemyndigheten høyprioriterer bekjempelsen av. Den fjerde gruppe hadde inntil da vært "økonomiske forbrytelser og særlig de som betyr angrep på samfunnets fellesgoder". I foredraget uttalte jeg bl.a.: "Det var ikke å vente at riksadvokaten i 1970 skulle finne plass til miljøkriminaliteten på sin prioriteringsliste, selv om rundskrivet ble utgitt i det året som ble erklært som naturvernåret". Videre ble uttalt at i utgangspunktet ville jeg "likestille alvorlige og utspekulerte økonomiske forbrytelser, hvor store summer er involvert, med krenkelser av det indre og ytre miljø, dvs. både arbeidsmiljø og miljøet som ellers omgir oss, bymiljø og naturmiljø". Og deretter: "Men ved særlig grove miljøkrenkelser hvor menneskers liv og helse står på spill eller kanskje tapes, må politi og påtalemyndighet toppprioritere straff-forfølgningen".

Denne høyprioritering av påtalemyndighetens innsats mot miljøkriminaliteten ble fremhevet i et foredrag for landets

politimestre under politisjefmøtet i mai 1988. Der fant jeg for øvrig grunn til følgende tilføyelse, som ikke er uten interesse i denne sammenheng: "Disse retningslinjer må også tas med den reservasjon at det kan finnes forgåelsestyper som er av en slik art at den enkelte straffbare handling ikke isolert er så alvorlig, men hvor summen av flere handlinger kan være såpass truende at forgåelsestypen må komme inn på prioriteringslisten. Et eksempel her vil være behovet for konsekvent forfølgning av ulovlig import av spraybokser med ozon-nedbrytende stoffer i drivgassen".

Det første større rundskriv om miljøkriminalitet kom til å dreie seg om forurensningskriminalitet, med hovedvekten på forurensningsloven av 13.mars 1981. Det ble utgitt 22.april 1989 (Del II-nr.4/1989). Med dette rundskriv ble høyprioriteringen av miljøkriminaliteten "autorisert", i det rundskrivet viste til uttalelse om dette i det nevnte foredrag på Politisjefmøtet. I den forbindelse presiserer rundskrivet et viktig synspunkt, som jeg finner grunn til å gjengi:

"Den høye prioritering gjelder i første rekke saker hvor forurensning eller forsøpling har funnet sted, eller hvor det har vært konkret fare for forurensning. Men også rene formalovertredelser. F.eks. manglende melding etter lovens § 19 eller manglende planverk etter lovens § 41, må forfølges effektivt dersom overtredelsene er blitt så alminnelige at de setter hele kontrollsystemet i fare".

Når det spesielt gjelder faunakriminaliteten, har vi i lengre tid bebudet et generelt rundskriv om forfølgning av denne form for miljøkriminalitet. Dette rundskriv er utsatt i påvente av en del endringer i villtoven, som delvis er initiert fra påtalemyndighetens side. Vårt rundskriv vil følge kort tid etter et eventuelt lovvedtak i Stortinget. Men selv om det ikke foreligger noe offisielt rundskriv på dette området, er det fra Riksadvokatembetets side en rekke ganger presisert - i foredrag og intervjuer - at faunakriminaliteten i prinsippet er høyprioritert på linje med forurensningskriminaliteten. Vi har også i en rekke enkeltsaker tatt kontakt med lokal påtalemyndighet for å forsikre oss om at sakene blir forfulgt med tilstrekkelig tempo og grundighet, og at reaksjonene blir strenge nok.

Ved Riksadvokatembetet har vi lenge vært klar over at prioriteringsdirektiver - generelle og i den enkelte sak - ikke er tilstrekkelig til å sikre en effektiv strafforfølgning, iallfall ikke på et utradisjonelt område som krever særlig innsikt i og fagkyndig ekspertise. Vi tok derfor i 1987 initiativ til å få opprettet en sentral påtale- og etterforskningsenhet basert på tverrfaglig samarbeid mellom dyktige politietterforskere og utvalgte spesialister, i den enkelte sak direkte underlagt høyt kvalifiserte statsadvokater. Dette ledet etter hvert til opprettelsen av ØKOKRIM. Utgangspunktet var å dyktiggjøre politiet og påtalemyndigheten i forfølgningen av sofistisert økonomisk kriminalitet. Det fremsto som naturlig at den sentrale enhet også fikk ansvaret for de alvorligste og mest kompliserte former for miljøkriminalitet, som etter omstendighetene kan ha atskillige fellestrekk med de mer moderne former for økonomisk kriminalitet. Hittil har miljøkriminaliteten spilt en beskjeden rolle ved enheten, men det er grunn til å anta at situasjonen på dette punkt kan bli vesentlig annerledes utover i 90-årene.

I dag har man en minimumsberedskap på en statsadvokat, en spesialrådgiver og en politietterforsker til å ta seg av miljøkriminaliteten, fortrinnsvis ved å yte bistand til lokale politikamre som måtte ønske det. For øvrig har vi enkeltpersoner på alle nivåer i den regionale påtalemyndighet som har en særlig innsikt og erfaring i ulike typer av miljøkriminaliteten.

Likevel må vi si at det fortsatt mangler en del på at kunnskapene i sin alminnelighet er gode nok. På et møte mellom daværende miljøvern-minister Sissel Rønbeck og riksadvokaten i 1987 ble det enighet om et fremstøt overfor Justisdepartementet med sikte på å få miljøkriminalitet inn som et fag ved undervisningen på Politiskolen. Dette initiativ førte frem, og det har nå i noen semestre vært undervist i behandlingen av miljøstraffesaker ved Politiskolen.

Lovgivningspolitiske initiativ vil jeg komme nærmere tilbake til i avsnitt V.

- 1) Foredraget er trykt i Lov og Rett 1988 s. 343-356.
- 2) Tidligere var utgitt et rundskriv om motorferdsel i utmark og vassdrag, se Del II - nr. 1/1988.
- 3) Se f.eks. foredrag om "Miljøkriminalitet" på Nordisk kriminalistmøte i 1989 trykt i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab nr.1 1989.
4. Se f.eks. tidsskriftet "Vår Fuglefauna" nr.3 1990, utgitt av Norsk Ornitologisk Forening.

IV PRIORITERING AV MILJØKRIMINALITETEN - FØLGES DEN OPP?

1. Innledning

Spørsmålet i dette hovedavsnitt er om prioriteringsdirektivene fra den høyere påtalemyndighet har hatt følger i den praktiske strafferettspleie - særlig i form av mer effektiv etterforskning og strengere reaksjoner.

2. Forurensningskriminalitet

2.1. Etterforskningens effektivitet

I det nylig avsluttede nordiske forskningsprosjekt om "lovgivning og kontroll i tilknytning til forurensningskriminalitet" slås fast i den norske rapporten at saksbehandlingstiden hos politiet synes vel lang. Det heter således i avsnitt 5.7.3: "Likefullt er behandlingstiden i straffesystemet betenkelig lang. Dette synes å bero primært på politietterforskningen, da vårt materiale synes å vise at påtalemyndigheten reiser sakene med tilfredsstillende raskhet". Jeg finner grunn til å understreke at denne konklusjon bygges på undersøkelser av saker som ble etterforsket for noen år siden. Jeg har gått gjennom en del større forurensingssaker fra de senere år og har ikke funnet grunnlag for nevneverdig kritikk av etterforskningen. Bevisstheten om saksfeltets høye prioritering synes å ha økt progressivt i politiet i de senere år. Mitt inntrykk er at det gjennomgående er gjort godt arbeid. Det er etter omstendighetene en omstendelig prosess å fremskaffe bevis som skal holde i en straffesak, ikke minst når etterforskerne skal sette seg inn i for dem ukjente og kompliserte innretninger. Det kan også være meget tidkrevende å gå gjennom og analysere bedriftsregnskaper med sikte på å skaffe et tilfredsstillende grunnlag for en påstand om inndragning av vinning eller en

korrekt bøtefastsettelse, jfr. strl. §27. Jeg vil dog - med sikte på inndragningen - bemerke at strl. §34 svekker beviskravet: "Kan størrelsen av vinningen ikke godtgjøres, fastsetter retten beløpet skjønnsmessig." Det kreves ikke all verdens anstrengelser før påtalemyndigheten bør konkludere med at størrelsen av vinningen ikke kan godtgjøres. Jeg vil også nevne at før samarbeidet mellom påtalemyndigheten og SFT ble så tett som det er i dag, syntes det å gjøre seg gjeldende i SFT noe urealistiske oppfatninger om hvilke krav som må stilles til strafferettslige bevis. Beviskravene ble nok i noen grad undervurdert på dette hold.

Jeg vil anta at utover i 90-årene vil ØKOKRIM få ytterligere erfaring og ekspertise og spille en viktig rolle som bistandsorgan og veileder for politiet og påtalemyndigheten lokalt.

2.2. Reaksjonsnivået

Det nordiske forskningsprosjektet har sammenliknet reaksjonsnivåene i Danmark, Finland, Sverige og Norge. Dersom man ser bøtestraff og inndragning i sammenheng, og det er naturlig, er reaksjonsnivået i Norge betydelig strengere enn i våre naboland. Selv om bøtestraffen sees isolert, er nivået i Norge klart høyest. Det er adgangen til å straffe juridiske personer som har gitt så vidt høye bøter i norsk praksis, og altså langt høyere enn bøtestraff på tilsvarende rettslig grunnlag i andre nordiske land.

Jeg skal kort referere tre eksempler fra de senere års foreleggspraksis.

- I mars 1989 beordret statsadvokatene i Nordland forelegg utferdiget mot et større industriforetak for utslipp av 183 m3 arsenlut i Ranafjorden. Forelegget var på 1 million kroner og ble vedtatt.
- I juni 1989 utferdiget statsadvokatene ved ØKOKRIM forelegg mot en potetindustribedrift i Oppland, for flere brudd på forurensningsloven, bl.a. ulovlig utslipp av organisk materiale til Mjøsa. Bedriften ble forelagt en bot på 1,5 millioner kroner og inndragning av vinning med 1,5 millioner kroner. Forelegget ble vedtatt.
- I juli 1989 utferdiget statsadvokatene ved ØKOKRIM for tilsvarende lovovertridelser forelegg mot en annen potetindustribedrift i Oppland. Bedriften ble forelagt en bot på 1 million kroner og inndragning av vinning med 1,2 millioner kroner. Forelegget ble vedtatt.

I rettspraksis har det ikke vært mange saker, og ingen av svært alvorlig karakter. Jeg skal kort nevne tre saker som har vært behandlet i Høyesterett.

- Rt 1988 s 1356. En større industribedrift ble i oktober 1987 forelagt en bot på kr. 500.000 for overtredelse av forurensningsloven. Saken gjaldt et "realitvt alvorlig" utslipp av nitrogendioksydgass, dog uten at nevneverdig skade var inntrådt. Forelegget ble ikke vedatt, men i byretten ble bedriften idømt en bot på kr. 500.000. Etter anke til Høyesterett ble boten satt ned til kr. 250.000. Tilsynelatende kan det se ut som en nedprioritering fra vår høyeste domstol. Men det er bare tilsynelatende. Førstvoterende uttalte bl.a. følgende: "Bøtenivået ved overtredelse av forurensningsloven må avspeile samfunnets syn på de verdier loven skal verne. Når det idømmes selskapsstraff etter

lovens § 80 for en stor bedrift, må det vanligvis fastsettes en bot av betydelig størrelse. Det må imidlertid også i slike tilfeller være rom for atskillig differensiering alt etter de nærmere omstendigheter ved overtredelsen".

Førstvoterende uttalte også at det hendelsesforløp som førte til gassutslippet i atskillig grad bar "preg av et ekstraordinært sammentreff av uheldige omstendigheter".

- Rt 1989 s 733. En kommune i Telemark ble i 1988 av politimesteren ilagt et forelegg på kr. 150.000 for overtredelse av forurensningsloven. Kommunen hadde brutt vilkårene i en konsesjon for drift av et mindre søppelforbrenningsanlegg. Forelegget ble ikke vedtatt, og i herredsrettens dom ble boten redusert til kr. 25.000. Politimesteren anket straffutmålingen til Høyesterett, som skjerpet straffen til en bot på kr. 150.000. Førstvoterende uttalte bl.a.: "Det er etter min vurdering nødvendig at boten i et tilfelle som dette settes så høyt at forurenseren ikke av økonomiske eller andre grunner fristes til å velge å sette seg ut over de regler som han er bundet av. Etter dette finner jeg at den boten som herredsretten har fastsatt bør økes betraktelig, og at det ikke er grunn til å gå under det nivå for bot som fremgår av forelegget i saken".

- Rt 1989 s.843. I 1988 ble en større industribedrift på Vestlandet - etter ordre fra statsadvokaten - forelagt en bot på 1 million kroner for overtredelse av forurensningsloven. Det dreide seg om fire tilfeller av ulovlige utslipp i sjøen. Forelegget ble ikke vedatt og byretten fastsatte boten til kr. 350.000. Statsadvokaten anket over lovanvendelsen og straffutmålingen. Påtalemyndigheten mente at de fire tilfellene av forurensning måtte sees under synsvinkelen et fortsatt straffbart forhold, bl.a. med den følge at den strengere bestemmelse i forurensningslovens § 78 annet ledd kom til anvendelse. Høyesterett var ikke enig i dette og opprettholdt byrettens subsumsjon. Men Høyesterett skjerpet boten til kr. 500.00, og førstvoterende uttalte i den forbindelse: "Når det gjelder straffutmålingen, er jeg kommet til at straffen bør skjerpes noe. Dette skyldes ikke at jeg vurderer forholdene alvorligere enn byretten, men at jeg innsir at nivået bør ligge noe høyere i denne type saker enn det byretten har lagt seg på. Det er tale om fire tilfelle av forurensning i løpet av noen måneder fra en meget stor bedrift. Forurensningene i seg selv har vært av forholdsvis begrenset omfang, og det er ikke påvist konkrete skader ut over det som ligger i at summen av forurensninger i fjorden øker, noe som selvsagt er uheldig".

Meg bekjent finnes det ikke i rettspraksis noe rent eksempel på at en overtredelse av forurensningsloven har medført ubetinget fengselsstraff. Men det finnes eksempel på underrettspraksis hvor forurensningsovertredelsen sammen andre overtredelser har motivert fengselsstraffen, og hvor førstnevnte overtredelse har veiet tungt ved straffutmålingen.

Sammenfatningsvis må det være dekning for å si at forurensningskriminaliteten behandles med stort alvor i norsk strafferechtspraksis. Og selv om vi ennå ikke har hatt noen millionbot i Høyesterett, er det grunn til å anta at det nivå som er etablert i foreleggspraksis, vil tillegges betydelig vekt om saker av en tilsvarende alvorlighetsgrad skulle komme til behandling ved vår høyeste domstol. Vi har naturligvis heller ikke nådd noe tak når det gjelder bøtenivået for juridiske

personer. I påtalemyndigheten er vi til enhver tid åpne for langt høyere bøter enn de vi hittil har sett. Det vil bl.a. bero på forurensningskriminalitetens utvikling i vårt land og overtredelsens alvorlighetsgrad - ikke minst i lys av stadig nyere og sikrere viten om naturens tåle-evne, nasjonalt og globalt.

Vi er også forberedt på at fengselsstraff kan bli en ikke uvanlig reaksjon ved forurensningskriminalitet. Men den må reserveres grovere tilfelle. I rundskrivet om forurensningskriminalitet har vi anført at det kan være aktuelt å påstå fengselsstraff (eventuelt i kombinasjon med bot og inndragning) i følgende tilfeller:

- a) Det er utvist forsett eller grov uaktsomhet og forurensningsfaren har referert seg til særlig farlige stoffer som kan innebære en risiko for menneskers liv og helse.
- b) Overtredelsen har skjedd forsettlig, og det har dreid seg om stoffer som kan skade naturen på en ikke ubetydelig måte.
- c) Ved gjentakelse også av mindre alvorlige overtredelser enn nevnt ovenfor.

3. Faunakriminaliteten

To sakstyper er særlig kjent fra praksis, men det har ikke vært mange saker innenfor noen av gruppene. Den ene type er preparanter eller andre som i profitt-øyemed har drevet systematisk jakt på eller mottak av sjeldne fugle- og dyrearter, som er truet av utryddelse, eller som det iallfall er en meget sparsom bestand av. Den andre type dreier seg om til dels organisert jakt på større rovdyr, fortrinnsvis ulv, med sikte på å utrydde bestanden på norsk jord. I media fremtrer dette undertiden som en enkel sauebondes heroiske kamp for å beskytte sine forsvarsløse husdyr - med full støtte fra "bygdefolket".

3.1 Etterforsknings effektivitet

På dette området har jeg intet å kritisere. Så langt Riksadvokatembetet har kjennskap til sakene, er disse etterforsket med stort alvor og bruk av betydelige ressurser. Statsadvokatnivået har spilt en sentral rolle under etterforskningen og alle ledd har gjort en god innsats. Det er nok så at etterforskningen av den mer systematiske virksomhet som har funnet sted i preparantsakene, har tatt noen tid. Men her er også etterforskningen til dels meget vanskelig - bevisproblemene kan være uvanlig store. Ved beslag av fredet fugl forklarer f.eks. siktede at fugler ble felt før arten ble fredet. Det oppstår derved et behov for relativt nøyaktig å fastslå hvor lenge en beslaglagt fugl - utstoppet eller ikke - har vært død. Det kan bare skje ved kompliserte sakkyndige undersøkelser. Det vil nødvendigvis ta noen tid.

3.2 Reaksjonsnivået

Jeg skal her kort omtale et par saker som har vært til behandling i Høyesterett - en fra hver av de to sakstyper som er nevnt innledningsvis i dette avsnitt.

- Rt. 1990 s.156. En preparant ble i lagmannsretten dømt bl.a. for omfattende jakt og fangst på en rekke totalfredede, verneverdige fuglearter og for oppbevaring og utstopping

av viltet til fengsel i 1 år og 2 måneder, hvorav 120 dager ble gjort ubetinget. Han ble også fradømt retten til å drive jakt og fangst i 5 år. Han måtte videre tåle inndragning av store mengder preparert vilt og inndragning av vinning med kr. 50.000. Domfelte anket på flere grunnlag, derunder straffutmåling og inndragning. Anken ble forkastet, dog med visse endringer i gjenstandskonfiskasjonen. Det fremgår av Høyesteretts dom at den ubetingede del av fengselsstraffen var begrunnet i den pådømte faunakriminalitet, ikke i de forhold av annen art som ble pådømt samtidig. I skjerpene retning la Høyesterett vekt på at virksomheten "er drevet på en iherdig måte, med betydelig sakkunnskap og med økonomisk vinning for øye". Følgende uttalelse fra førstvoterende anser jeg særlig viktig: "En slik ulovlig virksomhet som domfelte har drevet, er vanskelig å avdekke, samtidig som den kan gi stor økonomisk vinning. Både av disse grunner og ut fra hensynet til de verdier viltlovens fredningsbestemmelser skal verne, er det nødvendig å reagere strengt mot slike lovovertrædelser".

Dommen kan virke streng. Men jeg tror neppe den er forut for sin tid. Personlig ville jeg ha fortrekket at straffen i sin helhet var gjort ubetinget. Det ville på en bedre måte ha avspeilet alvoret i den systematiske, langvarige og profittmotiverte desimering av fredede og verneverdige fuglearter som domfelte hadde gjort seg skyldig i. Jeg kan dessuten godt forstå at domfelte ikke påanket rettighetstapet. Han var tidligere bøtelagt for overtredelse av viltlovens fredningsbestemmelser. Han burde etter mitt skjønn for alltid være fradømt retten til å drive jakt og fangst. Men til tross for disse kritiske bemerkninger, som også rammer påtalemyndighetens påstand for lagmannsrett og har et uomtvistelig anstrøk av etterpåklokskap fra min side, er dommen et vitnesbyrd om at Høyesterett tar faunakriminalitet på alvor.

- Rt. 1989 s.1306. I mars 1989 ble en mann fra Østerdalen av politimesteren forelagt en bot på kr. 20.000 etter viltloven for å ha skutt en ulv. Ulven er som bekjent totalfredet. Forelegget ble ikke vedtatt. I herredsretten ble mannen frifunnet, i det herredsretten fant at vilkårene for å felle skadevilt etter viltlovens § 11 første ledd (nødrettsbestemmelsen) ble ansett oppfylt. Påtalemyndigheten anket denne lovforståelse inn for Høyesterett, som midlertidig forkastet anken. Den subsidiære anke over saksbehandlingen - mangelfulle domsgrunner - ble også forkastet. Jeg skal ikke utdype kjennelsens grunner her, bare nevne at førstvoterende fastslo at "det er noe uklart hva som ligger i lovens ordlyd - "under fare for direkte angrep på bufe"". I den aktuelle sak var lagt til grunn at ulven noen timer tidligere hadde revet i hjel 8-10 sauer og ble skutt på en vei ca. 1 km fra gården til den bonden som hadde fått sine sauer drept. Det var fortsatt sau i området. En ulv i en sådan situasjon er m.a.o. fredløs slik nødrettsparagrafen er forstått av Høyesterett. Hvor lenge den er fredløs etter et avsluttet angrep, er imidlertid et uavklart spørsmål. Det må avgjøres ut fra omstendighetene i den enkelte sak.

Denne kjennelsen i Høyesterett - og den lovklarhet den avdekker - var den direkte foranledning til at påtalemyndigheten ikke anket en frifinnende dom i Valdres herredsrett 23.

oktober 1990. Ved denne dom ble en gårdbruker frifunnet for å ha skutt en ulv i Bagn. Også denne ulv hadde kort tid i forveien drept sau, det var sau i området den befant seg da den ble skutt, og gårdbrukeren var angivelig engstelig for at ulven skulle angripe en nykastret hest.

Det er etter mitt skjønn ikke riktig å se på disse frifinnelsene som en manglende oppfølging fra domstolenes side av påtalemyndighetens kamp mot faunakriminaliteten. Avgjørelse er snarere et vitnesbyrd om at lovendringer er nødvendig. Det berører jeg kort i neste avsnitt.

V ER VÅR NASJONALE KAMP MOT MILJØKRIMINALITETEN TILFREDSSTILLEND?

Man kan naturligvis ikke svare et ubetinget ja på dette spørsmål. Men sammenliknet med nærstående land kommer vår strafferettspleie ikke dårlig ut. I det tidligere nevnte nordiske forskningsprosjektet oppsummerer prosjektgruppen sine undersøkelser med flere anbefalinger. Følgende har direkte relevans for den strafferettslige innsats:

- spesialisering av politiets og påtalemyndighetens personale
- høyere bøtenivå
- hjemmel i straffeloven for å straffe grovere miljøforbrytelser
- objektivt selskapsansvar.

De to førstnevnte anbefalinger har jeg kommentert foran - vi er på riktig vei på begge punkter.

Vi behøver heller ikke å ha dårlig samvittighet på de to sistnevnte punkter. I et foredrag på Nordisk Kriminalistmøte i 1989 foreslo jeg innført en generalklausul mot alvorlig miljøkriminalitet - forurensningskriminalitet og faunakriminalitet - i straffelovens kapittel om allmennfarlige forbrytelser. Jeg tillot meg også å skissere en bestemmelse med høye strafferammer - inntil 10 år for forsettlig forurensningskriminalitet og inntil 6 år for forsettlig faunakriminalitet. Bestemmelsen er på ingen måte formfullendt, og den rekker muligens på noen punkter for langt i dagens situasjon. På den annen side bør antakelig den grovt uaktsomme overtredelse likestilles med den forsettlige. Derved vil man mer effektivt ramme det skjulte forsett som lett kan tenkes å opptre på dette området. Bestemmelsen var ment som et diskusjonsgrunnlag. Og så vidt jeg vet, forbereder Justisdepartementet å gi Straffelovrådet i oppdrag å vurdere innført en bestemmelse i straffeloven om grov miljøkriminalitet. Etter min oppfatning bør en slik bestemmelse innføres snarest mulig. Den vil innebære en markert opp-prioritering av lovgivningsmaktens bekjempelse av miljøkriminaliteten, den vil styrke påtalemyndighetens høyprioritering av denne kriminalitetstype, og den vil medføre en generell skjerping av reaksjonsnivået, sannsynligvis også utenfor sitt eget område.

I norsk lovgivning har vi også en forholdsvis lang tradisjon med straffansvar for juridiske personer. Forensningskriminaliteten vil stort sett kunne møtes med straffansvar for det foretak som kriminaliteten er skjedd på vegne av. Det gjelder uansett om straffansvar påføres etter forensningsloven av 13. mars 1981, petroleumsloven av 22. mars 1985 eller arbeidsmiljøloven av 4. februar 1977, som den praktisk viktigste lovgivning. De to førstnevnte lover

forutsetter at det er begått en "straffbar handling/overtredelse" dvs. en handling hvor alle straffbarhetsvilkår er oppfylt, på vegne av den juridiske person. Arbeidsmiljøloven nøyer seg med å kreve at det er begått en "lovovertrredelse", dvs. en objektivt rettsstridig handling, på vegne av foretaket. I foredraget på Nordisk Kriminalistmøte 1989 tok jeg til orde for en generell hjemmelsbestemmelse om foretaksansvar i straffeloven.

Jeg antydte en meget vid avgrensning av virksomheter - offentlig og private aksjeselskaper og ansvarlige selskaper m.fl. - som burde kunne påføres straffansvar. Og hjemmelsbestemmelsen burde etter mitt skjønn åpne for straffansvar når det er begått en objektiv lov-overtredelse på vegne av virksomheten, bl.a.l. med den følge at både kumulative feil og anonyme feil fra den som representerer foretaket, kan utløse ansvar. Ansvarret burde i tilfelle omfatte både bøtestraff og rettighetstap. Med en slik bestemmelse vil i prinsippet alle særhjempler om ansvar for juridiske personer kunne oppheves.

Forslaget gikk meget langt - lenger enn både flertalls- og mindretalls-forslaget i Straffelovkommissjonen, som hadde utredet foretaksansvaret, se NOU 1989:11. Men forslaget lar seg forsvare ved at det er fremtidsrettet og nødvendig for en effektiv håndhevelse ikke minst av miljøvernlovgivningen. Denne lovgivningen kommer til å få økende betydning utover mot årtusenskiftet. Oge betenkelighetene ved en slik bestemmelse avsvettes ved at påføring av straffansvar for foretak - som i tilfelle skal skje etter en bred skjønnsmessig (fakulativ) vurdering- prosessuelt vil følge reglene for straffespørsmålet, slik at Høyesterett ved anke vil få full overprøvingsadgang. Praktiseringen av den vide hjemmelen vil derved kunne skje etter retningslinjer fastsatt av vår høyeste domstol. Det er gledelig å registrere at det synes å være en imøtekommende holdning i Justisdepartementet til en så vidtgående hjemmelsbestemmelse som jeg foreslo i 1989, og så vidt jeg vet er en Odelstingsproposisjon som støtter forslaget under forberedelse i departementet. Vi kan i beste fall håpe på en stortingsbehandling allerede kommende vår.

Også på faunakriminalitetens område kan det tenkes å oppstå behov for straffansvar for foretak. Viltloven har ikke i dag hjemmel for slikt straffansvar. Men Miljøverndepartementet har høsten 1990 sendt på høring et forslag til endringer i viltloven som bl.a. inneholder en bestemmelse om straffansvar for juridisk person. Etter forslaget skal det være tilstrekkelig til å påføre et foretak ansvar at det er begått en objektiv lovovertrredelse på vegne av foretaket. Det blir ikke behov for denne bestemmelse dersom vi får en generell hjemmelsbestemmelse i straffeloven som antydte foran.

Den høringsuttalelse om endringer i viltloven som Miljøverndepartementet sendt ut i høst, bygger delvis på et forslag til endringer som riksadvokaten sendte til departementet 24. januar 1989. Grunnlagsmaterialet for oss var et notat fra statsadvokat Harald Grønlien i Rogaland om lovendringsbehov basert på erfaringer fra den tidligere omtalte preparat-saken (Rt.1990 s.156), som Grønlien aktorerte i lagmannsrett og Høyesterett. Påtalemyndigheten foreslo allerede i januar 1989 en alminnelig bestemmelse i viltloven om ulovlig befatning med fredet vilt og med en omvendt bevisbyrde. Dette forslag følges opp i vårt svarbrev av 14. desember 1990 til Miljøverndepartementets høringsuttalelse fra i fjor høst. Her foreslår vi følgende nye bestemmelse inntatt som viltlovens §48 a:

"Ingen må oppbevare eller omsette fredet vilt eller fredede egg uten at han for den enkelte eksemplar godtgjør at han har nødvendig tillatelse".

Til forslaget skal jeg bare knytte den kommentar at uttrykket "oppbevare" vil dekke de aller fleste former for befatning med fredet vilt. Omsetning er likevel med som alternativ fordi den kan tenkes å foregå uavhengig av oppbevaring. Medvirkning er straffbar etter selve straffetrusselen i viltloven (§56). En bestemmelse som foreslått vil kunne bli et viktig redskap i kampen mot faunakriminalitet.

I det samme svarbrev slutter riksadvokaten seg i det alt vesentlige også til et forslag fra Direktoratet for Naturforvaltning om endring i viltlovens §11 (nødrettsbestemmelsen). Det foreslås en formulering mer i samsvar med Regjeringens forslag til ny viltlov i Ot. prp. nr. 9 1980-81. Det gamle forslaget ble på dette punkt endret og fikk sin nåværende uklare ordlyd - "under fare for direkte angrep..." - ved stortingsbehandlingen. Etter det nye forslaget, som på dette punktet er likelydende med Regjeringens forslag fra 1980-81, kan eier eller gjeter uten hensyn til fredning felle vilt "under direkte angrep på bufe og tamrein". Med en slik formulering ville fellingen av ulv både i Østerdalen og Valdres jfr. saker referert i foregående avsnitt, ha vært ulovlig og straffbar.

Med en bestemmelse som foreslått vil de store rovdyrene våre få et mye bedre vern enn under någgjeldende rettstilstand, som nærmest har gjort dyrene fredløse når de oppholder seg i områder hvor bufe beiter. Og lovgrunnen er selvfølgelig at alle de store rovdyrene i vårt land enten er truet av utryddelse eller utgjør meget sårbare stammer. Mens vi på de fleste av de foran beskrevne rettsområder befinner oss i en miljøvern- posisjon foran våre naboland, står vi tilbake for Sverige når det gjelder forvaltning av rovdyrbestanden. Nå må vi snarest komme på høyden også på dette området.

5) Se Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab nr. 1 1989 s. 11-12.

6) Se Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab nr. 1 1989 s. 12-15.

VI AVSLUTNING

En ønskeposisjon for en foredragsholder er å kunne presentere radikale forslag for tilhørerne - for mitt vedkommende epokegjørende stafferettslige reformforslag sprunget ut fra nytenkning og ny erkjennelse. Det har jeg ikke maktet. Det har heller ikke - så langt jeg kan se - det nordiske forskningsprosjektet maktet. Jeg tillater meg å anta at dette i noen grad har sammenheng med den forholdsvis aktive reformvirksomhet som er utvist på dette området i løpet av de siste 3-4 år.

Men det er ingen grunn til å hvile på eventuelle laurbær. Nedbrytingen av naturen skjer raskt. Kanskje går det globale naturmiljø undergangen i møte. Kanskje rekker vi ikke å reversere den negative utvikling raskt nok. Eller kanskje rekker vi det, om vi er dyktige og modige nok. Uansett vil det nok bli påkrevet med temmelig drastiske tiltak. I løpet av kort tid vil vi gjenoppdage nødvendigheten av en temmelig omfattende

og inngripende offentlig reguleringspolitikk - nå på miljøvernsektoren. Denne politikk har i de senere år vært på defensiven - det er de frie markedskrefter og dereguleringen som er blitt hyldet. De vestlige storkonsumenter av verdens goder - deriblant Norge - kan bli tvunget til drastiske regulerings-tiltak for å styre borgernes atferd i miljøvennlig retning. Det er bare bagatellmessige forpostfektninger vi ser i dag med debatten om CO₂ avgiften. Ikke minst samferdselssektoren, land bruket og varehandelen kan oppleve strenge reguleringer som vil gripe sterkt inn i våre dagligliv. Skal en slik offensiv reguleringspolitikk virke etter sin hensikt, må overtredelse av lovregler og forskrifter være straffbar. Og politiet og påtalemyndigheten må ha ressurser og vilje til med stort alvor å bekjempe de nye kriminalitetsformer på dette bokstavelig talt vitale området. Miljøstrafferetten vil derfor kunne bli svært mye viktigere de nærmeste årene. Da er det en fordel å ha et utgangspunkt som ikke er av de dårligste.

Foreningens

T-SKJORTER
er endelig her igjen!! Vi har trykket opp 250 stk. med foreningens utmerkede logo på.
Str. S-M-L-XL-XXL. (Hvit)

Pris kr. 95; inkl. porto og emballasje.
- Forhåndsbetaling over post- eller bankgiro.

ØRNEMASSAKRE I FINLAND

En urovekkende melding fra Finland i høst. Over 75 % av kongeørnreirene i Pudasjärvi har i sommer blitt utsatt for den reneste massakre og lokale reinsdyreiere er under mistanke. Man forventet at de 21 parene skulle få over femti kongeørnunger denne sesongen, men etter tragedien vil trolig resultatet ikke overstige tre-fire.

De finske myndighetene har ikke vært i stand til å finne synderne, hvilket har medført temmelig sterk kritikk. Reinsdyreierens talsmann har tidligere gått ut offentlig og krevd at kongeørnbestanden i Pudasjärvi skal reduseres fordi de representerer en trussel mot nyfødte reinskvalver.

Som i Norge blir ørnedrept reinsdyr i Finland erstattet av det offentlige. Ikke nok med det - reinsdyrantallet i området er større enn tillatt og derfor må en del slaktes etter direkte ordre fra myndighetene.

Årets sesong var i det hele tatt miserabelt for kongeørnene i Pudasjärvi. Allerede i starten av hekkesesongen ble de kraftig forstyrret av snøscootere rundt reirtrærne og etterlatte, brennende leirbål under dem. Senere ble både voksne hekkefugler og unger slaktet ned på reirene, andre ble forgiftet eller fanget i feller. Noen av reirtrærne er rett og slett hugget ned.

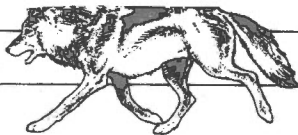
Finland hadde i 1990 137 kongeørnpar som er en god økning, ikke minst takket være vinterforingsprosjekter fra naturvernorganisasjoner og frivillige.

WWF Finland øver påtrykk på myndighetene slik at etterforskningen av massakren prioriteres. En rekke andre organisasjoner er alarmert og Foreningen Våre Rovdyr har avsendt brev der vi bl.a. uttrykker sterk bekymring overfor kongeørnens situasjon i Finland etter denne massakren, og at myndighetene tar affære for å stille gjerningsmennene for retten.

Yngve Kvebæk

Hyldest.

Fra historien

Heil og Sæl, sier jeg med følelse og overbevisning til Landbruksdepartementet som nu har fredet for godt eventyrdyrene våre, bjørn og bever og de andre dyrene som alle vandaler har villet utrydde og gjøre landet fattigsligere. Et typisk trekk i germansk kultur har været og er den sympatiske innstilling til dyr. Da generaloberst von Falkenhorst forleden fikk en levende bjørn som gave av en finsk officer, sendte han den under full honnør i et kurerfly fra Ishavet til Zoologisk have i Berlin. De siviliserte barbarer vilde ha slaktet den og spist den under akkompagnement av jazz-musikk.

Jeg kan også forestille mig at det er ikke så få herhjemme som synes det er lite rentabelt å frede bjørn og bever. Rykter er jo blitt lansert om bamsens rov av en sau eller to, men ryktet har ikke fortalt at det betales erstatning for sau som blir tatt, hvis det kan bevises at bjørn har tatt sauen. Slike bevisligheter er meget sjeldne fordi bjørnen er enda sjeldnere enn bevislighetene.

Beveren har vel av og til gnaget ned en asp eller to eller kanskje flere, men det må enda gå noen hundre år før beveren driver en slik rovdrift på skogen, som hvilken som helst skogspekulant har gjort det. Jeg har inntrykk av at skogspekulanter tildels dessverre fremdeles er fredet.

Naturligvis går det ut over kjøttfor- syningen, og det kan synes lett for mig som sitter ved kjøttgrytene i Oslo å prate overlegent om kjøtt. Da skadefryd er en utbredt egenskap, et fortreffelig surrogat for megen god glede og tilfredshet, vil jeg opplyse, at jeg har ikke fått kjøpt et eneste stykke kjøtt siden september ifjor. Men det tør jeg nok forsikre, heller vil jeg leve som vegetar resten av mitt liv enn å fresse på den siste bjørn i Norge.

— Tenk på konsekvensene av en slik fjollet sentimentalitet, vil de nøkterne og logisk tenkende si foraktelig og avvæp- rende. Man kan jo ikke bevare og beskytte alle dyr heller. Og hvorfor bare dyrene? Tenk på vekstene. De er kanskje både fjolende og tenkende. Det er skrevet store verker om blomstenes in- telligens . . . Sett fra liljenes synspunkt er jo sauen et rovdyr, mens tigeren som tar sauen er et sympatisk fredelig høiere vesen som beskytter blomstene på mar- ken og, takk og pris, også eter følsom-

me vegetarer der lever av vekstene på marken som rykkes op med sine røtter og dør i en altfor tidlig alder . . .

Til disse konsekvensmakere vil jeg bare si: Når jeg skal reise til Lillestrøm, da løser jeg ikke billett til Bergen. Al- ting har konsekvenser, men ingen konse- kvenser er så ufyselig som dem at den siste bamsen blir utryddet i Norge.

Derfor vil jeg idag hylde Landbruks- departementet og med god appetitt spise min kål eller fisk eller hvad det nu kan bli til idag. Eller gjerne en sau — for bjørn har da neppe tatt alle sauene? Men har den gjort det så sier jeg til den: Vel bekomme. LABAN.

FRITT FOLK, OSLO 22. AUG. 1941

Stille omkring *Fred* Vassfarbjørnen.

Vår medarbeider har hen- vendt sig til den kjente jeger Hans Bragerhaugen, Sør-Aurdal Valdres.

— De, hr. Bragerhaugen har fartet Vassfaret ut og inn, og er således den rette til å fortelle oss litt om bjørnen.

— Ja, bamsen den er alltid li- ke aktuell, og når skogens kon- ge viser sig vekker den beretti- get oppmerksomhet. Her i Vass- faret er det en fast bjørnestam- me, og det er helt sikkert at fle- re eksemplarer av arten holder til her inne. I sommer har in- gen merket noe til bjørnen, in- gen har sett den, og ingen ska- de er meldt. Inne i Vassfaret er mange hester, kuer og sauer men de beiter i ro.

VESTOPLAND, GJØVIK 16. JULI 1941

Skogens konge

Frida

på vandring.

En av Østlandets største jegere uttaler sig.

I anledning meldingene i pressen om at flere bjørner tasser inne i Hallingdal, har vår medarbeider henvendt sig til den kjente bjørneskytter Hans Bragerhaugen, Sør-Aurdal, Valdres.

— Tror De at disse bjørner som her er meldt om kan være kommet over fra Vassfaret?

— Det er meget mulig. En mann hadde jo sett en binne mellom Nes og Flå, og dette grenser jo mot Vassfartraktene. Videre var det sett bjørnespor lengere oppe i dalen.

— Er det vanlig dette at bjørnen farter vidt?

— Ja, det kan den gjøre. Således kan nevnes at det er fulgt bjørnespor fra Vassfaret og helt frem til Tisleidalen. Den farter vidt, men det ser ut til at den også vender tilbake til kjente og kjære trakter, slik at den følger sig hjemme der.

— Tror De vi kan regne med skade av bjørn?

— Ja, det kan det lett bli, særlig vanskelig er det med sauene som

går på beite. Det er blitt drept sau til hvert år, og det er lett å tenke det samme nu også.

— Hester og kuer, de tar den vel ikke?

— Det er sjelden. Jeg husker da den tok en ku her i Hedalen, men det er over 50 år siden. Det så ut til at den ikke hadde stort bry med å gjøre det av med den. Noen hester gikk for få år siden på beite inne i Vidalen. En dag kom de settende i vill fart frem til noen tømmerhuggere som arbeidet lenger fremme i dalen. En av hestene var svært medtatt og hadde stygge merker flere steder. Det var meget som tydet på at bjørnen hadde vært ute, men helt sikker var man jo ikke.

— Bjørnen er vel vanskelig å felle?

— Den er ikke lett å komme inn på, men det er da mulig, særlig om høsten. Det er sikkert få som vil våge en dyst med bjørnen, og bjørnejakt har vært noe som hørte rent til sjeldenhetene.

VESTOPLAND, GJØVIK, 21. JULI 1941

Bjørnebinne med to unger i Vestfjellet.

Den har revet ihjel sau og forfulgt en turist.

Frida Valdres-jegere vil ta den.

På grensen mellom Valdres, Fron og Gausdal, ved Plankebu, er det sett en bjørnebinne med to unger. Bjørnen har revet ihjel 2—3 sauer. En fotturist som traff på bjørnebinnen, fikk også føle at den ikke

er å spøke med. Binnen kom mot ham så han fant det rædeligst å ta benene fatt. Bjørnen opptok forfølgelsen, men så fant den ryggssekken som mannen hadde mistet, og ble så opptatt med å undersøke den at

GUDBRANDSDØLEN, LILLEHAMMER
19. JULI 1941

mannen fikk tid å komme seg i sikkerhet.

I de frakter hvor bjørnefamilien er sett går den store fellesdriften av sau fra flere bygder. Særlig hyggelig er det derfor ikke å ha bjørn der og fra Valdres er det kommet oppover jegere for å ta den.

Bjørnen.

Av

K. G. Gleditsch.

I den siste tid har det stått forskjellige notiser og artikler i norske aviser om bjørn i Norge. Det later til at folk interesserer sig for bjørnen og liker med skrekkblandet fryd å høre om mer eller mindre fantastiske beretninger om de mange små og store bjørner, som fremdeles formodes å tasse omkring i Norges skoger.

Muligens vil det derfor være av interesse å bli gjort bekjent med et kort referat om bjørnen i det ansette og vakre, svenske tidsskrift: «Bygd och Natur» — tidsskrift för hembygdsvärd och naturskydd, hefte 2, 1940, om «Bjørnen i Sverige 1940».

I folkefantasiaen har ikke noget annet svensk dyr spillet en så fremtredende rolle som bjørnen; den var intet hatet dyr, men heller omfattet med en viss sympati, heter det. Alle beretninger tydet på at bjørnen ikke ansåes for å være et farlig dyr undtagen når det blev drevet jakt på den. Men det gikk i Sverige som i Norge, de som vilde ha den utryddet fikk overtaket over vernevernerne. Men noget beskyttet blev den jo etterhvert. Først blev skuddpremiene sløffet i 1893. I 1909 blev den helt fredet innen de svenske nasjonalparker og i 1927 blev det forbudt å felle bjørnen innen kronens mark. I samme år blev det i jaktloven innført bestemmelser om vern av bjørn, gaupe og ørn for å hindre at disse dyr blev utryddet i Sverige. I denne forbindelse har det været optatt statistikk over skade som er forvoldt av bjørn på hester, kuer og sauer i Nord-Sverige. Den er ikke stor, men det er vanskelig å fremlegge eksakte tall. Derimot frem-

legges der eksakte tall på antall bjørner i 1936. Der nevnes et «Södra björn-område» i trakten øst for Femund i Norge med 30—45 stykker og et «Norra» do., i trakten østenfor Nordland og Nord-Trøndelag med 218 til 305 bjørner. I Sverige som i Norge hersker der overdrevne forestillinger om bjørnens tallrikhet, men i Sverige er man dog nu kommet så langt at der tillates å skyte et sterkt begrenset antall i det nordre bjørnområde. Når skal man komme så langt i Norge mon tro? — Norge med sine 3—4 bjørner?

I Finland er der ingen bjørnefredning, men bjørnen finnes utbredt over hele den østlige del av Finland. Stammen er meget spredt, men den mottar jevnlig forsterkninger fra Russland. I den polske del av Karpatene regner man at der ennå finnes ca. 275 bjørner og i Slovakia ca. 200. I den romanske og ungarske del av Karpatene regner man at der ennå finnes ca. 1 000 bjørn og rundt om i Balkanlandenes skoger er bjørnen fremdeles et vanlig dyr. I Abruzerparken i Italia regner man med 200—300 bjørner og der er nu avsatt betydelige arealer i Alpene ved Bozen som nasjonalpark for å bevare den siste rest av bjørn i Italia. Det samme er tilfelle med store strekninger av spanske høfjellskoger i Pyreneene og Nord-Spania.

I Norge er bjørnen som man vet sin utryddelse nær!

Vettakollen juli 1941.

N. G. Gleditsch.

AFTENPOSTEN 12. JULI 1941

HVOR SKOGKONGEN *Ferdal* ENNU FERDES

Og villrein og hjort klatrer i fjell-liene.

At det fremdeles finnes bjørn på Vestlandet må ansees som sikkert, skriver Kåre Fasting i artikkelen om Sogn og Fjordane og Hordaland i et av de siste heftene av verket «Norge vårt land». Men tallet vil det sikkert ikke være råd å få slått fast. Iallfall er det overveiende sannsynlig at det finnes én eller to bjørner som trekker mellom Grothi og Vest-Jotunheimen. I Nordfjord er den helt vekk, like ens i Ytre Sogn. I Hordaland er den antagelig forsvunnet, enda det påstås at det skal finnes én enkelt i Vossetraktene. Denne bjørnen skal ha vært helt nede i Hærfangen ved Vaksdal. I Suldals- og Bykleheiene gikk der rykter om bjørn inntil for få år siden, men nu må man gå ut fra at den er helt forsvunnet derfra.

Det eneste sted i våre fylker der det ennu med sikkerhet kan sies at bjørnen ferdes, er mellom Lærdal og Aurland i det kraftige skogterreng ovenfor Frønningen. Fra Frønningen og østover strekker det sig uavbrutt vidde like til Hallingdals-traktene og Valdres.

Fra disse steder hører man om bjørn, men det er sannsynlig at det er de samme bjørner som trekker over hele dette område. Og skogkongen virker like fascinerende på folks fantasi idag som i de tider da

den var en vant og farlig gjest i nærheten av stølene i disse trakter. I 1927 og i 1931 er det skutt bjørn i nærheten av setrene øverst i Tøn-jumdalen i Lærdal. På Grøteseter var den så nærgående at den rev ihjel sau bare femti meter fra husene. En av dem som var med og skjød disse bjørnene, forteller bl. a.:

«Den beste årstid for bjørnejakten er om våren, fordi bjørnen ved denne årstid går over fra det ene dalføre til det andre. I 1927 var bjørnen temmelig slem med sauen. En lørdagskveld var det samlet syv jegere på Grøteseteren, og tidlig neste morgen fikk de øie på en svær rugg oppe på Kambane, et vilt og forrevet parti sydvest for Grøte. De syv menn jagde den fåfengt da, men en tid senere fikk en av jegerne igjen øie på en bjørn oppe ved Kambane. Det var om morgenen ved fire-tiden. Karene var nettop startet fra seteren da de to hundre meter borte så en svær rusk av en bjørn komme ut av skogtykningen. To mann skjød på den samtidig, og det viste sig etterpå da den blev slaktet at et skudd hadde boret sig frem gjennom kroppen, trengt sig inn i lungen og fullstendig smadret den. Den falt, men blev ikke lenge liggende. Med noen kraftige spark

kom den sig på benene igjen og forsvant i skogen. Karene lå og ventet et kvarter; da fikk de igjen pøse på bjørnen. Den labbet langsomt avgårde, og jegerne var klar over at de hadde skadeskutt den. På fire hundre meters hold skjøt de igjen. Bjørnen måtte legge sig. Straks efter reiste den sig på ny, så labbet den et stykke til for igjen å måtte i bakken. Slik holdt den det gående inntil den hadde funnet sin siste hvileplass. Det var en svær hanbjørn som målte 2,15 meter — fra snuten til fotspissen.»

I 1931 skjøt de samme jegerne to bjørner i omtrent de samme trakter og under lignende omstendigheter. I 1934 var det sett tre bjørner, og sommeren 1935 så fjellvandrere spor av bamsen i Blejaskaret mellom Lærdalsvidda og Frønningsskogene. Det blev drevet jakt på bjørnen med seks jegere og tyve klappere uten at det lyktes å få has på den.

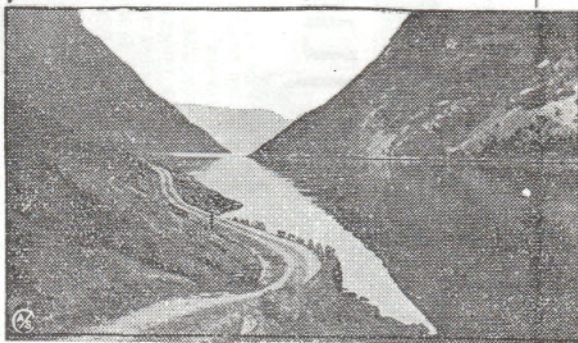
Siden den tid har det også flere ganger været sett bjørnespor i disse traktene så sent som i 1939. Men om bjørnejakter har det ikke været meldt i den senere tid.

Elg slumper av og til over fra Østlandet, og bever kom til Røldal i 1893, men den klarte ikke å holde sig der.

Villrein finnes det nu ikke lite av i fjellene syd på Hardangervidda. I de seneste år er det opprettet en rekke tamreinselskaper som driver med mange tusen dyr oppe på selveste Hardangervidda. Også andre steder, som i Stryn for eksempel, er

bønderne medeiere i tamreinselskaper.

Hjort finnes i en rekke områder over hele Vestlandet fra Skjøl til Sunnmøre. De største sammenhengende felter er det i Nordfjord og over til Sogn. I det skogbeltet som går over øyene nord for Bergen, i Lindås og Seim, finner vi adskillig hjort. Like ens i skogene ved Os. Om vinteren søker hjorten ned til sjøkanten, om sommeren klyver den op i bratte fjell-lieer. Om høsten er det mulig å få has på den, men man må være tidlig oppe. Det hender den kommer helt ned på gårdene som ligger nær fjorden. Der forsyner den sig av kornet. Så flykter den op i lia igjen. Men det har hendt mange steder at man har kunnet ligge bak låvebrua og skyte ned det antall som er tillatt for vedkommende gård.

Veien til Lærdal.

NATIONEN 17. JULI 1941

UKENS KOMMENTAR AV VIGGO REE, RØYSE

Førjulstid

Et nytt år er snart omme, og det kan være på sin plass med et par ytringer før julen for alvor setter inn. Det er viktig å få med seg noen betydningsfulle ord når man står ved terskelen til den kaldeste årstids mørkeste dager.

Jeg skal ikke i denne desemberavisen skrive om hvor forunderlig det er at jegerne, som kun utgjør 3,9% av alle nordmenn, oppfører seg som om de er 99% når det gjelder forvaltningen av vårt felles eie faunaen. Jeg skal heller ikke skrive noe om hvordan enkelte representanter innen denne minoriteten på et predasjonseminar på Klækken Hotell i forrige måned ble både sure og nedtrykte fordi det ble fastslått av rovfglvern, yngletidsfredning og giftforbud er blitt soleklare realiteter i dagens og framtidens viltforvaltning. Jeg skal heller ikke minne om at halvparten av alle fugler som blir

påskutt under jakten med hagle, flyr videre med blykuler i skrotten. Og jeg skal heller ikke nevne at 7% av alle felte reinsdyr på Hardangervidda skadeskyles, ei heller la tankene gå til de skadeskutte dyrene som aldri blir funnet!

Jeg skal heller ikke minne om at skogeierne på Østlandet nå omsider har klart å utrydde hvittryggspetten, og at flere spettearter snart følger med. Derfor vil jeg heller ikke nevne at barskogplanen mer eller mindre er en tapt sak for naturvernet i Norge, ei heller skrive noe om at det er underlig at de som har gått av med denne seieren fortsatt er misfornøyd fordi de bare vant 199-1.

Jeg skal heller ikke skrive noe om hvor modig regjeringen er som har vedtatt hvalfangst til og med i OL-året 1994. Ei heller skal jeg skrive noe om at fiskeriministeren unnlater å svare natur- og miljøvernorganisasjonene som i høst ba om en offentlig granskningskommisjon for å få fram tallene for selfangsten på 1980-tallet - bl.a. viser departementets

statistikk at ingen kvitunger ble drept i 1987, mens selfangerne, Lindberg og forskerne kan dokumentere at det dette året ble fanget tusener! Jeg skal heller ikke skrive noe om at norsk rovffiske har ført til dramatisk tilbakegang for en rekke sjøfuglarter, og at lomvien er i ferd med å bli vår neste geirfugl.

Derfor skal jeg heller ikke nevne noe om at jegerne til tross for dette vil ha jakt på denne alkefuglarten i Sør-Norge!

Jeg skal heller ikke inkludere noe om hvordan norske myndigheter her ivret for å frede tigreren i India, en art som årlig spiser hundrevis av indere, mens de selv ikke er villige til å ta vare på de siste 5-10 ulvene i Skandinavia! Jeg skal heller ikke skrive noe om at bjørnen er borte fra Vassfaret, og at det ikke kan dokumenteres yngling av denne art på norske jord i løpet av de siste 25 år! Jeg skal heller ikke minne om at representanter fra norsk landbruk påstår at ulven avfolker Bygde-Norge, til tross for at arten tok 11 sauer i 1990 og ingen i 1991.

Jeg skal heller ikke skrive om tårene for de 95.000 sauene som hvert år blir pint og drept i norsk utmark uten at fredete rovdyr er inne i bildet, ganske enkelt fordi disse tårene ikke eksisterer. Jeg skal heller ikke skrive om at Norges Bondelag måtte gå ut offentlig å beklage at de hadde betegnet undertegnede som en løgner - for det er over et år siden det skjedde!

Det jeg egentlig har på hjertet i denne stund, det er å ønske alle lesere av Ringerikes Blad en riktig god julehelg og et framgangsrikt nytt år. Og dessuten minne meg selv og alle andre at om få dager går vi inn i en kort periode da ingen dyrearter i kongeriket er jaktbare. Ja, takke meg til for at det går an å bevege seg i restene av norsk natur uten å møte barske jegermenn med våpen. For da kan man nemlig la tankene uforstyrret konsentrere seg om tungmetallene og den sure nedbøren som hviler i den skitne julesneen over granfiberåkrene. God jul!

"Bred dina vida vingar o' Gro utöver mig"

~ med dette vil styret i foreningen
få lov å ønske alle våre medlemmer
en riktig god jul, og et godt nytt år!

STYRET

- Leder Morten Bilet, Slengåsen 7, priv. 06-879439
2020 Skedsmokorset arb. 02-160010
- Sekretar Yngve Kvebæk, Maridalsvn. 225 C, 0467 Oslo 4
priv. 02-950866
- Kasserer Jon Bekken, H. Hårdrådes v. 4, 2322 Ridabu
priv. 065-26984
- Redakter Hilde Aaseth, Nordvivegen 60,
2312 Ottestad priv. 065-78356
arb. 065-27540
- Styremedl. Paul Granberg, 2620 Follebu, priv. 062-20006
Geir Sjøli, Furusvingen 33, 2164 Skogbygda
priv. 06-908535
Per Kristian Stokke, Postboks 955,
1432 As-NLH
- Vararepr. Astrid Haagensen
Bergabakken 4, Brevik, 1464 Fagerstrand
priv. 09-939187
Arne Flor, G. Knudsens v. 36, 4815 Saltred
priv. 041-31695
Hans-Jørgen Wallin Weihe, Thorstadvei 6,
2600 Lillehammer priv. 062-58394
Stig Anderson, Fjæremoens, 4890 Grimstad
priv. 041-43380
jobb 041-25000

Lokalkontakter

(i tillegg til styret)

Vest-Finnmark

Tom Eirik Ness
Øytnu Folkehøgskole
9500 Alta
p 084-35686

Nord-/Midt-Troms

Hans Prestbakmo
Trollbakken 6
9220 Moen
p/j 089-31324

Nordland

Øst-Finnmark

Hans Dransfeld
9930 Neiden
p 085-96307

Sør-Troms

Ole Halvorsen
Straumen
9410 Borkenes
p 082-92492

Nord-Trøndelag

Ottadalen

Per Bådshaug
Boks 155, 2686 Lom
p 062-11418

Land

Geir Høitomt
Rute 527
2870 Dokka
p 061-11320

Eidsvoll/Hurdal/

Nannestad
Hallgeir B. Skjelstad
2090 Hurdal
p 06-989041

Buskerud

Ulf Myrvold
Ramberg landpost
3600 Kongsberg
p 03-762482

Øvre Telemark

Ragnhild Eklid
G 13
Folkestad studentheim
3800 Bø i Telemark

Nedre Telemark

Asbjørn Solvang
Greg. Dagsongsgt. 210A
3900 Porsgrunn
p 03-501702
mob 094-71407

Aust-Agder

Arne Flor
Gunnar Knudsens v. 3b
4815 Saltrod
p 041-31695

Trollheimen

Horten Ree
7332 Løkken
p 074-96391

Roros

Tom Johansen
Skjevdalen
7460 Roros
p 074-13835

Nord-Østerdal

Hans J. Engan
2500 Tynset
p 064-80440

Elverum

Burny Iversen
Nordborgv. 7
2400 Elverum
p 064-13851
j 064-11800

Kongsvinger

Ole-Johnny Myhrvold
Soleiebakken 62
2200 Kongsvinger
p 066-14036

Nedre Romerike

Nils Ivar Vestby
Jernbaneveien 12
1920 Sørumsand

Maridalen/Hole/Ringerike

Viggo Ree
Pamperudbakken
3506 Royse
p 067-37715
Maridalen: 02-426570

Aurskog-Holand

Svein Evensen
Lille Husebyvei 9
0379 Oslo
p/j 02-520568

Vestfold

Helge Schjerve
Parkveien 11
3190 Horten
p 03-730965

Valdres

Svein Serli
Vestringsbygda
2910 Aurdal
p 063-64513

Sogn og Fjordane

Roar Solheim
5843 Slinde
p/j 056-79367
mob 094-25188

Hordaland

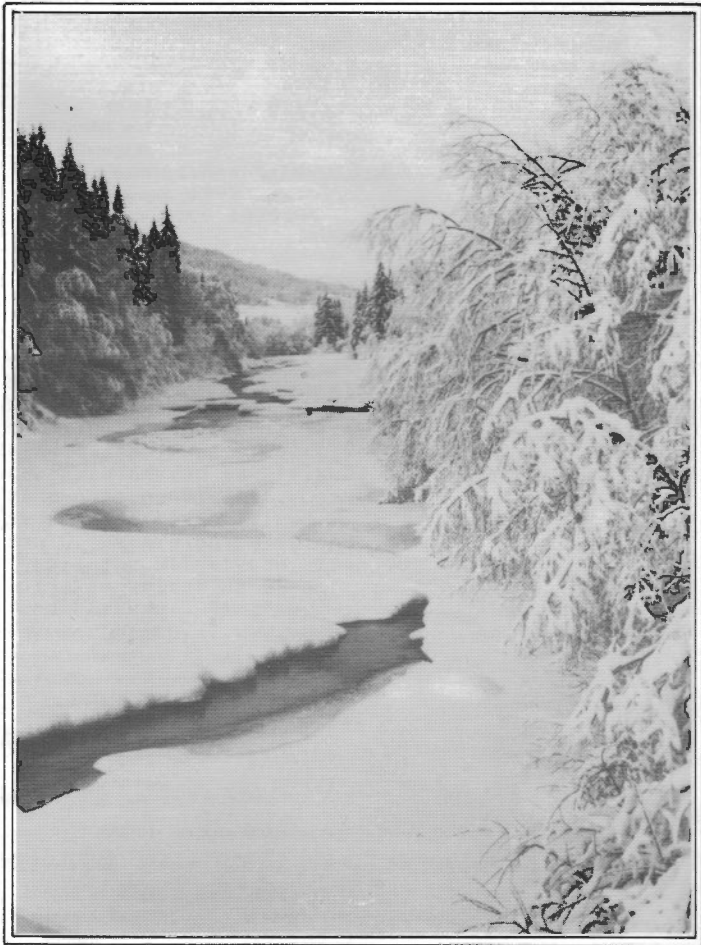
Rune Olav Vetås
Kølstibotn 54
5030 Landås
p 05-270493

Rogaland

Svein Efteland
Boks 190
4060 Kleppe
p 02-483347
j 02-421107

Vest-Agder

Eivind Mauland
4653 Hægeland
j 042-22265

Returadresse:

Foreningen Våre Rovdyr Postboks 17, 2420 Trysil